

PROJEKT

**UCHWAŁA NR
RADY POWIATU GRODZISKIEGO
z dnia 16 grudnia 2021 r.**

w sprawie przyjęcia kierunków działania Zarządu Powiatu Grodziskiego

Na podstawie art.12 pkt 4 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 920 ze zm.) Rada Powiatu Grodziskiego uchwala, co następuje:

§ 1

Mając na uwadze realizację zadań własnych Powiatu Grodziskiego oraz konieczność jego dalszego rozwoju, Rada Powiatu Grodziskiego przyjmuje kierunki działania Zarządu Powiatu Grodziskiego w dokumencie pod nazwą „Strategia Rozwoju Powiatu Grodziskiego na lata 2021-2027”, stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Grodziskiego.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Sprawdzono pod względem¹
formalno-prawnym

data
Tulimna Zbarańska
WA 4692

Załącznik do Uchwały nr .....
Rady Powiatu Grodziskiego
z dnia .....

Rada i Zarząd Powiatu Grodziskiego

**STRATEGIA ROZWOJU POWIATU GRODZISKIEGO
NA LATA 2021-2027**

Grodzisk Mazowiecki, grudzień 2021 rok

Spis treści

1.	WSTĘP	2
1.1.	UWAGI OGÓLNE	2
1.2.	ZAKRES PRZEDMIOTOWY STRATEGII	3
1.3.	METODOLOGIA I PRZEBIEG PRAC NAD STRATEGIĄ	3
2.	PROFIL SPOŁECZNO - GOSPODARCZY POWIATU GRODZISKIEGO	4
2.1.	OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POWIATU GRODZISKIEGO	4
2.2.	PROFIL DEMOGRAFICZNY	9
2.3.	PROFIL GOSPODARCZY	13
2.3.1.	ANALIZA RYNKU PRACY	13
2.3.2.	GOSPODARKA MIESZKANIOWA I BUDOWNICTWO	19
2.3.3.	PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ W POWIECIE	21
2.3.4.	INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	22
2.4.	PROFIL SPOŁECZNY	26
2.4.1.	EDUKACJA	26
2.4.2.	POMOC SPOŁECZNA W POWIECIE	29
2.4.3.	SPORT I OBIEKTY SPORTOWE	33
2.4.4.	KULTURA	34
2.4.5.	ORGANIZACJE POZARZĄDOWE	40
2.4.6.	TURYSTYKA	42
2.5.	ŚRODOWISKO NATURALNE	49
2.5.1.	OCHRONA ŚRODOWISKA	49
2.5.2.	WALORY PRZYRODNICZE I KONSERWATORSKA OCHRONA PRZYRODY	52
2.5.3.	GRUNTY	55
2.6.	ADMINISTRACJA I SŁUŻBY PUBLICZNE	59
2.6.1.	ADMINISTRACJA POWIATOWA	59
2.6.2.	POLICJA	61
2.6.3.	STRAŻ POŻARNA	64
2.6.4.	SŁUŻBA ZDROWIA	66
2.6.5.	BUDŻET POWIATU	68
3.	ANALIZA SWOT	71
3.1.	UWAGI OGÓLNE	71
3.2.	TABELE ANALIZY SWOT	71
4.	STRATEGIA ROZWOJU POWIATU GRODZISKIEGO	79
4.1.	USTRÓJ SAMORZĄDU POWIATOWEGO W UJĘCIU STRATEGICZNYM	79
4.2.	MISJA I WIZJA POWIATU	80
4.3.	KIERUNKI DZIAŁANIA	81
4.4.	BUDŻET POWIATU I FUNDUSZE ZEWNĘTRZNE JAKO ŹRÓDŁO FINANSOWANIA	99
4.5.	MONITORING I WSKAŹNIKI	103
5.	PODSUMOWANIE	104

1. WSTĘP

1.1. UWAGI OGÓLNE

Tempo transformacji społecznych, gospodarczych oraz prawnych skłaniają wszystkie organizacje do podążania za zmianą i przygotowania się na nią. Dotyczy to również sektora publicznego. Aby stanąć naprzeciw wyzwaniom, które są następstwem zmian należy przygotować plan i strategię działania. Analiza dotychczasowo podejmowanych kroków i ściśle określenie planów i wizji prowadzenia zarządzania są kluczowe dla prowadzenia zrównoważonego rozwoju.

Powiat jako jedna z głównych jednostek samorządu terytorialnego otrzymał od ustawodawcy szeroki zakres kompetencji zarówno w aspekcie gospodarczym, jak również, społecznym. Główne zadania zostały określone poprzez ustawę o samorządzie powiatowym. Podejmowanie działań mających na celu rozwój gospodarczy i społeczny wymaga przygotowania planu, który będzie konsekwentnie realizowany przez powiat i jego jednostki. Dokument pn. Strategia Rozwoju Powiatu Grodzkiego ma na celu jasne określenie ścieżki rozwoju i konsekwentnej realizacji założonych celów.

Strategia Rozwoju Powiatu na lata 2021-2027 to dokument określający główne cele i misję, która będzie realizowana przez Powiat Grodzki w najbliższych latach. Dokument opisuje dalsze plany i założenia polityki realizowanej przez Powiat w zakresie skutecznego zarządzania, a także realizacji zadań związanych ze skutecznym pozyskiwaniem funduszy unijnych.

Strategia pozwala na usystematyzowanie planów i działań, które będą podejmowane w latach 2021-2027. Fakt przynależenia do Unii Europejskiej obliguje do przygotowania strategii wyznaczającej cele długofalowo. Zakres czasowy strategii ściśle związany jest z uwarunkowaniami wynikającymi z członkostwa w Unii Europejskiej, ponieważ 7 letni okres prognozowania przyjęty jest w całej Wspólnocie. Perspektywiczne planowanie działań zawierające merytoryczne opracowanie diagnostyczno-planistyczne zapewni długotrwały rozwój Powiatu.

Należy zaznaczyć, że Strategia stanowi dokument mający otwarty charakter, który wymaga cyklicznej oceny i dokonywania ewentualnych modyfikacji. Otwartość dokumentu umożliwia wprowadzania zmian, korekt i aktualizacji. Jednak należy podkreślić, że ewentualne przekształcenia merytorycznych postanowień Strategii nie mogą naruszać jej podstawowych założeń, jakimi są strategiczne cele i misja powiatu. Strategia wyznacza bowiem generalne ramy działania, określając w istocie misję i wizję Powiatu.

Niezbędnym elementem przygotowanej Strategii Powiatu Grodzkiego jest uwzględnienie w niej wszystkich aspektów, które warunkują jej przystosowanie do lokalnych wymogów, potrzeb i możliwości.

Przy opracowaniu Strategii Rozwoju Powiatu uwzględniono programy, polityki i strategie obowiązujące w Powiecie Grodzkim, m.in. dotyczące przeciwdziałania bezrobociu, pomocy społecznej oraz osobom niepełnosprawnym, jak również dokumenty w zakresie ochrony środowiska.

Niniejsza Strategia ma przede wszystkim określić podstawowe kierunki działania Zarządu Powiatu poprzez wyznaczone cele i proponowane zadania. Działania władz Powiatu nakierunkowane na optymalną realizację nakreślonych celów i wraz ze zmieniającymi się potrzebami i środowiskiem wewnętrznym i zewnętrznym będą uaktualniane (dokument otwarty).

1.2. ZAKRES PRZEDMIOTOWY STRATEGII

Strategia Powiatu Grodziskiego składa się zasadniczo z dwóch głównych części. Pierwsza z nich charakteryzuje „Profil społeczno-gospodarczy Powiatu Grodziskiego”, zaś druga zawiera sensu stricto „Strategię Rozwoju”.

W części pierwszej zgromadzony został materiał charakteryzujący wieloaspektowy obraz społeczno-gospodarczy powiatu. Osobne rozdziały zostały poświęcone ogólnej charakterystyce powiatu, analizie demograficznej, społecznej oraz ekonomiczno-gospodarczej. W poszczególnych rozdziałach znalazły się także szczegółowe informacje na temat struktury ludności, ruchów demograficznych, rynku pracy, przedsiębiorczości, edukacji, ochrony zdrowia, kultury, służb publicznych, infrastruktury technicznej, ochrony środowiska czy pomocy społecznej.

Powyższe dane posłużyły do swoistego podsumowania oraz sprecyzowania trendów rozwojowych, określenia potencjału i przeanalizowaniu szans i zagrożeń. Technika, która pomogła uporządkować i dogłębnie przeanalizować informację zastosowaną do podsumowania zebranych danych i informacji jest analiza SWOT określającą mocne i słabe strony, a także szanse i zagrożenia. Analiza SWOT stanowi podsumowanie poznawczej części dotyczącej powiatu grodziskiego i została przedstawiona w rozdziale trzecim.

Druga, główna część Strategii zawiera główne cele, misję i wizję Powiatu z uwzględnieniem terminów realizacji i informacjami o sposobie ich finansowania.

Ostatnim elementem jaki zawiera dokument jest charakterystyka mierników i wskaźników monitoringu podejmowanych działań w ramach przyjętej Strategii.

1.3. METODOLOGIA I PRZEBIEG PRAC NAD STRATEGIĄ

Dynamika zmian społeczno – gospodarczych w powiecie grodziskim pociągających za sobą nowe wyzwania, skłoniła jego władze do opracowania kolejnego dokumentu wyznaczającego cele, kierunki i sposób działania, uwzględniając potrzeby mieszkańców i ich otoczenia. Na posiedzeniu 14 października 2020 roku Zarząd Powiatu Grodziskiego zdecydował o przystąpieniu do opracowania projektu Strategii Rozwoju Powiatu Grodziskiego na lata 2021-2027, następnie 25 lutego 2021 roku stosowną uchwałę podjęła Rada Powiatu Grodziskiego.

Jako materiał wyjściowy do przygotowania celów strategicznych i operacyjnych w kolejnych latach, posłużyły rezultaty realizacji poprzednio obowiązującej strategii. Szczegółowe informacje przygotowały komórki Starostwa i jednostki powiatu odpowiedzialne za realizację poszczególnych zadań.

Dla prawidłowego określenia kierunków rozwoju powiatu, sporządzono profil społeczno-gospodarczy. W tym celu zgromadzono i opracowano informacje dotyczące najważniejszych aspektów funkcjonowania powiatu, na podstawie opracowań przygotowanych przez podległe komórki merytoryczne oraz jednostki organizacyjne podległe Starostwu, a także w oparciu o informacje gmin wchodzących w skład powiatu. Dane te zostały uzupełnione o publicznie dostępne opracowania oraz oficjalne publikatory statystyczne, w szczególności należy wymienić:

- biuletyny informacji publicznej podmiotów działających na obszarze powiatu i województwa mazowieckiego,
- portal internetowy Głównego Urzędu Statystycznego: Bank Danych Lokalnych,
- portal internetowy Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej,

- portal internetowy Komisji Europejskiej,
- portal internetowy Funduszy Europejskich.

Informacje zawarte w profilu społeczno-gospodarczym stanowiły podstawę do dyskusji nad misją powiatu, jego wizją oraz pomogły we wskazaniu celów strategicznych. Ponadto dokładne i zweryfikowane dane pozwoliły na zidentyfikowanie obszarów potencjalnie słabszych, w których pojawiają się zagrożenia mogące utrudnić rozwój powiatu.

W roku 2020 podjęto działania zmierzające do aktualizacji profilu społeczno-gospodarczego powiatu oraz dokonano kompleksowego przeglądu celów strategicznych i operacyjnych.

2. PROFIL SPOŁECZNO - GOSPODARCZY POWIATU GRODZISKIEGO

2.1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POWIATU GRODZISKIEGO

Powiat grodziski położony jest w centralnej Polsce, na Nizinie Środkowomazowieckiej w mezoregionie Równiny Łowicko – Błońskiej. Usytuowany jest w obrębie województwa mazowieckiego, około 30 km na południowy zachód od Warszawy. Jego ogólna powierzchnia wynosi 367,01 km², z czego 90% zajmują tereny wiejskie, zaś 10 % miasta. Graniczy z sześcioma powiatami: przyskowskim, piaseczyńskim, grójeckim, żyrardowskim, sochaczewskim i warszawskim zachodnim.

Położenie powiatu grodziskiego w województwie mazowieckim

Na powiat grodziski składa się 6 gmin i 118 miejscowości. Pod względem powierzchni, największe obszary zajmują gminy: Grodzisk Mazowiecki - 107 km² i Żabia Wola - 106 km², które łącznie stanowią ponad połowę terenu powiatu. Na kolejnych miejscach pod względem wielkości znajdują się gmina Baranów - 76 km² i gmina Jaktorów - 55 km². Natomiast najmniejszą powierzchnią w powiecie grodziskim, charakteryzują się miasta: Milanówek - 13 km² i Podkowa Leśna - 10 km².

Położenie gmin w powiecie grodziskim

Źródło: www.gminy.pl

Miasto i Gmina Grodzisk Mazowiecki to ponad 480 - letnia siedziba powiatu grodziskiego, usytuowana w jego środkowej części. Jest największą gminą powiatu pod względem powierzchni oraz liczby ludności. W jej skład wchodzi 33 sołectwa. Na przełomie XIX i XX w. miasto było znanym ośrodkiem uzdrowiskowym i letniskowym. Pozostałością po tym są stojące do dziś piękne wille i budynek zakładu wodoleczniczego. Samo miasto jest bogate w zabytki między innymi architektoniczne. Przez centrum miasta przepływa rzeka Rokicianka. Niewątpliwym atutem Grodziska, który ułatwia planowanie rozwoju inwestycyjnego, jest czytelny układ przestrzenny. Linia kolejowa dzieli miasto i gminę na dwie strefy różniące się typem zabudowy i przeznaczeniem gruntów. Południowa część miasta i gminy przeznaczona jest pod rozwój budownictwa mieszkaniowego, natomiast po północnej stronie torów w granicach miasta znajduje się dzielnica przemysłowa.

Największym priorytetem inwestycyjnym gminy Grodzisk Mazowiecki jest rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej. Co roku z budżetu Gminy przeznaczane są środki na sukcesywne uzbrajanie terenów, budowę i modernizację dróg oraz rozbudowę sieci. Aktualnie realizowanych jest wiele inwestycji zarówno w mieście jak i na terenach wiejskich, zwiększających ofertę kulturową, edukacyjną, rekreacyjną i sportową dla mieszkańców.

Miasto Podkowa Leśna leży na wschodzie powiatu grodziskiego i jest najmniejsze pod względem zarówno powierzchni jak i liczby ludności. Miasto z trzech stron otoczone jest lasem, co ma bezpośredni wpływ na walory naturalne tego miejsca, świeże powietrze, bogatą faunę i florę. Występują tu elementy starodrzewu, a także trzy rezerваты i wiele pomników przyrody. Ze względu na status miasta – ogrodu,

Podkowa Leśna jest specyficznym obszarem, w całości uznanym za zabytkowy. Powstałe w latach dwudziestych osiedle, od zawsze ściągało do Podkowy wiele znanych postaci z życia kulturalnego, naukowego i politycznego, zachowując do dziś wyjątkową przedwojenną architekturę.

Miasto Milanówek położone jest we wschodniej części powiatu grodzkiego. Charakteryzuje się największą gęstością zaludnienia w powiecie. Razem z Podkową Leśną i Brwinowem w powiecie pruszkowskim, należy do tak zwanego podwarszawskiego trójmiasta ogrodów. Jest jednym z niewielu w Polsce miast, które może się pochwalić licznymi pomnikami przyrody. Na niewielkiej powierzchni, jaką zajmuje miasto, znajduje się aż 313 drzew będących pomnikami przyrody. W otoczeniu zieleni położonych jest mnóstwo zabytkowych willi o zróżnicowanej architekturze. Milanówek otwarty jest na tych, którzy szukają ciekawych terenów pod zabudowę indywidualną oraz przyjazną ekologicznie działalność produkcyjną i usługową. W 100-letniej ewolucji Milanówka udało się ocalić to co najważniejsze – czyste nie skażone działalnością przemysłową powietrze, bogatą zieleń oraz wspaniałą wodę.

Gmina Żabia Wola leży w południowej części powiatu grodzkiego a w jej skład wchodzi 32 sołectwa. Jest zaliczana do „zielonych ekologicznych gmin” naszego kraju, ponieważ jej obszar stanowią w 70% użytki rolne oraz w 23% lasy i grunty leśne. Teren ten jest atrakcyjny pod względem turystycznym ze względu na liczne walory przyrodnicze i krajobrazowe oraz rezerваты przyrody. Jednocześnie na terenie gminy zlokalizowane są atrakcyjne obszary inwestycyjne położone w bezpośrednim sąsiedztwie drogi ekspresowej S8.

Gmina Jaktorów położona jest w zachodniej części powiatu grodzkiego a w jej skład wchodzi 14 sołectw. Jej dzisiejszy obszar dawniej stanowił teren Puszczy Jaktorowskiej, będącej siedliskiem tura – przodka bydła domowego, który ostatecznie wyginął w 1627 roku. Obecnie nad rzeką Pisią – Tuczną znajduje się głąz upamiętniający to wydarzenie. Współczesny Jaktorów pełni przede wszystkim funkcję usługową dla mieszkańców i zaplecze mieszkalne dla osób pracujących w pobliskich aglomeracjach. Usytuowanie gminy na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych oraz bliskość stolicy ma znaczący wpływ na kierunek jej rozwoju.

Gmina Baranów leży w północno – zachodniej części powiatu, a w jej skład wchodzi 21 sołectw. Dotychczas w gminie Baranów, z uwagi na przewagę gleb najwyższych jakości, dominowało rolnictwo, z którego dochód stanowił jedno z podstawowych źródeł utrzymania. Gmina posiada wysoki udział areałów gruntowych rolnych wysokiej bonitacji, co sprzyja produkcji rolnej na dużą skalę. Planowana budowa Centralnego Portu Komunikacyjnego na terenie gminy Baranów, znacznie zmieni charakter tego obszaru pod względem ekonomicznym, społecznym i przestrzennym. Prowadzona do tej pory działalność rolnicza zostanie zastąpiona działalnością gospodarczą.

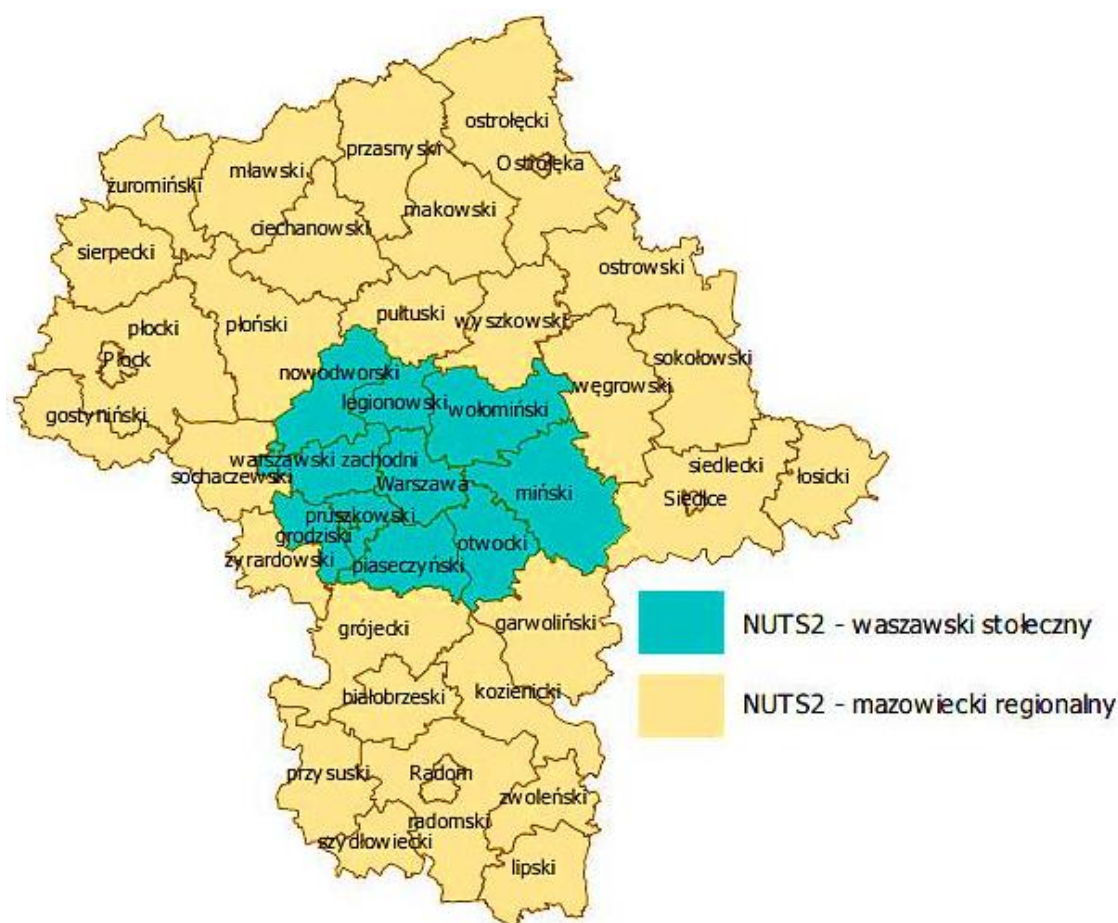

Powiat grodziski wchodzi w skład Regionu Warszawskiego Stołecznego (RWS), obejmującego centralną część województwa mazowieckiego. Wyznaczony on został rozporządzeniem Komisji Europejskiej z dnia 21 listopada 2016 roku zmieniającym załącznik do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustalenia wspólnej Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS). Zgodnie ze wskazanym dokumentem od 2018 roku województwo mazowieckie zostało podzielone na 2 jednostki statystyczne poziomu NUTS2:

- 1) Region Warszawski Stołeczny, w którego skład weszło m.st. Warszawa i 9 powiatów: grodziski, legionowski, miński, nowodworski, otwocki, piaseczyński, pruszkowski, warszawski zachodni, wołomiński;
- 2) Region Mazowiecki Regionalny obejmujący pozostałą część województwa mazowieckiego.

Jak wskazano w Planie działań strategicznych dla metropolii warszawskiej zmiana podziału województwa wynika głównie z przesłanek praktycznych i miała na celu umożliwienie maksymalizacji korzyści wynikających z dostępu do funduszy unijnych. Nowa klasyfikacja podzieliła województwo na dwa regiony: lepiej rozwinięty, kwalifikujący się do mniejszego dofinansowania (RWS) oraz słabiej rozwinięty, mogący się ubiegać o większe, w stosunku do wartości inwestycji, dofinansowanie (RMR).

Poniższa mapa przedstawia powiaty według podziału województwa mazowieckiego na dwie jednostki statystyczne NUTS 2.

Źródło: Ministerstwo Rozwoju i Technologii

Lokalizacja powiatu grodziskiego w bliskim sąsiedztwie stolicy wpływa na jego charakter poprzez powiązanie z funkcjonowaniem warszawskiej aglomeracji. Niewątpliwie istotny odsetek aktywnych zawodowo mieszkańców powiatu grodziskiego pracuje w Warszawie, co sprawia, że powiat grodziski wykazuje stosunkowo niską stopę bezrobocia. Niemalże sąsiednie połączenie ze stolicą czyni powiat grodziski atrakcyjnym jednocześnie dla tych, którzy dojeżdżają do pracy, przedsiębiorców, ale i także uczniów i studentów.

Powiat grodziski usytuowany jest w dogodnym miejscu jeśli chodzi o krajową infrastrukturę transportową. Poruszanie się między dużymi miastami ułatwia dostęp do autostrady A2 oraz do trasy S8. Przez powiat grodziski przebiegają również linie kolejowe PKP oraz WKD.

Na terenie powiatu grodziskiego powstanie Centralny Port Komunikacyjny. Planowany węzeł przesiadkowy między Warszawą i Łodzią zintegruje transport lotniczy, kolejowy i drogowy. 28 października 2020 r. Rada Ministrów przyjęła uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego *Program inwestycyjny Centralny Port Komunikacyjny. Etap I. 2020-2023*. Inwestycja realizowana jest na podstawie ustawy z 10 maja 2018 r. o Centralnym Porcie Komunikacyjnym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1089), przez powołaną spółkę celową Centralny Port Komunikacyjny Sp. z o.o. W pierwszym etapie zaplanowanym na lata 2020 – 2023 zostaną wykonane prace przygotowawcze dla budowy Portu Solidarność – nowego lotniska centralnego dla Polski.

W kolejnych latach ma się rozpocząć budowa całości przedsięwzięcia, na które składają się: port lotniczy, nowe trasy kolejowe ok. 1800 km z 10 kierunków łączących największe miasta Polski z CPK, nowa sieć drogowa, oraz otoczenie gospodarcze – Airport City. Będzie to najlepiej skomunikowane miejsce w kraju. Inwestycja ta będzie zlokalizowana w północno – zachodniej części powiatu grodziskiego – gminie Baranów oraz w części powiatu żyrardowskiego i sochaczewskiego.

Powstanie CPK spowoduje znaczną zmianę charakteru tego obszaru, zarówno pod względem gospodarczym jak i społecznym. Prowadzona dotychczas działalność rolnicza na obszarze ok. 3 tys. ha zostanie zastąpiona działalnością gospodarczą. Docelowo przewiduje się powstanie 150 tys. miejsc pracy. Skutkiem tego procesu będzie ożywienie gospodarcze dla całego rejonu Zachodniego Mazowsza.

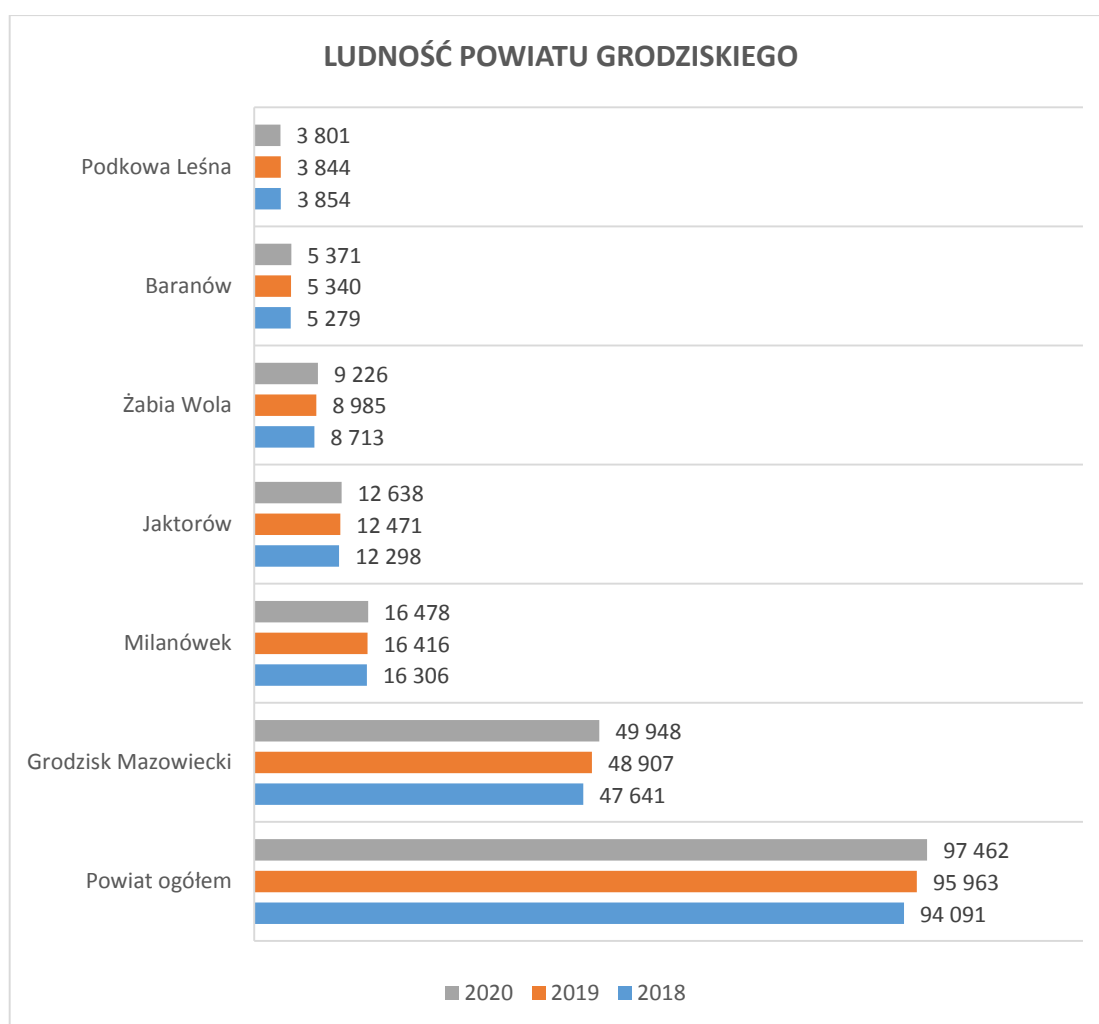
Realizacja inwestycji spowoduje również zjawiska negatywne, które trzeba uwzględnić w dalszej działalności samorządu powiatu. Należą do nich:

- zmiany środowiskowe powstające zarówno na etapie budowy, jak i po jej zakończeniu – zanieczyszczenie powietrza, hałas, zmiany stosunków wodnych,
- konieczność pozyskania gruntu pod inwestycję, a tym samym przesiedlenia części mieszkańców powiatu, z prawdopodobieństwem powstania wielu konfliktów,
- zmiany w układzie komunikacyjnym, ponadlokalnych sieci dróg, ponadlokalnych tras kolejowych, powodujące trudności w przemieszczaniu się mieszkańców,
- zerwanie więzów społecznych pomiędzy mieszkańcami,
- w dłuższej perspektywie czasowej, prawdopodobieństwo korekty granic administracyjnych jednostek samorządowych.

Realizacja inwestycji wpłynie na funkcjonowanie Starostwa Powiatu Grodziskiego w zakresie obsługi administracyjnej. Należy się spodziewać znaczącego wzrostu ilości załatwianych spraw będących w kompetencji samorządu powiatowego, w szczególności: zmian w ewidencji gruntów i budynków, wydawania decyzji i pozwoleń dotyczących warunków środowiskowych, wydawanie decyzji budowlanych, gospodarowania gruntami będącymi własnością lub w zarządzie powiatu, zarządzania ruchem na drogach lokalnych.

2.2. PROFIL DEMOGRAFICZNY

Z danych Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 31 grudnia 2020 roku powiat grodziski zamieszkiwało 97 462 osób, co stanowiło 3,07 % ogólnej liczby mieszkańców województwa mazowieckiego. Ponad połowa ogółu ludności powiatu zamieszkuje gminę Grodzisk Mazowiecki, w której znajdują się najważniejsze instytucje naszego regionu. Rozwój gospodarczy gminy Grodzisk Mazowiecki, w tym rynku deweloperskiego oraz bogata oferta kulturalna i sportowa, powodują dalszy wzrost jej atrakcyjności jako miejsca zamieszkania. Gminą o najmniejszej liczbie ludności w powiecie jest Podkowa Leśna, której specyfika Miasta - Ogródu przejawia się w rozproszonej zabudowie jednorodzinnej i szczególnym połączeniu chronionych walorów przyrody z miejską infrastrukturą, co wiąże się z naturalnym ograniczeniem ilości jej mieszkańców. Poniższa tabela przedstawia ludność powiatu w poszczególnych gminach w latach 2018 -2020 – stan na dzień 31.12.2020 r.

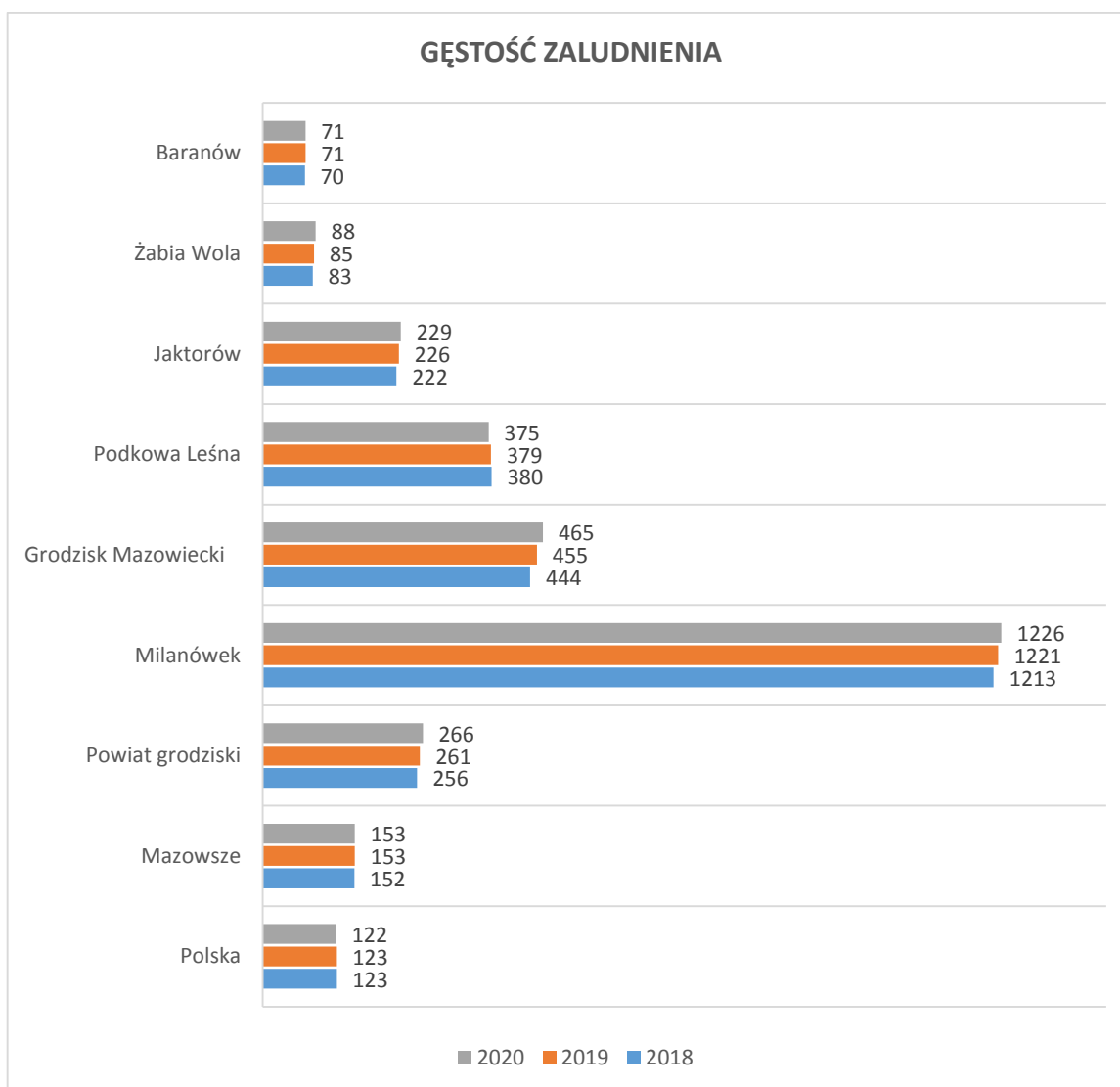

Źródło: opracowania własne na podstawie danych GUS

W ciągu ostatnich trzech lat znaczący przyrost ludności odnotowały niemal wszystkie gminy wchodzące w skład powiatu. Łącznie przybyło blisko 3,5 tys. nowych mieszkańców. Dynamicznie rozwijający się powiat przyciąga nowych mieszkańców nie tylko z uwagi na atrakcyjną lokalizację jaką jest bliskość Warszawy i dobrze skomunikowany dojazd do stolicy, ale także na lokalne uwarunkowania

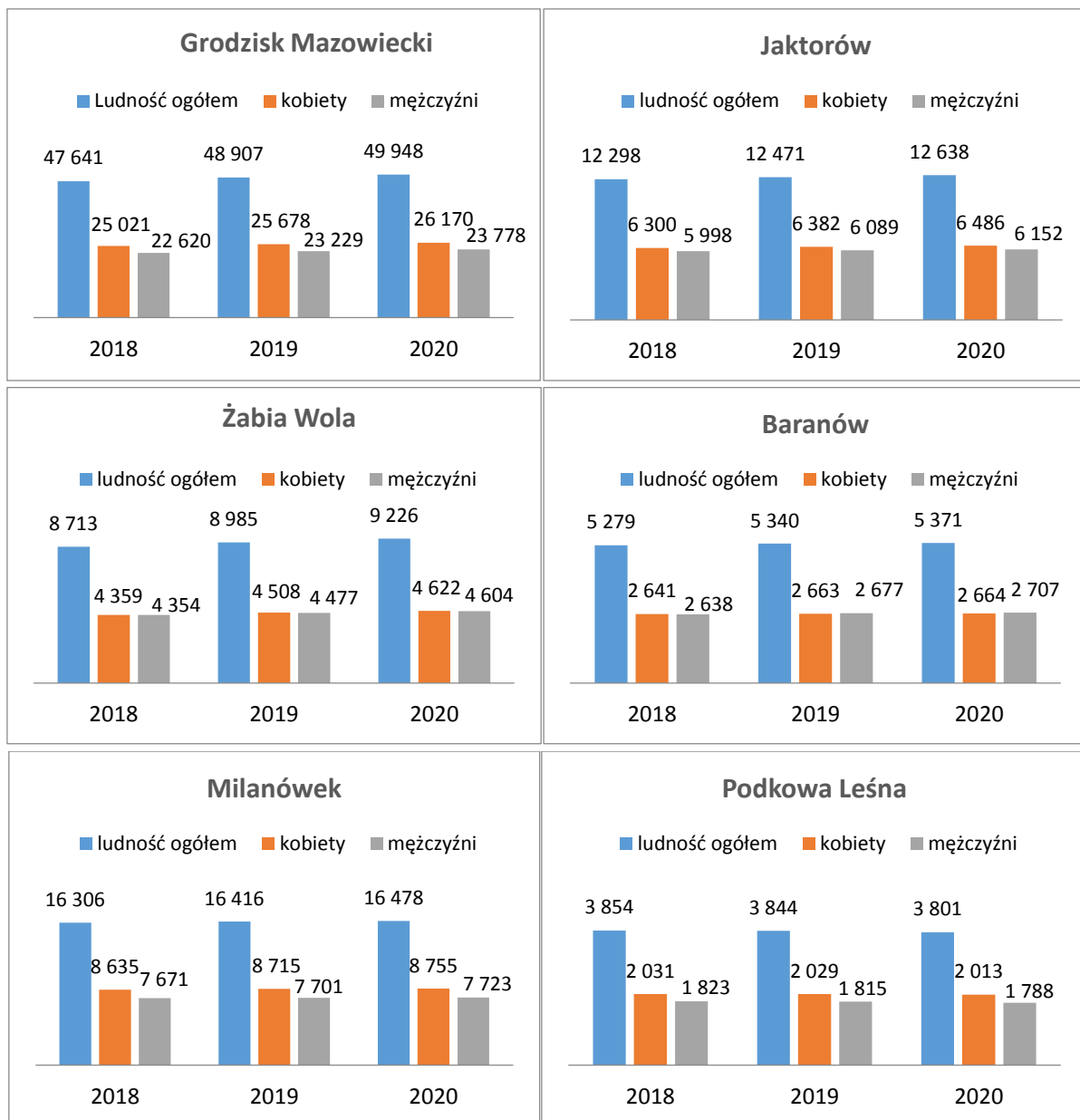
jak duża liczba miejsc pracy, zapewnienie bezpieczeństwa publicznego, opieki zdrowotnej na wysokim poziomie oraz szeroka oferta edukacyjna.

Systematyczny przyrost ludności w powiecie przyczynił się również do wzrostu gęstości zaludnienia, która na przełomie trzech lat wzrosła z 256 na 266 osób na 1 km². W latach 2018 -2020 gęstość zaludnienia w powiecie grodziskim była znacznie wyższa niż średnia w województwie mazowieckim i ponad dwa razy większa niż na obszarze kraju. Zdecydowanie najbardziej zaludnioną gminą powiatu jest Milanówek, zaś najmniej gmina Baranów. Poniższy diagram przedstawia kształtowanie się gęstości zaludnienia w poszczególnych gminach w latach 2018 – 2020.

Źródło: opracowania własne na podstawie danych GUS

Biorąc pod uwagę udział kobiet i mężczyzn, struktura ludności powiatu grodziskiego w ostatnich trzech latach nie uległa znaczącym zmianom. Według danych GUS w 2020 roku kobiety stanowiły 52 % ogółu ludności powiatu, zaś mężczyźni 48%. Zbliżone proporcje kształtowały się w większości poszczególnych gmin. Wyjątek stanowiła jedynie gmina Baranów, w której dominowali mężczyźni, stanowiąc odsetek 50,40% ogółu mieszkańców gminy. Szczegółowe dane w poszczególnych gminach w latach 2018- 2020 przedstawia poniższa tabela.

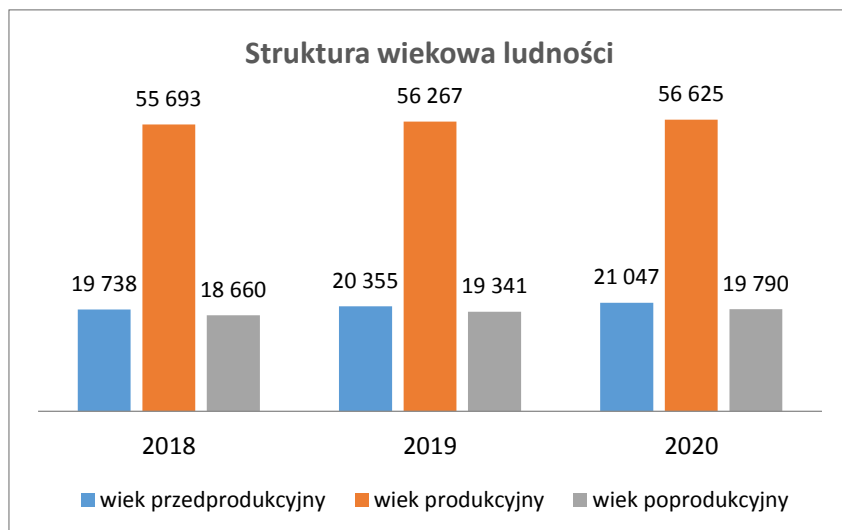

Źródło: opracowania własne na podstawie danych GUS

Przy analizie ludności powiatu grodziskiego według struktury wiekowej przyjęto według danych GUS następujące kryteria:

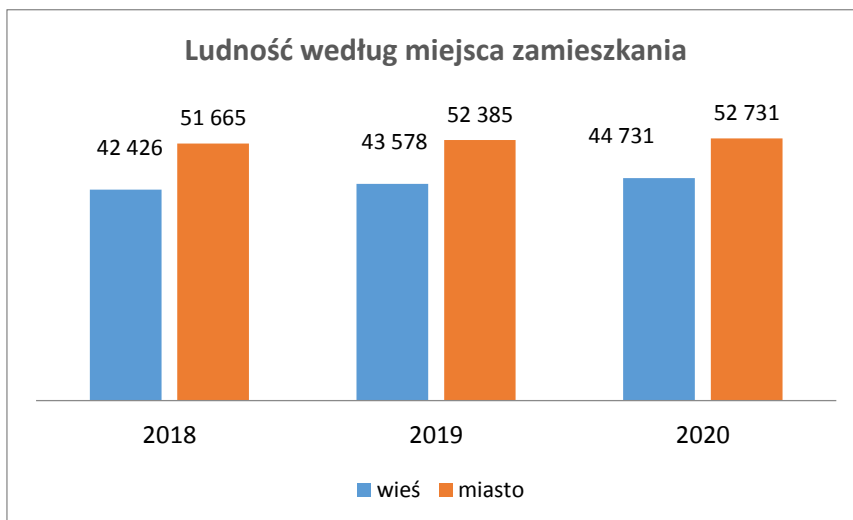
- ludność w wieku przedprodukcyjnym - osoby w wieku 0 - 17 lat,
- ludność w wieku produkcyjnym - kobiety w wieku 18-59 lat oraz mężczyźni w wieku 18-64 lata,
- ludność w wieku poprodukcyjnym - kobiety w wieku powyżej 60 lat oraz mężczyźni powyżej 65 lat.

W 2020 roku na terenie powiatu ludność w wieku produkcyjnym stanowiła 58,09 % ogółu mieszkańców, natomiast 21,60 % w przedprodukcyjnym i 20,31 % w poprodukcyjnym. W ostatnich trzech latach stosunek kobiet po 60 roku życia i mężczyzn po 65 do populacji w wieku produkcyjnym stopniowo wzrasta. Wskaźnik ten wyniósł 33,51% w 2018 roku, zaś już 34,95% w 2020. Równie niekorzystnie przedstawia się liczba ludności w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym, w 2020 roku wskaźnik ten wynosił 94,03. Dane te wskazują na postępujące starzenie się społeczeństwa w powiecie grodziskim. Szczegółowe dane obrazujące strukturę wiekową ludności powiatu grodziskiego w latach 2018-2020 przedstawia poniższy wykres.

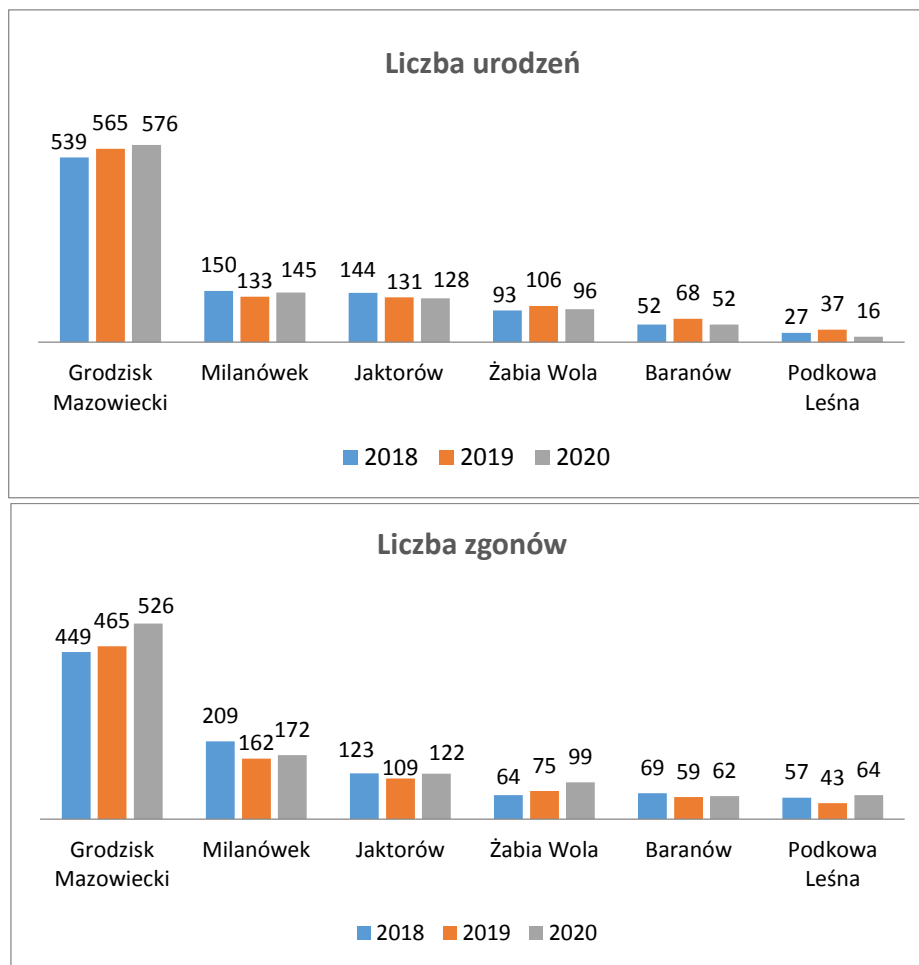
Źródło: opracowania własne na podstawie danych GUS

W ostatnich trzech latach utrzymuje się tendencja osiedlania większości nowych mieszkańców powiatu grodziskiego w gminach wiejskich. Porównując dane GUS na koniec lat 2019 i 2020, populacja na wsi zwiększyła się o 1153 nowych mieszkańców, zaś w miastach jedynie o 346. Podobne proporcje kształtowały się w poprzednich latach. Wykres poniżej obrazuje społeczność z podziałem na wieś i miasto w latach 2018 – 2020.

Źródło: opracowania własne na podstawie danych GUS

Ze względu na największą liczbę mieszkańców, gmina Grodzisk Mazowiecki przoduje również w ilości urodzeń dzieci. Według danych GUS na 1013 urodzeń w powiecie grodziskim w 2020 roku, co drugie dziecko przyszło na świat w tej gminie. Natomiast najmniej urodzeń odnotowano w Podkowie Leśnej – zaledwie 16, co stanowi niewiele ponad 1,5% w skali powiatu grodziskiego.

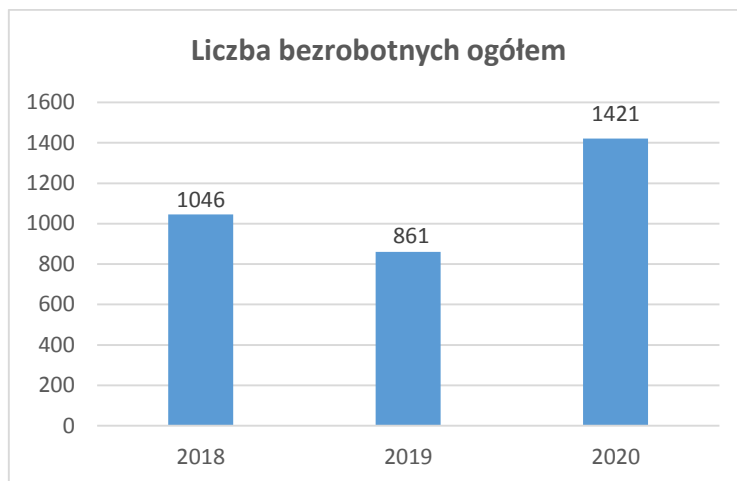
Źródło: opracowania własne na podstawie danych GUS

Z powyższych wykresów wynika, że ogólny przyrost naturalny w powiecie grodziskim na 1000 osób, z dodatniego o wartości 0,36 w 2018 r. i 1,34 w 2019 r., w roku 2020 spadł do poziomu -0,33. Porównując ze średnią województwa mazowieckiego i kraju, pomimo ujemnej wartości, powiat grodziski wypada znacznie korzystniej niż Mazowsze, gdzie przyrost naturalny wyniósł -1,99 i Polska o przyroście -3,18. Ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego odnotowano również w większości gmin naszego powiatu, w tym rekordowy w Podkowie Leśnej -12,50. Natomiast pozytywne tendencje wykazują wartości osiągnięte w gminie Grodzisk Mazowiecki na poziomie dodatnim 1,01 i w gminie Jaktorów 0,48.

2.3. PROFIL GOSPODARCZY

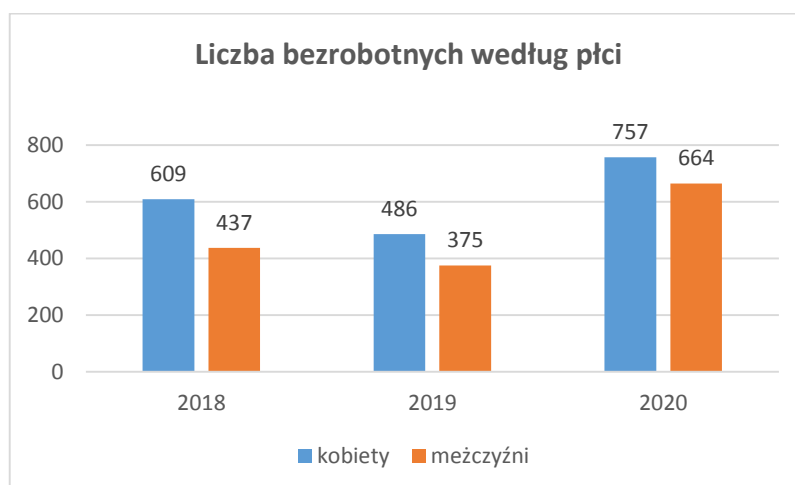
2.3.1. ANALIZA RYNKU PRACY

Z danych Powiatowego Urzędu Pracy, liczba zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie grodziskim w ostatnich latach była na zróżnicowanym poziomie. W roku 2019 nastąpił spadek bezrobocia w porównaniu do roku 2018. Wyraźny wzrost widać w 2020 roku, gdzie bezrobotnych było więcej o 560 osób. Spowodowane to było między innymi panującą pandemią COVID-19. Na koniec grudnia 2020 roku liczba bezrobotnych wynosiła 1 421 osób, a stopa bezrobocia 3,7%.

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Grodzisku Mazowieckim

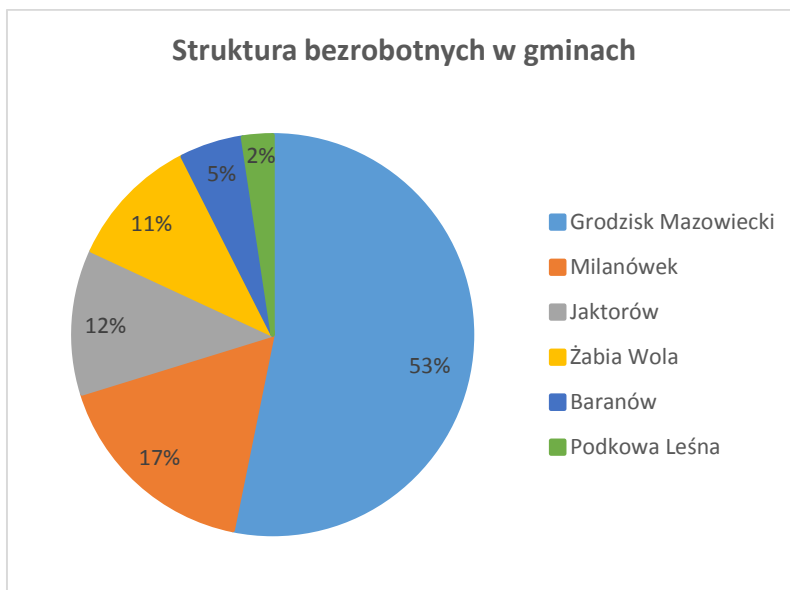
W ostatnich latach w powiecie grodziskim, liczba bezrobotnych jest w niewielkim stopniu zróżnicowana ze względu na płeć. Na koniec 2018 roku kobiety stanowiły aż 58,2 % ogółu bezrobotnych. Natomiast w 2019 roku odnotowano 20,2% spadek bezrobocia wśród kobiet. W kolejnym roku ponownie nastąpił wzrost, gdzie kobiety stanowiły 53,3 % wszystkich bezrobotnych. Poniższy wykres przedstawia strukturę bezrobocia w powiecie według płci.

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Grodzisku Mazowieckim

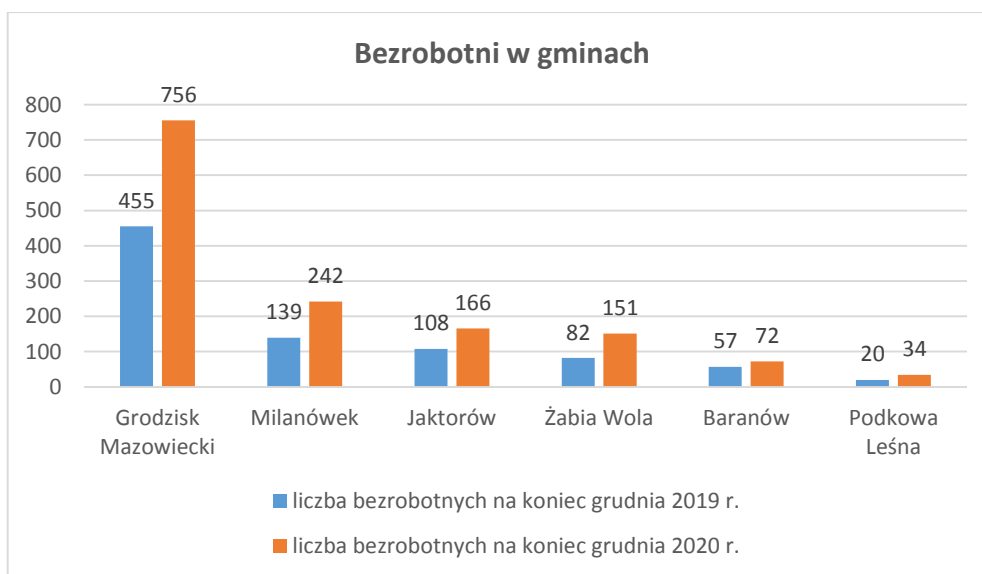
Wśród zamieszkujących powiat grodziski największą grupę, bo aż 53% bezrobotnych, stanowią mieszkańcy gminy Grodzisk Mazowiecki. Wynika to z faktu, że jest to największa i najbardziej zaludniona gmina powiatu. Kolejną dużą grupę stanowią mieszkańcy gminy Milanówek oraz gminy Jaktorów. Natomiast najmniejszą grupę bezrobotnych, bo tylko 2%, stanowili mieszkańcy Podkowy Leśnej.

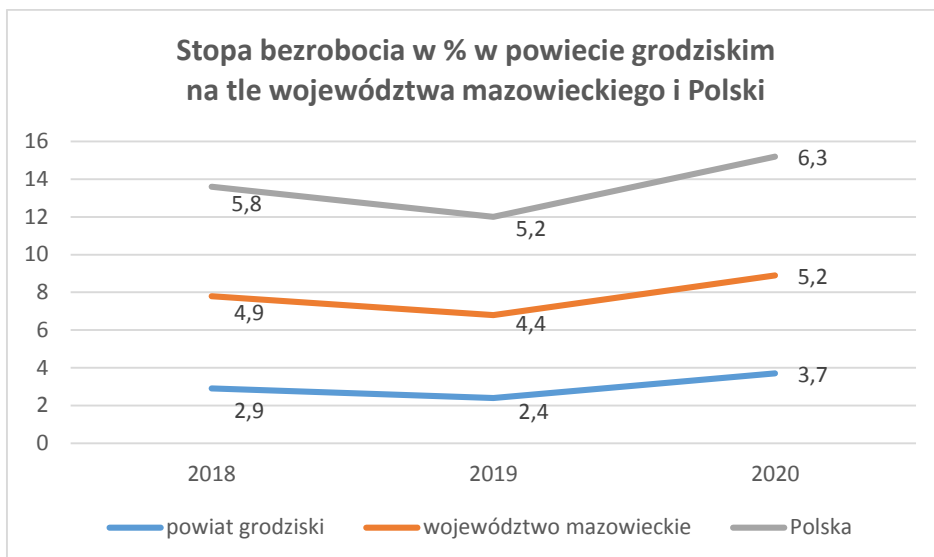
Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Grodzisku Mazowieckim

W 2020 roku poziom bezrobocia zwiększył się we wszystkich gminach powiatu. Największy wzrost odnotowano w gminie Żabia Wola, bo aż o 84,14 % oraz w gminie Milanówek - o 74,10 %. Najniższy wzrost bezrobocia wystąpił w gminie Baranów – o 26,31%.

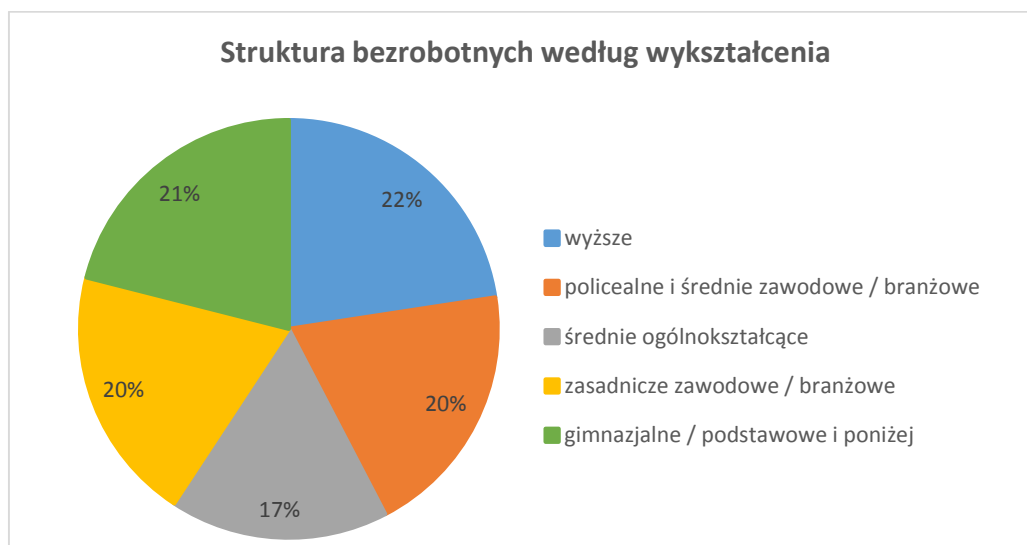
Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Grodzisku Mazowieckim

Bezrobocie w ostatnich latach na obszarze powiatu miało tendencję spadkową. Rynek pracy w 2020 roku zetknął się z nieprzewidzianą sytuacją, jaką była pandemia COVID-19 wraz z wprowadzonymi przez rząd obostrzeniami, które miały na celu powstrzymanie rozprzestrzeniania się wirusa. Zdarzenie to niewątpliwie wpłynęło na wzrost bezrobocia, nie tylko w powiecie grodzickim, ale też w całej Polsce. Stopa bezrobocia w powiecie grodzickim na koniec grudnia 2020 roku wyniosła 3,7 %, kształtując się znacznie poniżej średniej krajowej (6,3 %) oraz średniej Mazowsza (5,2 %). Poniższy wykres obrazuje, jak zmienił się stan bezrobocia przez ostatnie 3 lata.

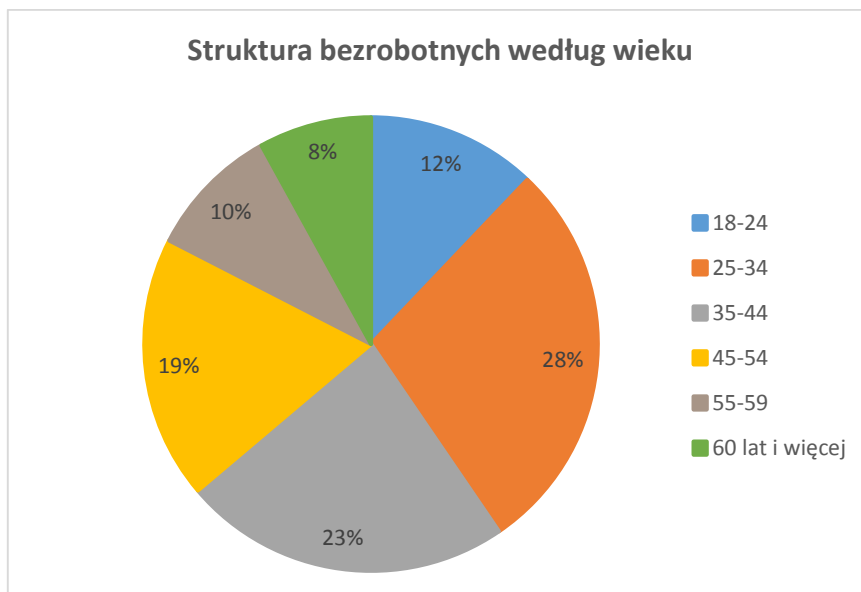
Źródło: opracowania własne na podstawie danych GUS

Biorąc pod uwagę wykształcenie, najliczniejszą grupę bezrobotnych (321 osób) stanowili ci z wyższym oraz gimnazjalnym/podstawowym i niższym (299 osób). Natomiast najmniej osób bez pracy posiadało wykształcenie średnie ogólnokształcące (240 osób). Wynika to z faktu podejmowania dalszego kształcenia przez absolwentów liceów ogólnokształcących. Poniższy diagram przedstawia proporcje bezrobotnych stosownie do wykształcenia (stan na grudzień 2020 r.).

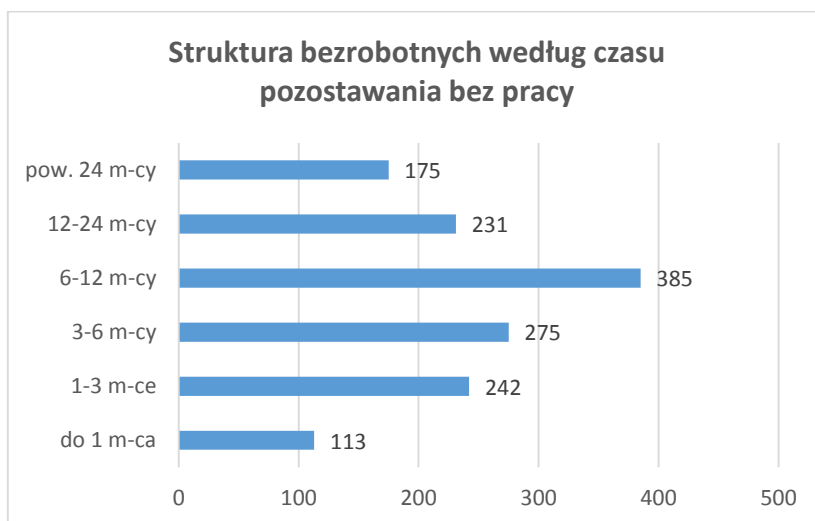
Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Grodzisku Mazowieckim

Uwzględniając wiek bezrobotnych na koniec grudnia 2020 roku, największą grupą były osoby w przedziale wieku 25-34 lata (403 osoby). Drugą dużą grupą są osoby w wieku 35-44 lata (332 osoby). Obie te grupy stanowią 51,7% ogółu bezrobotnych zamieszkujących powiat grodziski. To pokazuje skalę bezrobocia wśród ludzi młodych oraz w wieku produkcyjnym. Najmniejsze bezrobocie jest wśród osób w wieku 60 lat i więcej - 114 osób. Poniższy diagram przedstawia dokładną strukturę bezrobotnych według wieku zaistniałą na koniec grudnia 2020 roku.

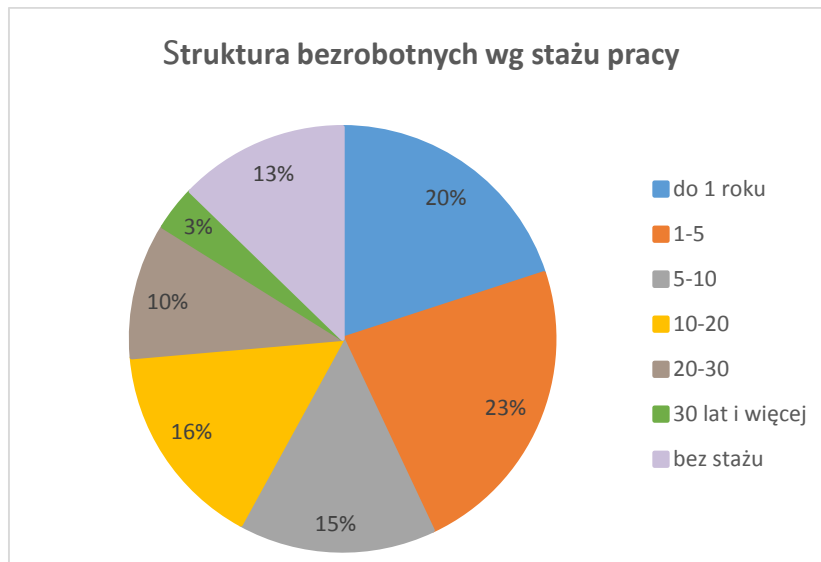
Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Grodzisku Mazowieckim

Analizując strukturę bezrobotnych, według czasu pozostawania bez pracy, na koniec grudnia 2020 roku 27,1 % stanowiły osoby będące bez pracy od 6 do 12 miesięcy. Natomiast wśród osób krótkotrwale bezrobotnych tj. do 1 miesiąca, zarejestrowano najniższy procent bezrobotnych (7,9%), co przedstawia poniższy schemat.

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Grodzisku Mazowieckim

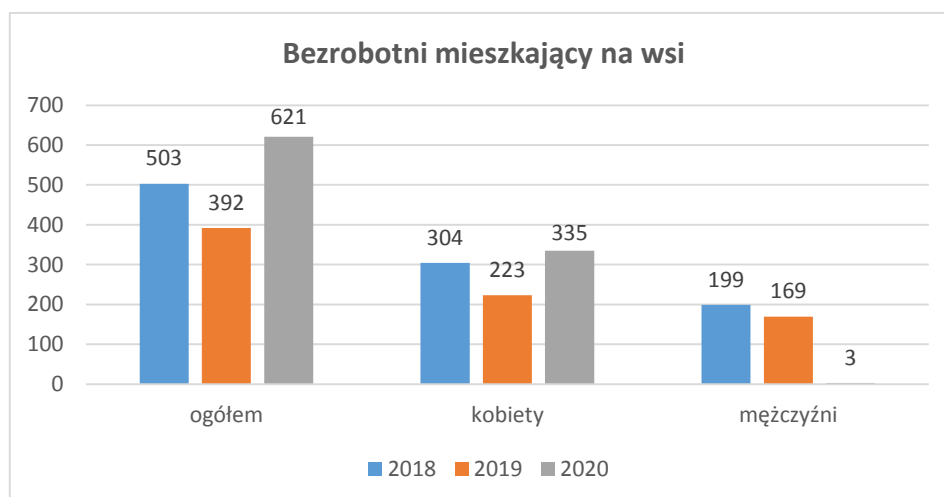
Według stażu pracy, najniższą liczbę bezrobotnych, bo 48 osób, stanowiły osoby pracujące dłużej niż 30 lat. Najwięcej, bo 327 bezrobotnych odnotowano wśród osób pracujących od 1 roku do 5 lat, co daje 23% wszystkich zarejestrowanych. Dokładną strukturę bezrobotnych według stażu pracy na koniec 2020 roku przedstawia poniższy diagram.

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Grodzisku Mazowieckim

Szczególną grupą bezrobotnych, do których kierowane są dodatkowe działania aktywizujące są bezrobotni będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy czyli: do 25 roku życia, powyżej 50 roku życia bez kwalifikacji zawodowych, bez doświadczenia zawodowego, niepełnosprawni i długotrwale bezrobotni. Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Grodzisku Mazowieckim, w 2020 roku bezrobotni będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy stanowią znaczny odsetek ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, bo aż 1063 osoby.

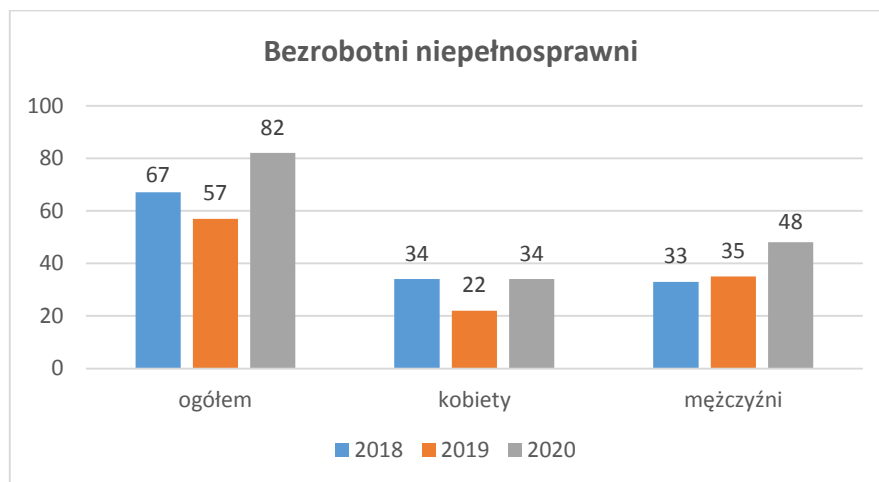
Bezrobotni na wsi na koniec grudnia 2020 roku stanowili 43,7% ogółu zarejestrowanych. Analizując lata ubiegłe można zauważyć, że kobiety w dużej mierze stanowią większość osób bezrobotnych na wsi. Rok 2019 charakteryzuje się znacznym spadkiem bezrobocia na terenach wiejskich, bo 22% w porównaniu do roku 2018. Poniższy wykres przedstawia sytuację bezrobotnych na wsi w powiecie grodziskim.

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Grodzisku Mazowieckim

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy, niepełnosprawni bezrobotni stanowili na koniec 2020 roku 5,7% ogółu bezrobotnych. Na przełomie lat 2018-2020 nastąpił wzrost bezrobocia wśród

niepełnosprawnych mężczyzn. Na koniec grudnia 2020 roku w ewidencji bezrobotnych figurowały 82 osoby niepełnosprawne, w tym 48 osób to mężczyźni.

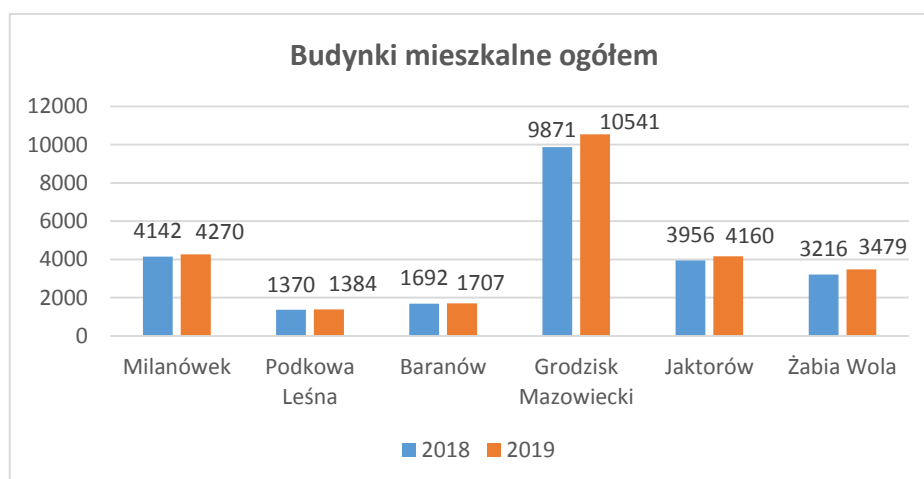

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Grodzisku Mazowieckim

Największą grupą osób niepełnosprawnych na koniec 2020 roku, były osoby po 60 roku życia oraz osoby między 35 a 44 rokiem życia, gdzie stanowiły odpowiednio 23% i 22% ogółu niepełnosprawnych. Najmniejszą grupą według wieku były osoby młode między 18 a 24 rokiem życia. Największy procent osób bezrobotnych niepełnosprawnych według wykształcenia stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym, bo aż 40% ogółu niepełnosprawnych. Natomiast z wykształceniem wyższym tylko 9%.

2.3.2. GOSPODARKA MIESZKANIOWA I BUDOWNICTWO

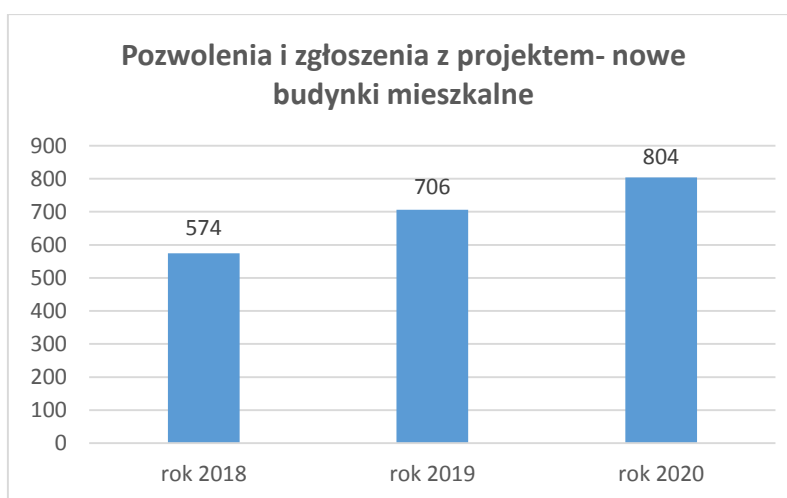
W ostatnich latach można zauważyć znaczny rozwój gospodarki mieszkaniowej w powiecie grodziskim. Z opublikowanych danych w GUS o zasobach mieszkaniowych wynika, że na obszarze Powiatu Grodziskiego w 2019 roku, ogółem znajdowało się 25 541 budynków mieszkalnych. W porównaniu z rokiem 2018 nastąpił wzrost 5,34%. Najintensywniej rozwija się gmina Grodzisk Mazowiecki. Tu nastąpił największy przyrost budynków mieszkalnych wśród gmin powiatu.

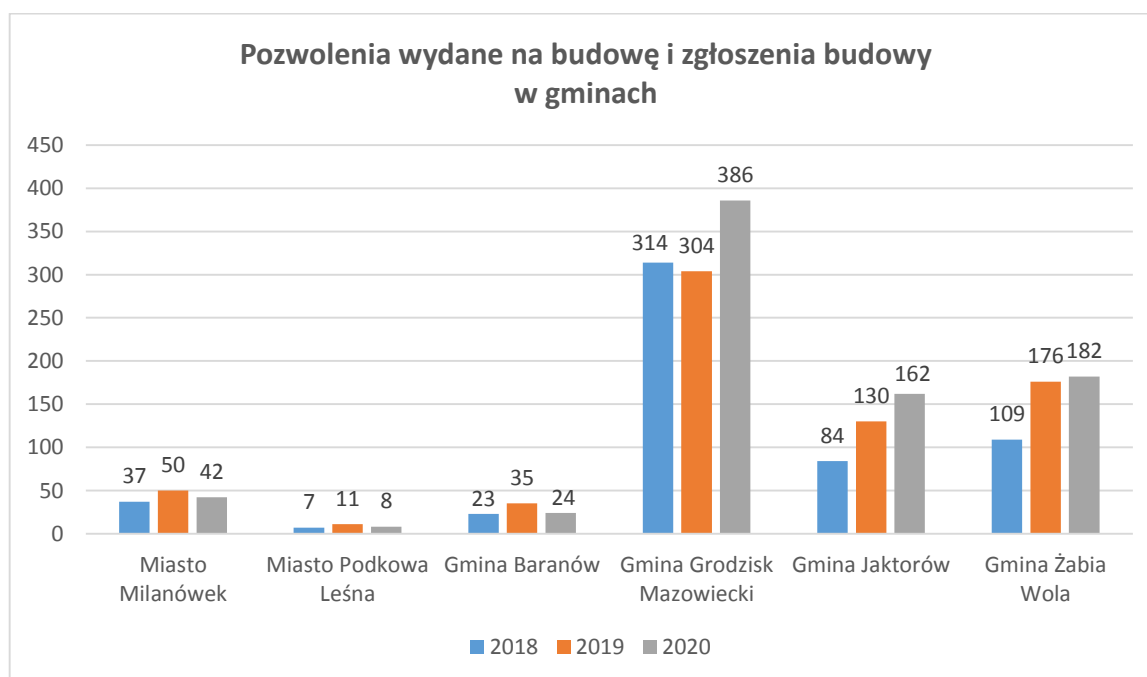
Źródło: opracowania własne na podstawie danych GUS

Z informacji Głównego Urzędu Statystycznego w 2020 roku w powiecie grodziskim oddano do użytku 920 mieszkań. Pod tym względem powiat grodziski klasyfikuje się wysoko na tle województwa mazowieckiego. Analizując lata 2018-2020 najwięcej mieszkań do użytku oddano w 2018 roku bo 997, natomiast w 2019 roku nastąpił spadek na poziomie 19,11 %.

Na przełomie lat 2018-2020 nastąpił również znaczny wzrost w zakresie wydanych pozwoleń na budowę oraz zgłoszeń z projektem. W 2020 roku wydano ogółem 804 pozwoleń i zgłoszeń na budowę, co w stosunku do roku poprzedniego oznacza wzrost o 13,88 % a do roku 2018 wzrost o 40,06 %. Do użytku oddano w 2020 roku 683 nowych budynków jednorodzinnych oraz 6 nowych budynków wielorodzinnych. Poniższe wykresy przedstawiają liczbę wydanych pozwoleń na budowę oraz zgłoszeń budowy w powiecie grodziskim w latach 2018 – 2020.

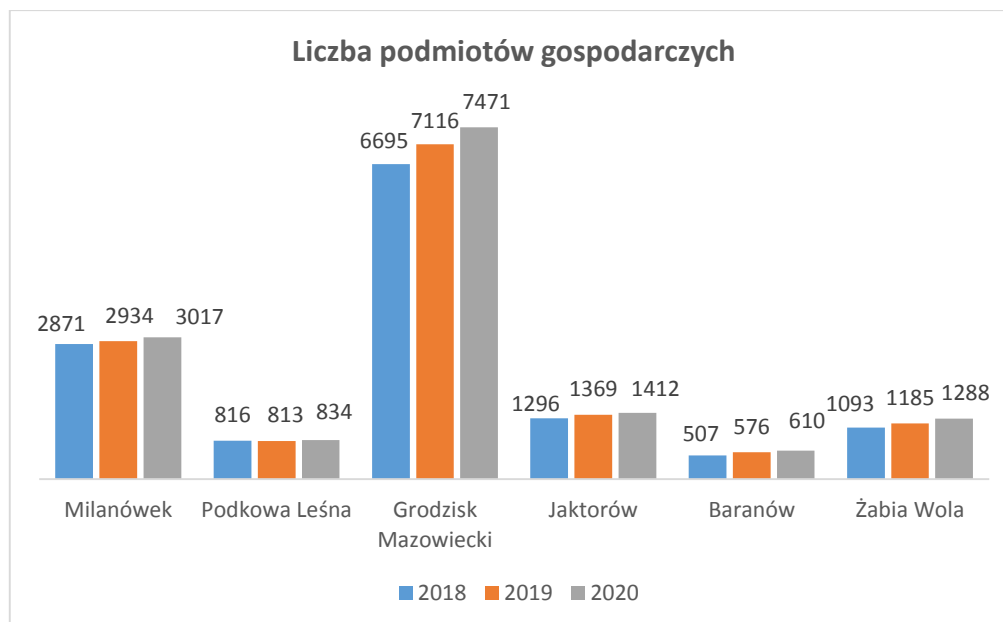
Źródło: opracowania własne na podstawie danych GUS

Źródło: opracowania własne na podstawie danych GUS

2.3.3. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ W POWIECIE

Z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że na terenie powiatu grodziskiego w 2020 roku w rejestrze REGON figurowało 14 632 podmiotów gospodarki narodowej, to o 4,56 % więcej niż w 2019 roku i o 10,19 % więcej niż w roku 2018. Poniższa tabela obrazuje liczbę podmiotów na przestrzeni 3 ostatnich lat w podziale na gminy.

Źródło: opracowania własne na podstawie danych GUS

W powiecie grodziskim na 10 tys. mieszkańców przypada ok. 1500 podmiotów gospodarczych. Pod tym względem na 37 powiatów Mazowsza (wyłączając miasta na prawach powiatu) powiat grodziski plasuje się na wysokim piątym miejscu. Równie korzystnie wypada powiat na tle średniej całego kraju, gdzie na 10 tysięcy ludności przypadło 1219 przedsiębiorstw i niewiele gorzej względem średniej województwa mazowieckiego, dla którego wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców wyniósł 1636.

Co roku wzrasta liczba podmiotów gospodarczych we wszystkich gminach powiatu. Ponad połowa z nich zlokalizowana jest w gminie Grodzisk Mazowiecki. W strefie przemysłowej Natolin jak i samym Grodzisku Mazowieckim swoje działalności prowadzą koncerny międzynarodowe oraz duże centra logistyczne. Wzrost odnotowują również gminy Milanówek, Jaktorów i Żabia Wola. Średnio przybywa tu ok. 50-100 podmiotów rocznie.

Zgodnie z danymi GUS, w 2020 roku zdecydowaną większość przedsiębiorstw prowadzących swoją działalność w powiecie stanowiły podmioty zatrudniające do 9 pracowników, w tym 14 267 zatrudniających do 9 osób i 294 w przedziale od 10 do 49 pracowników. Spośród większych zakładów pracy, 64 zatrudnia w liczbie 50-249 pracowników, 5 w przedziale od 250 do 999 oraz 2 powyżej 1000 osób.

Pod względem poszczególnych sektorów gospodarki, w 2020 roku w powiecie grodziskim dominowały podmioty działające w branży handlowej oraz związanej z naprawą samochodów, nieco mniej z działalnością profesjonalną, naukową i techniczną, a także z budownictwem. Szczegółowe dane dla powiatu grodziskiego według danych na rok 2020 przedstawia poniższy diagram.

Źródło: opracowania własne na podstawie danych GUS

W 2020 roku w powiecie grodziskim łącznie zarejestrowano 1027 nowych podmiotów gospodarczych, o 185 mniej niż w 2019 roku. Niewątpliwie na spadek mógł wpłynąć kryzys gospodarczy, spowodowany pandemią koronawirusa, gdyż w poprzednich latach liczbę nowopowstałych firm cechowała tendencja wzrostowa.

W 2020 roku wyrejestrowano 543 podmioty w powiecie, co daje mniej niż w latach 2019 i 2018, gdzie działalność zakończyło odpowiednio 681 i 930 firm.

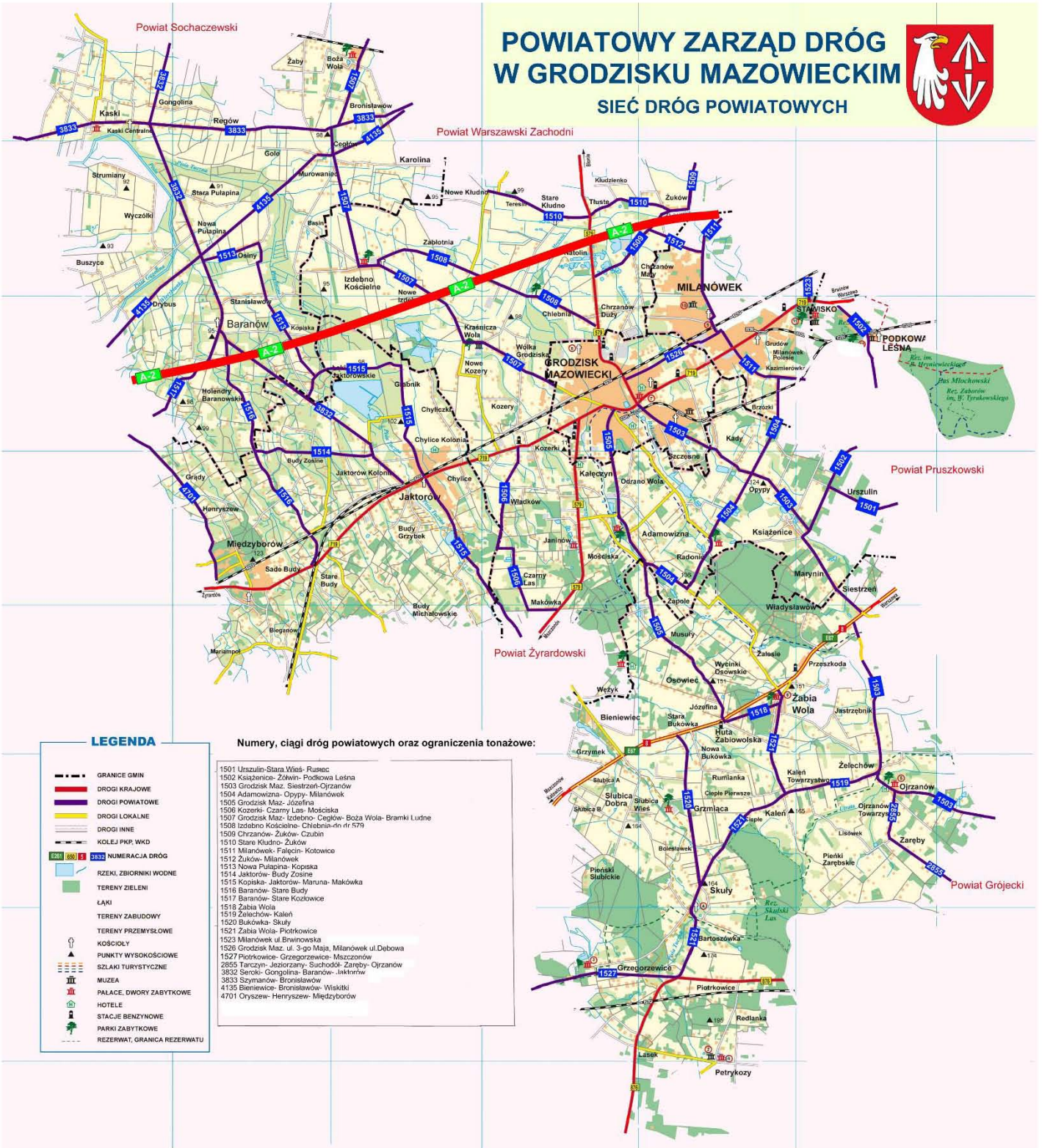
2.3.4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Przez powiat grodziski przebiegają dwa kluczowe szlaki komunikacyjne w systemie połączeń krajowych i międzynarodowych: autostrada A2 z węzłem w miejscowości Tłuste w gminie Grodzisk Mazowiecki i droga krajowa S8 relacji Warszawa – Katowice – Wrocław oraz dwie drogi wojewódzkie: nr 719 relacji Warszawa – Pruszków – Żyrardów – Kamion i nr 579 relacji Kazuń Polski – Leszno – Błonie – Grodzisk Mazowiecki – Radziejowice. Łączna długość dróg krajowych i wojewódzkich usytuowanych w powiecie grodziskim przekracza 50 km. Sieć dróg krajowych i wojewódzkich uzupełniają drogi powiatowe o łącznej długości ok. 180 km (w tym drogi o nawierzchni twardej ulepszonej powyżej 160 km) i gminne o długości ponad 500 km (w tym o nawierzchni twardej ponad 350 km). Poniższa mapa przedstawia szczegółową sieć dróg powiatowych.

POWIATOWY ZARZĄD DRÓG W GRODZISKU MAZOWIECKIM

SIEĆ DRÓG POWIATOWYCH

LEGENDA

- GRANICE GMIN
- DROGI KRAJOWE
- DROGI POWIATOWE
- DROGI LOKALNE
- DROGI INNE
- KOLEJ PKP, WKD
- NUMERACJA DRÓG
- RZĘKI, ZBIORNIKI WODNE
- TERENY ZIELENI
- ŁĄKI
- TERENY ZABUDOWY
- TERENY PRZEMYSŁOWE
- KOŚCIOŁY
- PUNKTY WYSOKOŚCIOWE
- SZLAKI TURYSTYCZNE
- MUZEA
- PALACE, DWORY ZABYTKOWE
- HOTELE
- STACJE BENZYNOWE
- PARKI ZABYTKOWE
- REZERWAT, GRANICA REZERWATU

Numer, ciągi dróg powiatowych oraz ograniczenia tonażowe:

- 1501 Urszulin-Stara Wieś-Rusec
- 1502 Książenica-Zobów- Podkowa Leśna
- 1503 Grodzisk Maz. Siewierz-Ojrzanów
- 1504 Adamowizna- Opypy- Milanówek
- 1505 Grodzisk Maz- Józefino
- 1506 Kozeki- Czarny Las- Mocielica
- 1507 Grodzisk Maz- Izdebnio- Cegłów- Boża Wola- Bramki Ludne
- 1508 Izdebnio Kościelne- Chlebna-rin nr. 579
- 1509 Chranów- Żuków- Czubin
- 1510 Stare Kludno- Żuków
- 1511 Milanówek- Fałcin- Kotowice
- 1512 Żuków- Milanówek
- 1513 Nowa Pulapina- Kopska
- 1514 Jaktorów- Budy Żosine
- 1515 Kopska- Jaktorów- Maruna- Makówka
- 1516 Baranów- Stare Budy
- 1517 Baranów- Stare Kozłowice
- 1518 Zabia Wola
- 1519 Żelechów- Kaleń
- 1520 Bukówka- Skuły
- 1521 Zabia Wola- Piotrkowice
- 1522 Milanówek ul. Bawarska
- 1526 Grodzisk Maz. ul. 3-go Maja, Milanówek ul. Dębowa
- 1527 Piotrkowice- Grzegorzewice- Maszcanów
- 2855 Farczyn- Jeziorzany- Suchodół- Zareby- Ojrzanów
- 3832 Seroki- Gongolina- Baranów- Jankinów
- 3833 Szymanów- Bronisławów
- 4135 Bieniewice- Bronisławów- Włakłki
- 4701 Oryszew- Henryszew- Międzybórz

Według danych GUS w 2019 roku na 100 km² w powiecie przypadało 139,9 km dróg kategorii gminnych i powiatowych o utwardzonej powierzchni, co wypada znacznie korzystniej w odniesieniu do średniej województwa mazowieckiego, która wyniosła 94,8 km. Natomiast długość dróg o twardej nawierzchni w przeliczeniu na 10 tys. ludności wynosiła 53,5 km, mniej niż na Mazowszu (62,2 km). Szczegółowe dane dotyczące wskaźników dróg gminnych i powiatowych na przestrzeni 3 lat w powiecie grodziskim obrazuje poniższa tabela.

Wskaźnik	2017	2018	2019
Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni			
Na 100 km ²	130,6	132,3	139,9
Na 10 tys. mieszkańców	51,6	51,6	53,5
Drogi gminne i powiatowe o gruntowej nawierzchni			
Na 100 km ²	51,2	49,1	46,3
Na 10 tys. mieszkańców	20,3	19,2	17,7

Źródło: opracowania własne na podstawie danych GUS

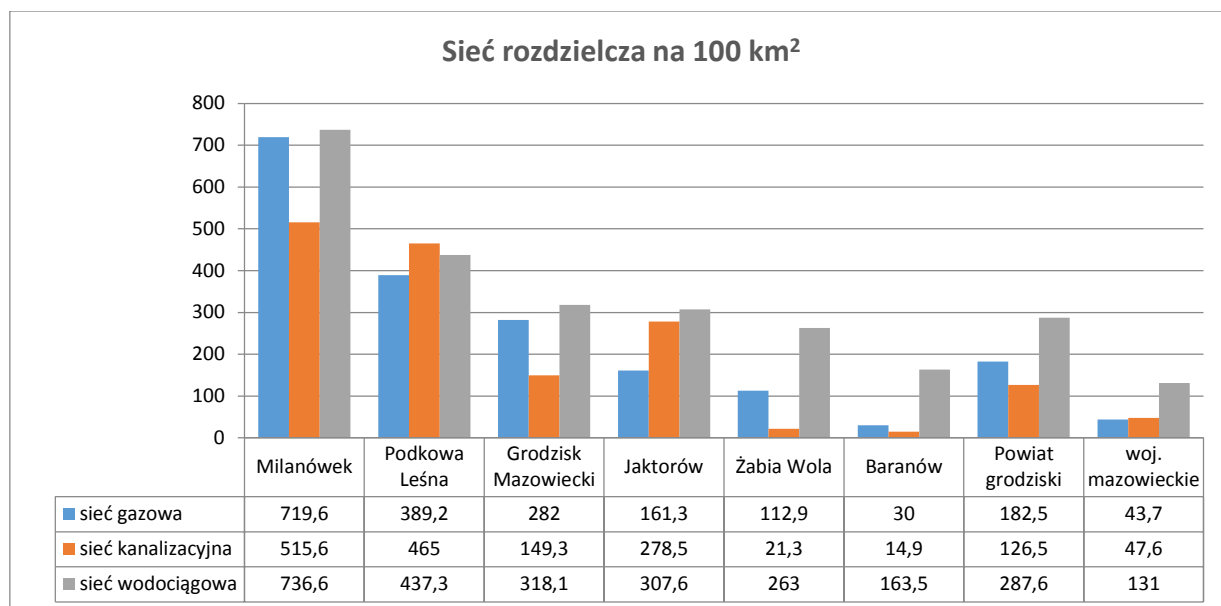
W powiecie grodziskim, zgodnie z informacją opublikowaną przez GUS, długość ścieżek rowerowych w 2020 roku wynosiła łącznie 36,4 km, co w przeliczeniu na 10 tys. km² stanowiło 991,7 km, znacznie więcej niż średni wskaźnik na Mazowszu - 721,6 km. Jednak pod względem długości ścieżek przypadającej na 10 tys. mieszkańców, powiat grodziski wypadł o 1 km gorzej niż średnia Mazowsza. Wśród gmin największa długość ścieżek rowerowych znajduje się w gminie Grodzisk Mazowiecki, jednakże w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, najkorzystniejszy wskaźnik osiągnęła gmina Jaktorów, zaś miasto Milanówek najlepiej wypadło pod względem długości ścieżek rowerowych na 10 tys. km². Szczegółowe dane w podziale na gminy przedstawia poniższa tabela.

obszar	Długość ścieżek rowerowych ogółem			Ścieżki rowerowe na 10 tys. km ²			Ścieżki rowerowe na 10 tys. ludności		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Województwo mazowieckie	1 995,6	2 342,1	2 565,8	561,2	658,7	721,6	3,69	4,32	4,73
Powiat grodziski	22,9	27,2	36,4	623,9	741,1	991,7	2,43	2,83	3,73
Milanówek	2,6	5,0	3,3	1 934,5	3 720,2	2 455,4	1,59	3,05	2,00
Podkowa Leśna	2,0	2,0	2,5	1 974,3	1 974,3	2 467,9	5,19	5,20	6,58
Grodzisk Mazowiecki	14,4	16,3	20,6	1 340,8	1 517,7	1 918,1	3,02	3,33	4,12
Jaktorów	2,9	2,9	9,0	524,4	524,4	1627,5	2,36	2,33	7,12
Żabia Wola	1,0	1,0	1,0	94,8	94,8	94,8	1,15	1,11	1,08

Źródło: opracowania własne na podstawie danych GUS

W powiecie grodziskim istotną rolę odgrywa również transport kolejowy. Przez gminy: Milanówek, Grodzisk Mazowiecki oraz Jaktorów biegnie trasa PKP relacji Warszawa – Łowicz, zaś linia WKD Grodzisk – Warszawa przebiega przez miasta: Podkowa Leśna, Milanówek oraz Grodzisk Mazowiecki. Na obrzeżach powiatu przebiegają również linie PKP relacji: Warszawa – Łowicz (przez gminę Baranów) oraz Skierniewice – Łuków (przez gminę Żabia Wola).

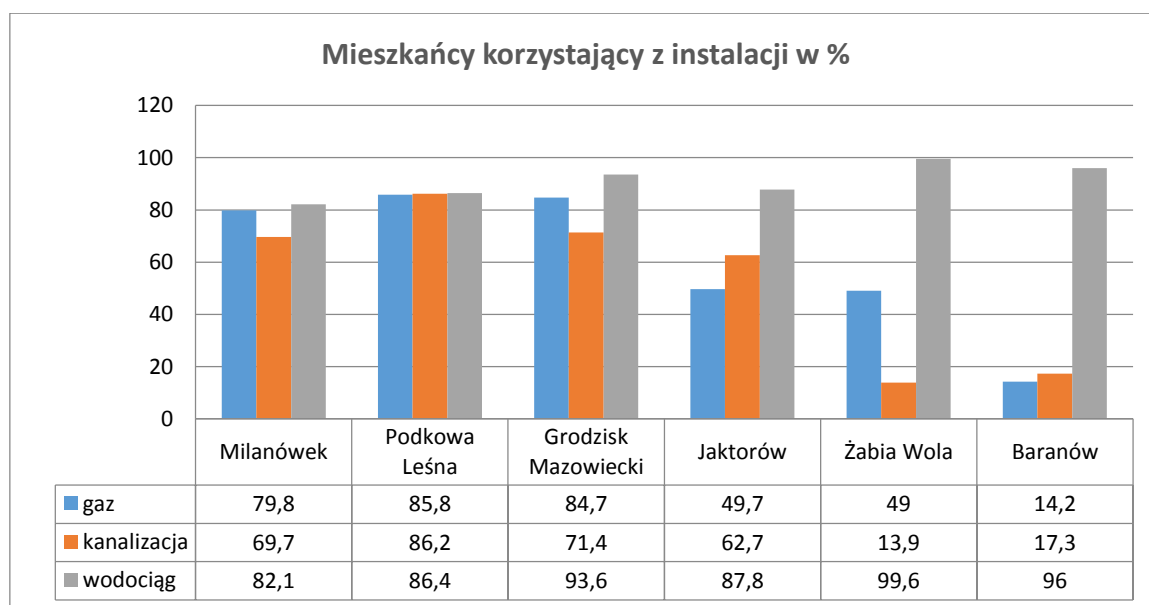
Sieć rozdzielcza na 100 km² w powiecie grodziskim według danych statystycznych GUS w roku 2019 wynosiła: wodociągowa – 287,6 km, kanalizacyjna – 126,5 km, gazowa – 182,5 km. Szczegółowe dane w poszczególnych gminach powiatu w odniesieniu do średniej Mazowsza według stanu na koniec roku 2019 przedstawia poniższy wykres.

Źródło: opracowania własne na podstawie danych GUS

Z diagramu wynika, że gmina Milanówek i Podkowa Leśna mają najbardziej rozwiniętą infrastrukturę pod względem sieci gazowej, kanalizacyjnej i wodociągowej na 100 km² w powiecie grodziskim. Średnia dla województwa mazowieckiego jak pokazują wskaźniki jest niższa, zwłaszcza sieć gazowa i kanalizacyjna.

W 2019 roku z sieci gazowej korzystało 72,1% ogółu mieszkańców powiatu, z kanalizacji 62,2% a wodociągu 91,3%. Zamieszczony poniżej wykres przedstawia procentową wartość korzystających mieszkańców powiatu z poszczególnych sieci w 2019 roku z podziałem na gminy.

Źródło: opracowania własne na podstawie danych GUS

Z powyższych informacji wynika, że gmina Podkowa Leśna ma największy w powiecie odsetek ludności korzystającej z przyłączy kanalizacyjnych. Stanowi on 86,2 % ogółu gminy. Natomiast w gminie Jaktorów, Milanówek i Grodzisk Mazowiecki wynosi ponad 60-70%. Najmniej podłączonych do sieci kanalizacyjnej mieszkańców jest w gminie Baranów, gdzie wskaźnik wynosi niewiele ponad 17% i Żabiej Woli 13,9%.

W powiecie grodziskim z sieci gazowej najwięcej, bo ok. 80%, korzysta społeczność gminy Podkowy Leśnej, Grodziska Mazowieckiego oraz Milanówka. W gminie Baranów odnotowano najmniej, bo tylko 14,2 %.

2.4. PROFIL SPOŁECZNY

2.4.1. EDUKACJA

Obecnie Powiat Grodziski jest organem prowadzącym dla 5 zespołów szkół publicznych, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Grodzisku Mazowieckim oraz Publicznego Ogniska Plastycznego im. J. Skotnickiego w Grodzisku Mazowieckim.

Powiat Grodziski posiada dobrze przygotowaną kadre kierowniczą i pedagogiczną. Nauczyciele systematycznie rozwijają umiejętności dydaktyczne i wychowawcze. Wielu pedagogów podnosi swoje kwalifikacje. Ponad 75% z nich to nauczyciele dyplomowani i mianowani. Potwierdza to wysoki poziom kwalifikacji nauczycieli.

Sieć szkół publicznych w Powiecie Grodziskim z aktualną ofertą edukacyjną zabezpiecza bieżące potrzeby mieszkańców a uzupełniona oferta szkół niepublicznych, stwarza możliwość korzystania z usług edukacyjnych dodatkowo dużej grupie uczniów i słuchaczy. W szkołach niepublicznych posiadających uprawnienia szkoły publicznej, według stanu na dzień 1 maja 2021 roku uczy się 807 osób.

Spośród 2 798 uczniów wszystkich szkół prowadzonych przez Powiat Grodziski, 1 619 uczniów (ok. 58%) uczy się wybranego zawodu w technikum lub w branżowej szkole I stopnia. Wyżej wymienione dane liczbowe obrazują stan na początek czerwca 2021 roku.

Większość absolwentów liceów ogólnokształcących i techników kontynuuje naukę na wyższych uczelniach. Absolwenci branżowych szkół podejmują pracę zarobkową oraz w coraz większym stopniu kontynuują naukę na wyższym lub równorzędnym szczeblu, co pozwala im zdobyć dodatkowe kwalifikacje i umiejętności. Zwiększa to ich szanse na rynku pracy. Plan sieci publicznych szkół ponadpodstawowych oraz szkół specjalnych na terenie powiatu grodziskiego, na początku czerwca 2021 roku przedstawia się następująco:

Szkoły publiczne	Typ szkoły	Zawody	Kierunki kształcenia
Zespół Szkół Nr 1 w Grodzisku Mazowieckim ul. Żwirki i Wigury 4	Liceum Ogólnokształcące		<ul style="list-style-type: none"> – lingwistyczno-geograficzny – humanistyczny – biologiczno-chemiczny – kulturowo-społeczny – matematyczno-fizyczny – prawniczy

	Technikum nr 1	<ul style="list-style-type: none"> – technik żywienia i usług gastronomicznych – technik hotelarstwa – technik technologii żywności – technik organizacji turystyki – technik eksploatacji portów i terminali
Zespół Szkół Technicznych i Licealnych Nr 2 w Grodzisku Mazowieckim <i>ul. Kilińskiego 8c</i>	Technikum	<ul style="list-style-type: none"> – technik pojazdów samochodowych – technik informatyk – technik logistyki – technik reklamy
	Branżowa Szkoła I stopnia	<ul style="list-style-type: none"> – mechanik pojazdów samochodowych – kucharz – fryzjer – magazynier-logistik
	Centrum Kształcenia Zawodowego	<p>Prowadzenie zajęć praktycznych dla uczniów w zawodach:</p> <ul style="list-style-type: none"> – technik pojazdów samochodowych – mechanik pojazdów samochodowych – elektromechanik pojazdów samochodowych
	Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych	
Zespół Szkół Nr 1 w Milanówku <i>ul. Piasta 14</i>	Liceum Ogólnokształcące	<ul style="list-style-type: none"> – humanistyczny – matematyczno-fizyczny – lingwistyczny – biologiczno-chemiczny – matematyczny
	Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych	
	Szkoła Policealna Nr 1	
Zespół Szkół Nr 2 im. gen. J. Bema w Milanówku <i>ul. Wójtowska 3</i>	Liceum Ogólnokształcące	<ul style="list-style-type: none"> – lingwistyczny
	Technikum	<ul style="list-style-type: none"> – technik ekonomista – technik rachunkowości – technik informatyk – technik spedytor – technik organizacji turystyki
	Branżowa Szkoła I stopnia	
	Szkoła Policealna	
Zespół Szkół Specjalnych im. H. Szczerkowskiego w Grodzisku Mazowieckim <i>ul. Kilińskiego 21</i>	Szkoła Podstawowa Specjalna Nr 3	
	Branżowa Szkoła Specjalna I stopnia	<ul style="list-style-type: none"> – sprzedawca – kucharz
	Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy	

Gmina	Szkoły publiczne (w tym specjalna) (stan na 01.06.2021 r.)						
	SP	LO	LO d	T	BS I	S Pol	SSPDP
	liczba szkół	liczba szkół	liczba szkół	liczba szkół	liczba szkół	liczba szkół	liczba szkół
Jaktorów	2	0	0	0	0	0	0
Grodzisk Mazowiecki	8+1*	1	1	2	1+1*	0	1*
Żabia Wola	3	0	0	0	0	0	0
Milanówek	3	2	1	1	1	2	0
Baranów	4	0	0	0	0	0	0
Podkowa Leśna	1	0	0	0	0	0	0
Razem	22	3	2	3	3	2	1

* szkoła specjalna

Gmina	Szkoły niepubliczne (stan na 01.06.2021 r.)					
	SP	LO	LO d	T	BS I	S Pol
	liczba szkół	liczba szkół	liczba szkół	liczba szkół	liczba szkół	liczba szkół
Jaktorów	0	0	0	0	0	0
Grodzisk Mazowiecki	8	2	2	0	0	1
Żabia Wola	0	0	0	0	0	0
Milanówek	3	1	0	0	0	0
Baranów	0	0	0	0	0	0
Podkowa Leśna	1	1	0	0	0	2
Razem	12	4	2	0	0	3

SP- szkoła podstawowa, LO- liceum ogólnokształcące, LO d - liceum ogólnokształcące dla dorosłych, T- technikum, BS I – branżowa szkoła I stopnia, S Pol- szkoła policealna, SSPDP- szkoła specjalna przysposabiająca do pracy.

Ważnym elementem powiatowej oświaty jest działalność publicznych i niepublicznych placówek oświatowych. Do publicznych placówek oświatowych należą:

- Publiczne Ognisko Plastyczne im. J. Skotnickiego w Grodzisku Mazowieckim (Grodzisk Mazowiecki, ul. Żyrardowska 48) rozwija pasje, zdolności i zainteresowania artystyczne w zakresie: rysunku, malarstwa, grafiki, rzeźby, historii sztuki, fotografii i filmu oraz grafiki komputerowej. Przygotowuje słuchaczy do podjęcia studiów na Akademii Sztuk Pięknych i na Wydziałach Architektury.
- Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Grodzisku Mazowieckim (Grodzisk Mazowiecki, ul. Bałtycka 30) udziela pomocy psychologiczno – pedagogicznej młodzieży ale także wspiera rodziców w zakresie wychowania i kształcenia ich dzieci. Jednym z zadań poradni jest diagnozowanie potrzeb dzieci i młodzieży. Efektem tej diagnozy może być wydanie opinii lub orzeczenia, w tym orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, które potwierdza niepełnosprawność dziecka lub jego

zagrożenie niedostosowaniem społecznym. Poradnia wydaje opinie, na podstawie których szkoła dostosowuje wymagania i organizację pracy do potrzeb dziecka.

Powiat podejmuje działania na rzecz dostosowania edukacji do szybko zmieniającego się rynku pracy, oczekiwań pracodawców i sytuacji demograficznej. Ważne jest dążenie do tego, aby absolwenci jak najlepiej zdawali egzaminy maturalne oraz egzaminy potwierdzające kwalifikacje zawodowe a następnie zdobywali indeksy wybranych uczelni wyższych. Ponadto, niezwykle istotne jest zapewnienie odpowiedniego kształcenia i zdobycia zawodu przez sporą grupę uczniów szkoły specjalnej. Trzeba też konsekwentnie dążyć do likwidacji barier architektonicznych we wszystkich typach placówek oświatowych dla uczniów niepełnosprawnych.

2.4.2. POMOC SPOŁECZNA W POWIECIE

Na szczeblu powiatu realizatorem i koordynatorem zadań z zakresu pomocy społecznej jest powiatowe centrum pomocy rodzinie, natomiast w poszczególnych gminach zadania realizowane są poprzez ośrodki pomocy społecznej. Baza jednostek pomocy społecznej na terenie powiatu grodziskiego przedstawia się następująco:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grodzisku Mazowieckim, ul. Daleka 11,
- Ośrodek Pomocy Społecznej w Grodzisku Mazowieckim, ul. T. Bairda 38a,
- Ośrodek Pomocy Społecznej w Milanówku, ul. Kościuszki 16,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaktorowie, ul. Warszawska 33,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żabiej Woli, ul. Główna 5,
- Ośrodek Pomocy Społecznej w Podkowie Leśnej, ul. Błońska 46/48,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Baranowie, ul. Armii Krajowej 89.

Z danych ośrodków pomocy społecznej wynika, iż w 2018 roku z pomocy w formie świadczeń przyznanych decyzją administracyjną skorzystało 2 855 rodzin, w roku 2019 świadczenia pieniężne z OPS-ów otrzymało 2 719 rodzin, natomiast w 2020 roku 2 470 rodzin było objęte wsparciem pomocy społecznej. Poniższe dane pozyskane z ośrodków pomocy społecznej z terenu powiatu pokazują przyczyny i zakres pomocy.

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba osób = liczba rodzin		
	2018 rok	2019 rok	2020 rok
Ubóstwo	1235	1057	993
Sieroctwo	10	1	0
Bezdomność	90	120	103
Potrzeba ochrony macierzyństwa	175	190	178
<i>w tym wielodzietność</i>	<i>107</i>	<i>90</i>	<i>62</i>
Bezrobocie	474	405	384
Niepełnosprawność	884	812	718
Długotrwała lub ciężka choroba	1163	1175	1065

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem		376	453	415
w tym:	<i>rodziny niepełne</i>	247	205	180
	<i>rodziny wielodzietne</i>	114	80	82
Przemoc w rodzinie		34	28	23
Alkoholizm		181	170	136
Narkomania		20	19	16
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego		30	29	27
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy		4	2	5
Zdarzenie losowe		18	13	16
Sytuacja Kryzysowa		29	28	25
Ogółem liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie		2855	2719	2470

Powyższa tabela obrazuje, że w ciągu ostatnich trzech lat liczba osób korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej ma tendencję malejącą. Najczęstszym powodem ubiegania się o wsparcie była długotrwała lub ciężka choroba, kolejną przyczynę stanowiło ubóstwo. Znaczna liczba beneficjentów korzystała także ze świadczeń z powodu niepełnosprawności. Warto zaznaczyć, że na trudną sytuację życiową beneficjentów często składał się więcej niż jeden czynnik. Zestawienie świadczeń przekazanych na podstawie decyzji administracyjnej na przełomie 3 ostatnich lat przedstawia poniższa tabela.

Rodzaj świadczenia	2018 rok	2019 rok	2020 rok
Zasiłki stałe <i>liczba osób którym decyzją przyznano świadczenie</i>	564	570	526
Zasiłki okresowe <i>liczba osób którym decyzją przyznano świadczenie</i>	377	339	310
Zasiłki celowe i specjalne celowe <i>liczba osób którym decyzją przyznano świadczenie</i>	1407	1316	1247
Posiłki dla dzieci <i>liczba dzieci którym decyzją przyznano świadczenie</i>	693	619	473
Stypendia i zasiłki szkolne <i>liczba wypłaconych</i>	443	399	317
Dodatki mieszkaniowe <i>liczba świadczeń w roku /12</i>	427	358	334
Świadczenia rodzinne <i>liczba rodzin (stan na koniec roku)</i>	2542	2346	1963
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka <i>liczba świadczeń wypłaconych w danym roku</i>	633	519	429
Świadczenia pielęgnacyjne <i>liczba świadczeń w roku /12</i>	1153	1204	1302
Zasiłki pielęgnacyjne <i>liczba świadczeń w roku /12</i>	7434	7778	7780

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego <i>liczba osób (stan na koniec roku)</i>	424	382	341
--	-----	-----	-----

Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych oraz alkoholizm niejednokrotnie są podstawą do umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej przede wszystkim rodzinnej, a w przypadku braku takich możliwości w instytucjonalnej.

Z danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Grodzisku Mazowieckim wynika, iż w roku 2018 w rodzinach zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu umieszczonych było 135 dzieci, w roku 2019 – 133 dzieci, natomiast w roku 2020 – 141 dzieci. Analogicznie w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i interwencyjnych w roku 2018 umieszczonych było 95 dzieci z terenu powiatu grodziskiego, w roku 2019 – 74, natomiast w roku 2020 - 65 dzieci. Działania jakie są podejmowane w zakresie minimalizowania przedmiotowego zjawiska określone zostały w Powiatowym Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Grodziskim na lata 2018-2020, a następnie w Powiatowym Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Grodziskim na lata 2021-2023.

Jak wynika ze zgromadzonych danych bardzo istotnymi powodami ubiegania się o objęcie wsparciem ze strony jednostek pomocy społecznej jest niepełnosprawność oraz długotrwała i ciężka choroba. Analiza sytuacji społecznej osób niepełnosprawnych w powiecie zawarta została w Ramowym Programie Samorządowym dla Powiatu Grodziskiego pn. „Osoby niepełnosprawne i działania na rzecz ich integracji w społeczności lokalnej na lata 2016-2020”. Program jest kompleksowym spojrzeniem na problemy osób niepełnosprawnych, ale także zawarte w nim zostały plany rozwiązywania tych problemów w powiecie. Całokształt działań związanych z diagnozowaniem problemów społecznych wraz z propozycjami ich rozwiązania określany jest w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Grodziskiego

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie realizuje zadania Powiatu z zakresu rehabilitacji społecznej. Jej celem jest umożliwienie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym, w szczególności poprzez wyrabianie zaradności osobistej, pobudzanie aktywności społecznej, wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych jak również poprzez likwidację różnego rodzaju barier w szczególności: architektonicznych, komunikacyjnych, technicznych czy też dostępie do informacji. W ramach zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osoby niepełnosprawne mogą korzystać z pomocy finansowej w formie dofinansowania, refundacji lub bezzwrotnej pomocy. Środki finansowe wydatkowane na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej w roku 2020 wynosiły ogółem 2 194 981,14 zł. Strukturę ich podziału przedstawia poniższa tabela.

Rodzaj wsparcia	Środki PFRON (w zł)	Środki własne Powiatu (w zł)
Dofinansowanie do uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych	175 750	-
Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	252 802	-
Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych	0	-
Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych	136 764	35 532,14

Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej	1 434 719	159 414
Ogółem	1 288 945	108 504

W ramach dofinansowania z zakresu rehabilitacji społecznej, największy odsetek osób niepełnosprawnych korzysta z dofinansowania do uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych. W 2020 roku o środki na ten cel ubiegało się 408 osób. Dofinansowanie wypłacone zostało 134 osobom, w tym 93 uczestnikom i 41 opiekunom. Szczegółowe dane dotyczące liczby osób korzystających z dofinansowania z zakresu rehabilitacji społecznej na przełomie ostatnich 3 lat przedstawia poniższa tabela.

Rodzaj wsparcia	2018	2019	2020
Dofinansowanie do uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych	193	163	134
Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	112	118	108
Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych	0	216	0
Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych	26	20	31
Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej	70	70	70

Na terenie powiatu grodziskiego w ramach systemu pomocy społecznej działają także 2 domy pomocy społecznej, środowiskowy dom samopomocy oraz 2 warsztaty terapii zajęciowej. Jednostki te prowadzone są w ramach zadań własnych lub zleconych z zakresu administracji rządowej, finansowane ze środków na pomoc społeczną. Szczegółowe zestawienie placówek przedstawia poniższa tabela.

Rodzaj placówki	Liczba placówek	Łączna liczba miejsc	Łączna liczba korzystających
Domy pomocy społecznej	2	98	88
Środowiskowe domy samopomocy	1	33	33
Warsztaty terapii zajęciowej	2	72	72

2.4.3.SPORT I OBIEKTY SPORTOWE

Na terenie powiatu grodziskiego funkcjonuje wiele obiektów sportowych, umożliwiających społeczności lokalnej aktywne spędzanie czasu. Zaliczają się do tego między innymi: hale sportowe, sale gimnastyczne, boiska sportowe pełnowymiarowe, boiska małe, stadiony, kompleksy boisk „Orlik 2012”, skateparki, tor wrotkarski, baseny oraz korty tenisowe.

Stadion Miejski w Grodzisku Mazowieckim

Zespół o szerokim zakresie usług sportowo – rekreacyjnych stanowi Ośrodek Sportu i Rekreacji Gminy Grodzisk Mazowiecki, w skład którego wchodzi:

- Grodziska Hala Sportowa,
- Pływalnia Miejska „Wodnik 2000”,
- Stadion Miejski,
- Kompleks boisk „Orlik 2012”,
- Tereny sportowo-rekreacyjne „Stawy Walczewskiego”,
- Kąpielisko Miejskie „Stawy Walczewskiego”,
- Kompleks boisk w Chlebni,
- Sala treningowa tenisa stołowego,
- Strzelnica w Makówce,
- Korty tenisowe.

Stawy Walczewskiego w Grodzisku Mazowieckim

Od 20 lipca 2020 r. w Książenicach działa ośrodek treningowy Legii Warszawa. Jest to najnowocześniejsze tego typu centrum treningowe w Europie Środkowej. W skład kompleksu o powierzchni 15 ha wchodzi między innymi: ogólnodostępna infrastruktura rekreacyjno-sportowa i centrum badawczo-rozwojowe.

W powiecie grodziskim działa 41 uczniowskich klubów sportowych oraz 47 klubów działających w formie stowarzyszenia, które mają na celu rozwijanie sportu wśród dzieci, młodzieży i dorosłych. Do najpopularniejszych dyscyplin należą: piłka nożna, kolarstwo, lekkoatletyka, koszykówka, siatkówka, karate, judo, tenis stołowy, tenis ziemny i szachy.

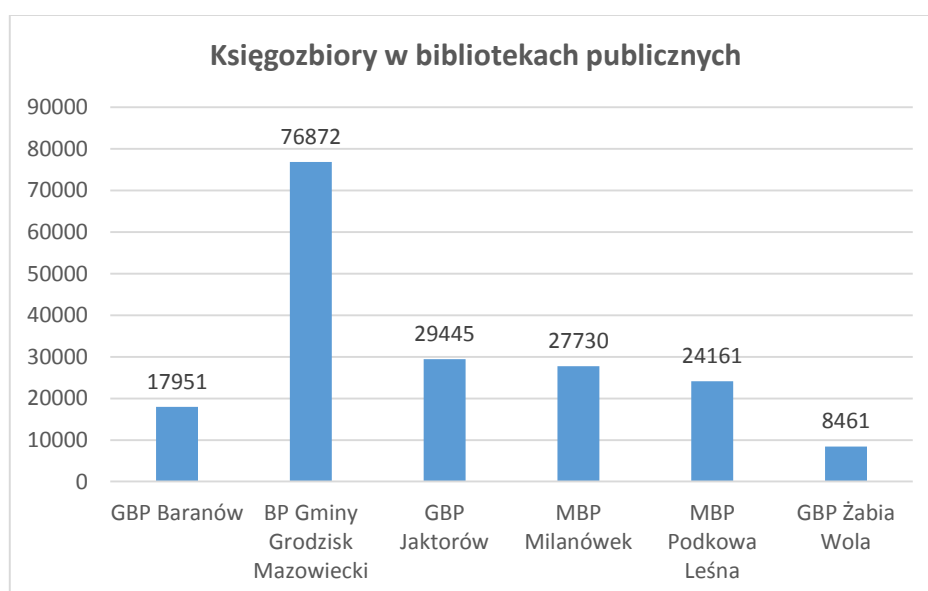
Najbardziej rozpoznawalnym klubem sportowym w powiecie grodziskim jest Grodziski Klub Sportowy Pogoń założony w 1922 r. W 2021 roku drużyna seniorów awansowała do II ligi w piłce nożnej. Klubem odnoszącym znaczące sukcesy jest także Dartom Bogoria Grodzisk Mazowiecki - siedmiokrotny Drużynowy Mistrz Polski w tenisie stołowym. Klub jest także uznaną marką w Europie. Pięciokrotnie dochodził do ćwierćfinału Ligi Mistrzów.

2.4.4. KULTURA

Na obszarze powiatu grodziskiego działa sześć bibliotek publicznych wraz z filiami: Biblioteka Publiczna Gminy Grodzisk Mazowiecki (posiada 2 filie wiejskie w Kadach i Izdebnie Kościelnym oraz 1 filię miejską w Grodzisku Mazowieckim), Gminna Biblioteka Publiczna w Baranowie (posiada 2 filie wiejskie w Kaskach i w Golach), Gminna Biblioteka Publiczna w Jaktorowie (posiada 1 filię wiejską w Międzyborowie), Miejska Biblioteka Publiczna w Milanówku, Miejska Biblioteka Publiczna im. Poli Gojawiczyńskiej w Podkowie Leśnej oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Żabiej Woli. Wszystkie biblioteki publiczne są samorządowymi instytucjami kultury posiadającymi osobowość prawną.

Na podstawie porozumienia pomiędzy Gminą Grodzisk Mazowiecki, a Powiatem Grodziskim od 1 października 2008 roku Biblioteka Publiczna Gminy Grodzisk Mazowiecki realizuje zadania biblioteki powiatowej. Wykorzystywane są w niej nowatorskie rozwiązania, takie jak stanowiska samodzielnej obsługi czytelniczej, bieżnię VR, narzędzia edukacyjne z zakresu techniki i sztuki. Ponadto, wykorzystywane są nowe multimedia: filmy, audiobooki. Poza tradycyjną ofertą merytoryczną (Wypożyczalnia dla Dorosłych, Wypożyczalnia dla Dzieci) w bibliotece znajdują się przestrzenie takie jak: sala komputerowa, sala cichej pracy, pracownia komputerowa. Dodatkowo, dostępny jest przeszklony boks dla najmłodszych dzieci z interaktywnymi zabawkami edukacyjnymi oraz sala YouMedia wyposażona w drukarkę 3D, roboty Photon czy wspomnianą bieżnię VR. Biblioteka oferuje również możliwość wypożyczania oraz zwrotów książek do księżkomatu usytuowanego na stacji PKP w Grodzisku Mazowieckim.

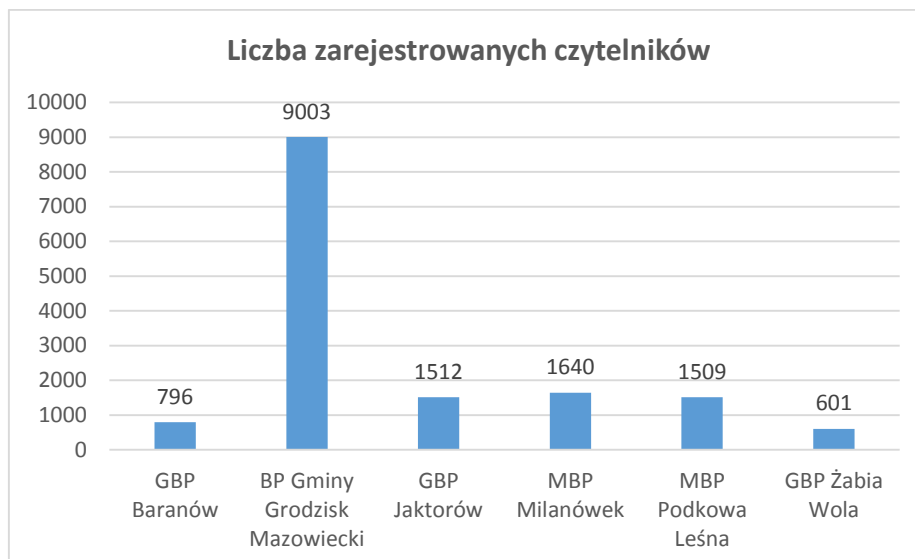
Księgozbiory we wszystkich bibliotekach publicznych z terenu powiatu grodziskiego są systematycznie gromadzone i wzbogacane o nowości wydawnicze. Poniższy wykres przedstawia liczbę księgozbiorów w poszczególnych bibliotekach według stanu na koniec roku 2020.

Źródło: Opracowania własne na podstawie danych bibliotek z terenu powiatu grodziskiego

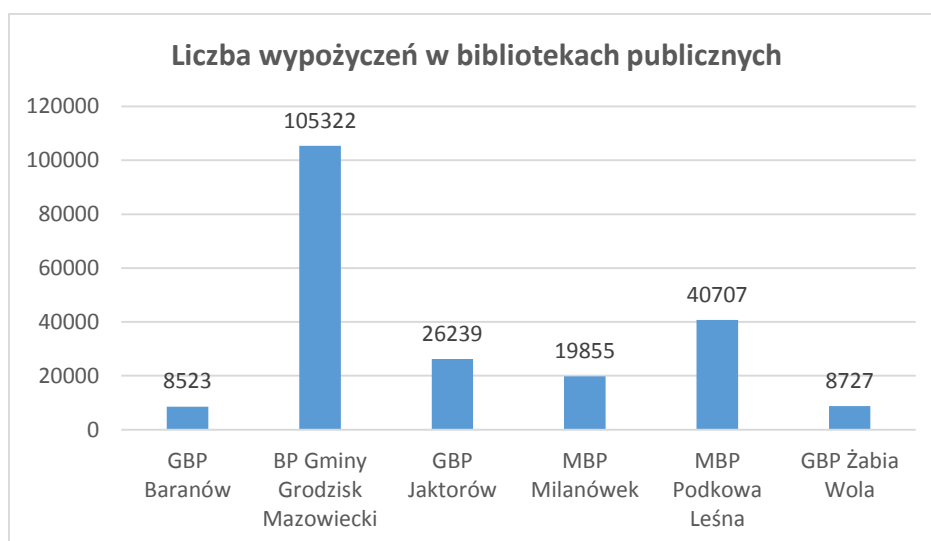
Biblioteki publiczne w powiecie grodziskim przygotowują i realizują we współpracy z wieloma instytucjami, stowarzyszeniami, fundacjami z regionu corocznie kilkadziesiąt imprez z zakresu promocji czytelnictwa, spotkania autorskie, warsztaty, kółka zainteresowań, kursy komputerowe oraz podejmują inne działania zaspokajające potrzeby oświatowe, kulturalne i informacyjne mieszkańców powiatu oraz upowszechniające wiedzę i rozwój kultury.

W bibliotekach znajdujących się na terenie powiatu grodziskiego zarejestrowano ogółem 15 061 czytelników (stan na 31.12.2020 r.). Spośród wszystkich zarejestrowanych, większość stanowią czytelnicy w Bibliotece Publicznej Gminy Grodzisk Mazowiecki. Poniższy wykres przedstawia liczbę czytelników w bibliotekach publicznych, w poszczególnych gminach.

Źródło: Opracowania własne na podstawie danych bibliotek z terenu powiatu grodziskiego

Największą liczbę wypożyczeń w 2020 roku odnotowała Biblioteka Publiczna Gminy Grodzisk Mazowiecki. Wiąże się to z największymi zbiorami w tej bibliotece oraz największą liczbą zarejestrowanych czytelników. Poniższy wykres przedstawia liczbę wypożyczeń w poszczególnych bibliotekach znajdujących się na terenie powiatu grodziskiego.

Źródło: Opracowania własne na podstawie danych bibliotek z terenu powiatu grodziskiego

Znaczną ilość zadań z zakresu zaspokajania potrzeb kulturalnych mieszkańców powiatu grodziskiego realizują Ośrodki Kultury (Grodzisk Mazowiecki, Podkowa Leśna, Milanówek, Żabia Wola). Prowadzą one między innymi szereg zajęć dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Na terenie powiatu działają również kina: w Grodzisku Mazowieckim i Podkowie Leśnej.

„Pałacyk Kasyno” Centrum Kultury i Inicjatyw Obywatelskich w Podkowie Leśnej

Kino w Grodzisku Mazowieckim wchodzi w skład kompleksu kulturalno - rozrywkowego Ośrodka Kultury Gminy Grodzisk Mazowiecki. Nowocześnie wyposażona sala widowiskowo - kinowa dysponuje 375 miejscami. W repertuarze kina znajdują się premiery filmowe, pokazy przedpremierowe, cykliczne projekcje kina kobiecego i ambitnego, bogaty program filmów dla dzieci i młodzieży, operowe i baletowe transmisje na żywo, festiwale filmowe, spotkania z twórcami i inne wydarzenia tematyczne. W sali organizowane są również koncerty oraz spektakle teatralne.

Kino Wolność jest drugim w Grodzisku Mazowieckim obiektem kinowym, zaaranżowanym w zabytkowych wnętrzach willi Radogoszcz, wchodzącym w skład Ośrodka Kultury Gminy Grodzisk Mazowiecki. Nazwa kina nawiązuje do tradycji najdłużej działającego w Grodzisku Mazowieckim kina „Wolność”. Do dyspozycji widzów jest sala kinowa na 40 miejsc, wyposażona w specjalistyczny sprzęt spełniający najwyższe standardy w zakresie emisji obrazu i dźwięku. Filmy nie są poprzedzone reklamami, a na sali obowiązuje zakaz spożywania artykułów żywnościowych. Klimatu kina studyjnego, umożliwiającego osobisty kontakt z kulturą filmową, dopełniają miękkie fotele, pluszowe zasłony w oknach i stylowe lampy. Dodatkowo w willi Radogoszcz realizowane są zajęcia dla młodzieży w ramach projektu Galeria Młodych.

Kino „Projekt” w Podkowie Leśnej mieści się w strukturze Centrum Kultury i Inicjatyw Obywatelskich. W repertuarze kina znajdują się filmy polskie i światowe. Brak reklam oraz kameralny charakter kina są szczególnie doceniane przez lokalną widownię.

Należy zwrócić uwagę, że od października 2018 roku w Grodzisku Mazowieckim działa również „Mediateka”. Jest to innowacyjny projekt, który służy integracji społecznej, wykorzystując przy tym cały potencjał przestrzenny budynku jak i zaplecze merytoryczne, w osobach wykwalifikowanych specjalistów z różnych dziedzin. W obiekcie organizowane są zajęcia integrujące różne środowiska i grupy wiekowe. Wykorzystując nowe technologie i innowacyjne działania w szeroko rozumianej

kulturze, rozrywce, sztuce i literaturze „Mediateka” jest na mapie Grodziska Mazowieckiego przestrzenią wymiany wiedzy, prezentacji pasji i twórczych rozwiązań.

Mediateka w Grodzisku Mazowieckim

W Grodzisku Mazowieckim funkcjonuje Strefa Aktywnego Seniora, która jest programem skierowanym do mieszkańców miasta i gminy Grodzisk Mazowiecki w wieku 60+. Jego celem jest spowalnianie procesu starzenia się poprzez stałe podnoszenie jakości życia osób starszych, wspieranie ich aktywności, pomoc w zachowaniu dobrej kondycji fizycznej i psychicznej. Zajęcia odbywają się w pomieszczeniach Mediateki, Centrum Kultury, Pawilonu Kultury oraz w plenerze.

W zabytkowym dworcu kolejowym w Grodzisku Mazowieckim działa Poczekałnia PKP, która jako Przestrzeń Kulturze Przyjazna, na co dzień pełni funkcję Centrum Informacji Turystycznej o rozszerzonej działalności społeczno-kulturalnej.

Wśród instytucji związanych z kulturą i sztuką na terenie powiatu grodziskiego, wartym wspomnienia jest Publiczne Ognisko Plastyczne im. Jana Skotnickiego w Grodzisku Mazowieckim, gdzie odbywają się zajęcia z malarstwa i rysunku oraz wykłady z historii sztuki. Placówka o długoletniej tradycji, cieszy się ogromnym zainteresowaniem wśród dzieci, młodzieży oraz dorosłych. Wielu jej absolwentów ukończyło uczelnie artystyczne z dużymi sukcesami, stając się profesjonalnymi malarzami, grafikami, projektantami czy historykami sztuki. Ognisko przygotowuje też wystawy, ogłasza konkursy plastyczne oraz organizuje plenery malarskie.

Publiczne Ognisko Plastyczne im. Jana Skotnickiego w Grodzisku Mazowieckim

Na terenie powiatu znajduje się kilka muzeów, z czego najpopularniejszym jest Stawisko - dawna posiadłość (dom wraz z parkiem i sadem) Anny i Jarosława Iwaszkiewiczów. Na atrakcyjność tego obiektu przyczynia się nie tylko unikalność zbiorów ale też liczne wydarzenia kulturalne i koncerty.

Muzeum im. Anny i Jarosława Iwaszkiewiczów w Stawisku

W Grodzisku Mazowieckim znajduje się Izba Tradycji Elektrycznej Kolei Dojazdowej/Warszawskiej Kolei Dojazdowej gromadząca eksponaty przypominające o początkach kolejki i jej twórców. W Izbie można zobaczyć zdjęcia i dokumenty związane z działalnością EKD/WKD, bilety, akcesoria pojazdów szynowych, modele taboru oraz makiety stacji i budynków.

Spośród obiektów kulturalnych i muzealnych warto wymienić Galerię Instrumentów Folkowych w Grodzisku Mazowieckim, jedyny w Polsce i Europie zbiór ponad 1 000 instrumentów i zabawek muzycznych oraz Galerię ARS Longa w Milanówku, której wystawy cieszą się dużą popularnością wśród miłośników sztuki. Galeria zajmuje się również działalnością taką jak filmy o sztuce, koncerty, promocje książek, prezentacje sztuk teatralnych. Na uwagę zasługuje również Mini Muzeum Żaby, znajdujące się w zabytkowym dworku, będącym siedzibą Domu Kultury w Żabiej Woli.

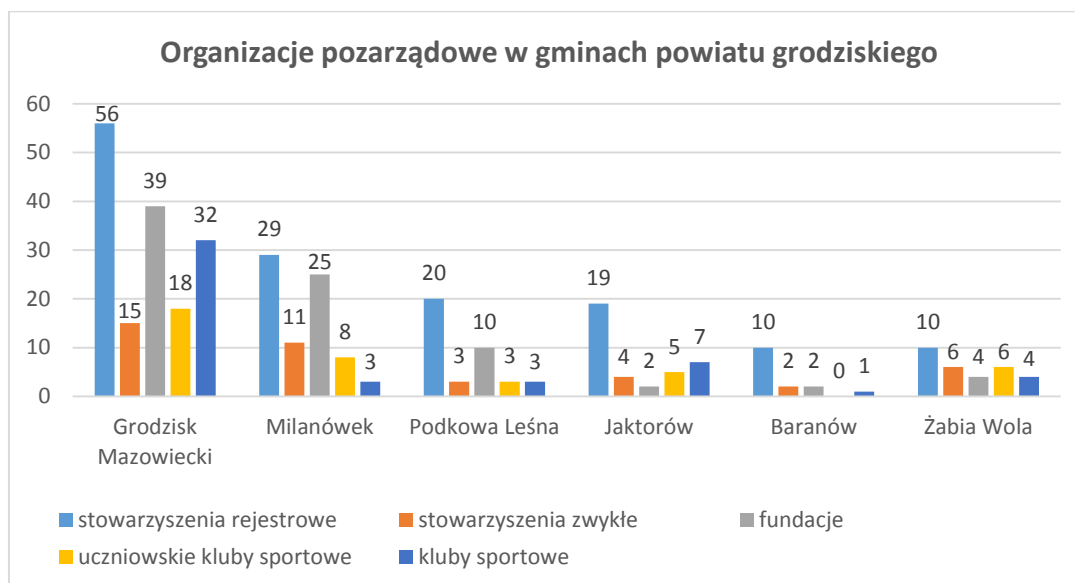
Dom Kultury w Żabiej Woli

Mieszkańcy powiatu grodziskiego mają dostęp do licznych mediów informacyjnych. Wydawanych są czasopisma o charakterze lokalnym, w tym: Grodziskie Pismo Społeczno – Kulturalne Bogoria, Gazeta WPR, Wieści z Gminy Jaktorów, Kurier Milanowski, Obiektywna Gazeta Mazowska Zachodniego oraz biuletyny wydawane przez gminy z terenu powiatu. Funkcjonują też niezależne portale internetowe informujące o wydarzeniach z Powiatu Grodziskiego i okolic. Z Grodziska Mazowieckiego nadaje swe audycje radiowa rozgłośnia lokalna - Bogoria.

2.4.5. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

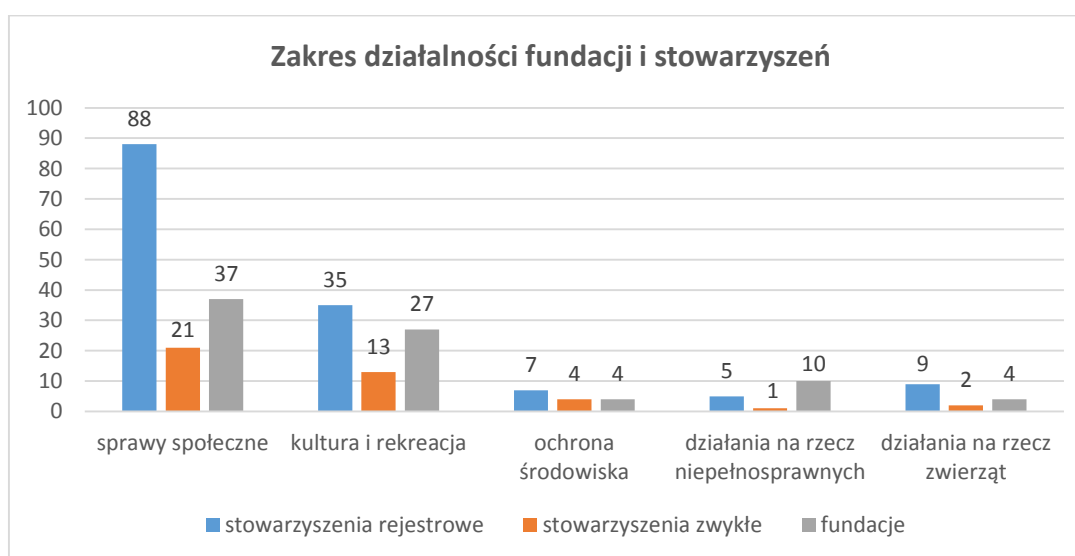
W Powiecie Grodziskim rejestrowane są stowarzyszenia lokalne, oddziały zamiejscowe stowarzyszeń krajowych oraz stowarzyszenia zwykłe. Ponadto fundacje, które mają siedzibę na terenie powiatu. Większość organizacji funkcjonuje rzeczywiście, realizując w środowisku założone cele statutowe.

Według danych na koniec 2020 roku na terenie powiatu grodzkiego istniało łącznie 357 organizacji pozarządowych, w tym: 41 stowarzyszeń zwykłych, 50 stowarzyszeń sportowych (z czego 10 zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym), 40 uczniowskich klubów sportowych, 144 stowarzyszenia rejestrowe (w tym 13 Ochotniczych Straży Pożarnych) oraz 82 fundacje. Na koniec 2020 r. rozmieszczenie organizacji w poszczególnych gminach na terenie powiatu przedstawiało się następująco:

Źródło: Dane Starostwa Powiatu Grodzkiego

Stowarzyszenia rejestrowe i fundacje są rejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym, a stowarzyszenia zwykłe są wpisywane do Powiatowej Ewidencji Stowarzyszeń Zwykłych w Starostwie Powiatu Grodzkiego. Prezentują one niezwykle szerokie spektrum statutowych celów jakie im przyświecają. Są wśród nich zarówno stowarzyszenia hobbystyczne, jak i takie, które koncentrują się na działaniach z zakresu kultury i rekreacji, ochrony środowiska, a także spraw społecznych. Poniższy diagram przedstawia zakres podejmowanych działań przez stowarzyszenia zwykłe i rejestrowe oraz fundacje.

Źródło: Dane Starostwa Powiatu Grodzkiego

Najwięcej stowarzyszeń zwykłych i rejestrowych oraz fundacji swoje działania skupia na sprawach społecznych jak również z zakresu kultury i rekreacji. Uczniowskie kluby sportowe i stowarzyszenia sportowe realizują swoje cele w różnych dyscyplinach sportowych.

Powiat realizuje część określonych ustawowo zadań publicznych we współpracy z organizacjami pozarządowymi. W celu dążenia do rozwoju współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami Powiat Grodziski uchwała każdego roku Program współpracy Powiatu Grodzkiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami.

Spośród form współpracy organizacji pozarządowych z powiatem wymienić można: zlecenie realizacji zadań publicznych na zasadach określonych w ustawie, patronat Powiatu nad działaniami organizacji, współdziałanie organizacji pozarządowych w projektowaniu budżetu, w zakresie dotyczącym obszaru działalności organizacji, tworzenie banków danych o organizacjach pozarządowych, zakup nagród w konkursach organizowanych przez organizacje, wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności i współdziałanie w celu zharmonizowania tych kierunków.

2.4.6. TURYSTYKA

Na terenie powiatu grodzkiego stosunkowo słabo rozwinięta jest baza turystycznych obiektów noclegowych. Według oficjalnych danych statystycznych GUS z 2020 r. na terenie powiatu funkcjonowało 6 hoteli, 1 pensjonat i 3 obiekty turystyczne.

Teren powiatu grodzkiego to w dużej części obszar tzw. Ziemi Chełmońskiego, na której żył i tworzył polski realista przełomu XIX i XX wieku - Józef Chełmoński. Ciekawe zabytki oraz walory przyrodniczo-krajobrazowe, a przy tym dobrze rozwinięta komunikacja publiczna, bez wątpienia czynią powiat grodzki atrakcyjnym turystycznie.

Dworek doktora Adama Chełmońskiego w Adamowiźnie

Przez południową część gminy przebiega niebieski szlak turystyczny „Śladami Chełmońskiego”, na którym w Adamowiźnie zlokalizowany jest dworek, w którym mieszkał doktor Adam Chełmoński - brat znanego malarza. W 2020 r. Dworek został zrewitalizowany i docelowo będzie wykorzystywany do działań kulturalno – edukacyjnych i turystycznych.

Na terenie gminy Grodzisk Mazowiecki, do obiektów zabytkowych wartych zobaczenia należą m.in.: wybudowany w stylu późnobarokowym kościół parafialny pod wezwaniem św. Anny pochodzący z XVII wieku, XIX - wieczny dworzec kolejowy, Dworek Skarbków z XVIII wieku, XIX – wieczna willa Foksal.

Na uwagę zasługuje również cenny obiekt archeologiczny wczesnośredniowieczne słowiańskie grodzisko położone we wsi Chlebnia, zwane potocznie "Szwedzkimi Górami", które jest pozostałością istniejącej tu w XI i XII w. osady obronnej oraz cenny zabytek sakralny drewniany Kościół p.w. Przemienienia Pańskiego w Żukowie wybudowany w latach 1676-1677 wraz ze znajdującą się obok drewnianą dzwonnica z XVII w.

Kościół p.w. Przemienienia Pańskiego w Żukowie

Miejszem wartym zobaczenia w Grodzisku Mazowieckim jest również galeria instrumentów folkowych - jedyny w Polsce i Europie zbiór ponad 1000 instrumentów i zabawek muzycznych, a także Izba Tradycji Elektrycznej Kolei Dojazdowej/ Warszawskiej Kolei Dojazdowej.

Południowa część gminy wchodzi w skład Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, który obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe w zakresie zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnią funkcję korytarzy ekologicznych. Fragment Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu obejmuje pas wzdłuż rzeki Rokitnicy oraz ponad 10 wsi gminy Grodzisk Mazowiecki. W jego skład wchodzi zarówno zwarte kompleksy leśne i łąkowe o dużym stopniu naturalności, jak i niewielkie, rozdrobnione lasy i łąki, a także tereny rolnicze.

Dzięki centralnemu położeniu oraz dogodnej komunikacji ze stolicą Milanówek w okresie II wojny światowej był jednym z najważniejszych ośrodków dowodzenia, szkolenia i zakrojonej na szeroką skalę walki z okupantem na terenie Zachodniego Mazowsza. Dużą rolę odegrało także wychowanie patriotyczne, które w okresie międzywojennym kształtowały miejscowe szkoły oraz rozwinięte na szeroką skalę harcerstwo, zaś lokalna społeczność była silnie zintegrowana poprzez udział w pracach wielu organizacji społecznych. W celu upamiętnienia Milanówka z tamtego okresu w ramach projektu „Milanówek w jeden dzień” utworzono szlak turystyczny „Milanówek – Mały Londyn”.

Na terenie miasta znajduje się aż 313 drzew będących pomnikami przyrody, nadając miejscowości niepowtarzalny charakter miasta-ogrodu. W otoczeniu zieleni spotkać można wiele willi o zróżnicowanej architekturze: Matulek – w stylu neoklasycyzmu, willa Potęga – w stylu nawiązującym do baroku, willa Barbarka – stylem nawiązująca do polskiego renesansu, willa „Wandzin” – w stylu eklektycznym z elementami neorenesansu, neobaroku i neoklasycyzmu czy kościół parafialny p. w. św. Jadwigi – w stylu neogotyckim.

Willa Wandzin w Milanówku

Najliczniejszą grupę budowli stanowią wille nawiązujące do idei stylu narodowego. Przykładem tzw. gotyku wiślano-bałtyckiego jest willa Borówka. Doskonałą realizacją stylu zakopiańskiego jest willa Ostromir, Podhalanka, Jolancin, Słoneczna. Szczególnie odpowiada mieszkańcom Milanówka styl dworski, nawiązujący do architektury polskiego dworu szlacheckiego. Występuje on w różnych odmianach, kombinacjach i skali. Przykładem są: Gabrysin, Zacisze, Jasna czy Halina. Jest to styl najliczniej reprezentowany w Milanówku. Głównym przykładem secesji jest willa Peretka i Hedwiż, połączeniem modernizmu i secesji jest willa Matulka. Bardzo ciekawą realizacją jest drewniany pensjonat Kresy, a Henrysia Chata jest ponoć autentyczną chałupą przeniesioną z Podhala. Duża część domów została uratowana i jest w użytkowaniu.

Willa Matulka w Milanówku

Miasto – ogród Podkowa Leśna w całości uznane jest za obszar zabytkowy ze względu na niepowtarzalny zabudowę i zieleń. Tereny, na których leży należały do Stanisława Lilpopa, przedwojennego przemysłowca i myśliwego. Dziś międzywojenne wille podkowieńskie wyróżniają się stylem nawiązującym do dworków polskich. Jedną z nich jest Stawisko, które w latach 1928-1980 było domem Anny i Jarosława Iwaszkiewiczów – obecnie muzeum, gdzie przez ponad pięćdziesiąt lat mieszkał i pracował wybitny polski pisarz - Jarosław Iwaszkiewicz.

Muzeum im. Anny i Jarosława Iwaszkiewiczów w Stawisku

Wnętrze Stawiska zachowało swój pierwotny charakter domu polskiego ze zbiorami XIX i XX – wiecznego malarstwa i innych dzieł sztuki. To miejsce o szczególnej atmosferze, nasycone sztuką, zwłaszcza literaturą i muzyką, w którym w dalszym ciągu tętni życie kulturalne, odbywają się spotkania muzyczne, literackie i naukowe.

Charakterystycznym obiektem w mieście jest kościół-ogród pod wezwaniem św. Krzysztofa. Stanowi on nie tylko ciekawostkę architektoniczną, ale też historyczną. Przykładami ciekawej architektury są również: budynek dawnego kasyna, położony w Parku, wille przy ul Parkowej 19 i 21, willa "Krychów" rodziny Baniewiczów (ul. Kwiatowa) a przy ul. Storczyków zobaczymy jeden z ciekawszych obiektów architektury drewnianej. Do grupy wyróżniających się zabytkowych siedzib zalicza się także "Zarybie" była własność rodziny Regulskich.

Kościół pod wezwaniem św. Krzysztofa w Podkowie Leśnej

Przez Podkowę Leśną przebiegają 4 szlaki turystyczne, natomiast dla rowerzystów przygotowano trzy trasy rowerowe w Lesie Młochowskim. Znaczna część miasta porośnięta jest lasem wysokopiennym, zaś południowa i zachodnia część Podkowy położona jest na naturalnym ciągu wzniesień wydmych. W granicach Podkowy Leśnej znajdują się trzy rezerваты przyrody: rezerwat przyrody Parów Sójek, rezerwat im. Bolesława Hryniewieckiego oraz Zaborów im. Witolda Tyrakowskiego.

Obszar dzisiejszej gminy Jaktorów pierwotnie stanowił teren puszczy jaktorowskiej, która była siedliskiem tura - przodka bydła domowego, przebywającego na jej terenie do roku 1627. Obecnie w Jaktorowie znajduje się pomnik upamiętniający to wydarzenie.

We wsi Budy Zosine znajduje się Cmentarz wojenny założony w 1946 roku z inicjatywy Komitetu Ekshumacyjnego. Na pamiątkę i ku czci żołnierzy AK z grupy „Kampinos” poległych podczas starć z siłami niemieckimi, co roku na cmentarzu odbywają się uroczystości.

Pomnik ostatniego tura w Jaktorowie

W zachodniej części gminy Jaktorów rozciąga się malowniczy teren Zespołu przyrodniczo – krajobrazowego „Wydmy Międzyborowskie”. Obszar o najwyższym wzniesieniu 10,5 m n.p.m., porośnięty jest sosnami, brzoźami i dębami.

Wydmy Międzyborowskie

Na terenie gminy Żabia Wola rozciągają się tereny atrakcyjne ekologicznie, niezwykle piękne krajobrazowo lasy zajmują 1/5 jej powierzchni. W dobrym stanie zachowane są liczne zabytkowe zespoły pałacowo – parkowe takie jak: pałac w stylu późnego klasycyzmu w Ojrzanowie wybudowany w II połowie XIX wieku przez rodzinę Stadnickich wg projektu Władysława Marconiego; dwór w stylu klasycystycznym z 1850 roku w Grzegorzewicach (położony na skarpie doliny rzeki Pisi), pałac w stylu neorenesansowym z 1860 r. w miejscowości Grzmiąca, dwór w stylu klasycystycznym z 1860 r. położony w miejscowości Osowiec, dwór z początku XIX wieku położony w centrum Żabiej Woli, dwór w stylu klasycystycznym z początku XIX wieku i ogród położony w miejscowości Petrykozy. Niewątpliwie wartymi zobaczenia są XIV wieczny drewniany kościół pod wezwaniem Świętych Apostołów Piotra i Pawła znajdujący się we wsi Skuły oraz kościół parafialny pod wezwaniem Zwiastowania Najświętszej Marii Panny w Żelechowie wraz z zabytkowym cmentarzem rzymsko - katolickim z 1804 r., na którym pochowany jest wybitny malarz Józef Chełmoński.

Kościół p. w. Świętych Apostołów Piotra i Pawła we wsi Skuły

Obszar gminy Baranów to typowo wiejskie krajobrazy z rozłożystymi łąkami i rozciągającymi się polami. Na terenie gminy znajdują się takie zabytki jak: Dwór i park dworski w Bożej Woli pochodzący z 1864 r., pałac z parkiem w Cegłowie Zbudowany ok. 1820 r., Dwór w Kaskach powstały na przełomie XVIII i XIX w. dla rodziny Szymanowskich herbu Ślepowron.

Z pewnością powstający na terenie gminy Baranów Centralny Port Komunikacyjny znacznie płynnie na specyfikę jej okolic, zaś przesiadkowy charakter planowanego lotniska wygeneruje ruch turystyczny nie tylko w gminie Baranów, ale w całym w regionie powiatu grodzkiego.

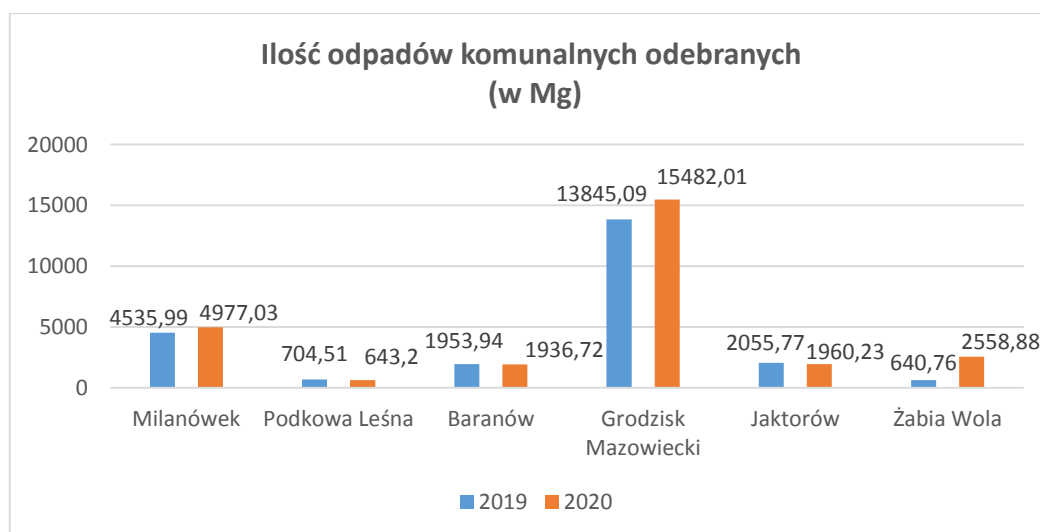
2.5. ŚRODOWISKO NATURALNE

2.5.1. OCHRONA ŚRODOWISKA

Podstawowym narzędziem prowadzenia polityki ochrony środowiska na terenie powiatu jest Program Ochrony Środowiska. Przedmiotowy dokument wspomaga dążenie do uzyskania w powiecie sukcesywnego ograniczenia degradacji środowiska, ochronę i rozwój jego walorów oraz racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska z uwzględnieniem konieczności jego ochrony, a ocenę efektów realizacji Programu, zgodnie z ustawą Prawo Ochrony Środowiska, dokonuje się okresowo co 2 lata.

Według danych uzyskanych z poszczególnych gmin, w 2020 roku na terenie powiatu wytworzono łącznie 27 558,14 Mg odpadów komunalnych. Odpady przekazywane są po wytworzeniu do podmiotów prowadzących ich odzysk lub unieszkodliwiane na terenie powiatu grodziskiego oraz poza nim. Brak jest jednak wspólnych instalacji, które zapewniłyby obsługę wszystkich wchodzących w skład powiatu gmin. Decydująca większość wytwarzanych odpadów (zarówno komunalnych jak i przemysłowych) jest eksportowana na zewnątrz. Powoduje to uzależnienie powiatu od podmiotów funkcjonujących poza jego terenem i zwiększa koszt systemu gospodarki odpadami.

Na terenie powiatu grodziskiego znajduje się składowisko odpadów we wsi Kraśnicza Wola, w gminie Grodzisk Mazowiecki, przeznaczone do gromadzenia odpadów balastowych, które pochodzą z kompostowni odpadów komunalnych typu DANO zlokalizowanej w Grodzisku Mazowieckim przy ul. Chrzanowskiej. Możliwe jest składowanie innych odpadów obojętnych np. gruzu budowlanego, gruntu z wykopów itp. Na terenie powiatu nie ma składowisk odpadów zawierających azbest ani składowisk przeterminowanych środków ochrony roślin. Poniższy diagram przedstawia ilości odpadów komunalnych odebranych na terenie poszczególnych gmin w latach 2019 i 2020 według danych przedstawionych przez gminy.

Źródło: opracowania własne na podstawie danych GUS

Od roku 2013 po zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, gminy z terenu powiatu grodziskiego kontynuują wprowadzenie systemu selektywnej zbiórki odpadów. Pod koniec 2020 r. na terenie powiatu znajdowały się 2 stacjonarne punkty selektywnej zbiórki odpadów komunalnych oraz 1 punkt mobilny.

Na terenie powiatu grodziskiego brak jest znaczących, jednostkowych źródeł emisji do powietrza, których oddziaływanie wpływałoby na stan czystości atmosfery na całym obszarze, jednak stan czystości atmosfery nie jest zadowalający. Przyczynia się do tego oddziaływanie zanieczyszczeń z aglomeracji warszawskiej oraz oddziaływanie źródeł lokalnych.

Wśród lokalnych źródeł zanieczyszczenia, największy wpływ na pogorszenie jakości powietrza mają:

- transport samochodowy,
- emisja z pieców węglowych w indywidualnych budynkach jednorodzinnych,
- nielegalne spalanie odpadów (w piecach domowych i innych),
- niska emisja z zakładów przemysłowych, ogrodniczych itp.

Brak jest szczegółowej inwentaryzacji źródeł zagrożenia dla jakości powietrza w powiecie grodziskim, podstawowa informacja na ten temat pochodzi z rejestru decyzji o emisji dopuszczalnej do powietrza. Można przypuszczać, że największe zagrożenia związane są z emisją ze środków transportu i występują na terenie Milanówka i Grodziska Mazowieckiego, Żabiej Woli i w nieco mniejszym stopniu w Jaktorowie (zwłaszcza w pobliżu skrzyżowań z sygnalizacją świetlną).

Zgodnie ustawą Prawo ochrony środowiska, oceny jakości powietrza i obserwacji zmian dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska, który stanowi system pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku. Podstawowym celem monitoringu jakości powietrza jest uzyskanie informacji o poziomach stężeń substancji w powietrzu oraz wyników ocen jakości powietrza. W celu oceny jakości powietrza na terenie województwa mazowieckiego wyznaczono 4 strefy: Aglomerację Warszawską, Miasto Płock, Miasto Radom, strefę mazowiecką.

Wynik oceny strefy mazowieckiej za rok 2019, w której położony jest powiat grodziski, wskazuje, że dotrzymane są poziomy dopuszczalne lub poziomy docelowe substancji w powietrzu (klasa A) ustanowione ze względu na ochronę zdrowia dla następujących zanieczyszczeń: dwutlenku azotu; dwutlenku siarki; ozonu; tlenku węgla; pyłu PM_{2,5} (poziom dopuszczalny – I faza); ołowiu, kadmu, niklu, benzenu, arsenu w pyle zawieszonym PM₁₀. Przekroczone natomiast zostały dopuszczalne poziomy dla pyłu PM₁₀, pyłu PM_{2,5} (poziom dopuszczalny – II faza) benzo(a)pirenu.

W poniższej tabeli przedstawiono zestawienie wszystkich wyników klas strefy mazowieckiej z uwzględnieniem kryterium ochrony zdrowia.

Nazwa strefy	Symbol klasy wynikowej												
	SO ₂	NO ₂	CO	C ₆ H ₆	O ₃	PM ₁₀	Pb	As	Cd	Ni	B(a)P	PM _{2,5} **	
strefa mazowiecka	A	A	A	A	A*	C	A	A	A	A	C	C1	A

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w Województwie Mazowieckim. Raport wojewódzki za rok 2020

*dla ozonu – poziom celu długoterminowego, wszystkie strefy uzyskały klasę D2;

** w przypadku pyłu PM_{2,5}, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska, wyróżnia się dwa poziomy dopuszczalne pyłu zawieszonego PM_{2,5}: Faza 1 – I. poziom dopuszczalny do osiągnięcia do dnia 1 stycznia 2015 r. (cel osiągnięty); Faza 2 – II. poziom dopuszczalny dla pyłu zawieszonego PM_{2,5} do osiągnięcia do dnia 1 stycznia 2020 r. (cel nieosiągnięty).

Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego w Grodzisku Mazowieckim otrzymuje z Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Kryzysowego w Warszawie powiadomienia o ryzyku wystąpienia przekroczenia poziomu informowania dla pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz PM_{2,5} w powietrzu w powiecie grodziskim. Celem poinformowania społeczeństwa o zagrożeniu, powiadomienie to jest przekazywane do urzędów gmin z terenu naszego powiatu, Szpitala Zachodniego w Grodzisku Mazowieckim oraz umieszczane na stronie BIP Starostwa Powiatu Grodziskiego. Ponadto na terenie powiatu Urząd Miejski w Grodzisku Mazowieckim posiada stację pogodową wraz z czujnikiem skażeń.

Na terenie powiatu znajdują się rzeki: Pisia, Pisia Gągolina, Pisia Tuczna, Wierzbianka, Wężyk, Rokitnica Stara, Rokicianka, Mrowna, Basinka. Wchodzi one w skład dwóch zlewni: Utraty z dopływem zlewni Rokitnicy, oraz Pisi z dopływem zlewni Pisia Tuczna i Pisia Gągolina. W skład zlewni Rokitnicy o powierzchni ok. 100 km² wchodzi następujące zlewnie cząstkowe: zlewnia rzeki Mrownej - powierzchnia 48 km², zlewnia rzeki Rokicianki - powierzchnia 13 km², zlewnia rzeki Rokitnicy - powierzchnia 30 km², zaś w skład zlewni rzeki Pisi Tucznnej wchodzi zlewnia cząstkowa rzeki Basinki. Poniższa tabela przedstawia dane zawarte w klasyfikacji wskaźników jakości jednolitych części wód rzek w roku 2020 dostępnych na stronie Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

Nazwa rzeki	Nazwa punktu pomiarowo-kontrolnego	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych
Pisia Tuczna	Pułapina (most)	4	2
Głęboka Struga	Drybus (most)	4	>2
Rokitnica	Pass - ujście do utraty (droga lokalna)	3	>2

Źródło: opracowania własne na podstawie danych Głównego Inspektora Ochrony Środowiska

W powiecie grodziskim nie ma zlokalizowanych dużych przemysłowych obiektów odprowadzających znaczące ilości, silnie zanieczyszczonych ścieków przemysłowych. Źródłem emisji ścieków w większości przypadków są niewielkie podmioty gospodarcze, z których część gospodaruje wodą bez stosowanej decyzji administracyjnej i w sposób niezgodny z obowiązującymi przepisami. Niestety brak jest pełnego rozeznania poziomu zagrożenia wód powodowanego tym czynnikiem.

Wysoki, stale rosnący poziom urbanizacji obszaru powiatu powoduje, że głównym źródłem ładunku zanieczyszczeń odprowadzanego do wód jest sektor komunalny. Poziom skanalizowania gospodarstw domowych w powiecie w roku 2019 według GUS przedstawiał się następująco w miastach do kanalizacji podłączonych było 81,9% budynków mieszkalnych a na wsiach 32,4%. Największy udział gospodarstw przyłączonych do sieci kanalizacyjnej występuje w gminach Grodzisk Mazowiecki, Milanówek i Podkowa Leśna, w pozostałych gminach powiatu jest on znacząco niższy.

Na terenie powiatu grodziskiego brak jest wystarczającego rozpoznania jakości gleb. Niemniej jednak, ze względu na brak lokalnych, przemysłowych źródeł emisji zanieczyszczeń, należy przypuszczać, że na tym obszarze gleby nie należą do szczególnie narażonego na skażenie elementu środowiska. Większego stężenia zanieczyszczeń – przede wszystkim metalami ciężkimi, ale także węglowodorami aromatycznymi - należy oczekiwać jedynie w sąsiedztwie głównych tras komunikacyjnych.

W ostatnich latach wzrasta natomiast zagrożenie gleb rolniczych i leśnych ich przekwalifikowaniem na cele nierolnicze i nieleśne, co związane jest z ogromną presją urbanizacyjną i wyznaczaniem nowych obszarów pod zabudowę mieszkalną na terenie powiatu grodziskiego. Na terenach zurbanizowanych proces ten prowadzi do znacznego uszczuplenia powierzchni biologicznie czynnej, która jest stale zabudowywana.

Stosunkowo dobrze rozpoznana jest jakość gleb pod względem ich przydatności rolniczej. Badania wskazują, że gleby na terenie powiatu grodziskiego są stosunkowo mało zakwaszone, udział gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych wynosi ok. 20 – 40 %, co jest wartością znacząco niższą niż dla pozostałego obszaru województwa (na większości obszaru woj. mazowieckiego występuje 60 – 100 % gleb

kwaśnych i bardzo kwaśnych). Około 9 % gleb charakteryzuje odczyn bardzo kwaśny, 28 % to gleby kwaśne, natomiast odczyn lekko kwaśny lub obojętny stwierdzono na obszarze 56 % gleb powiatu. Powoduje to, że potrzeby w zakresie wapnowania gleb są tu niższe niż w pozostałych powiatach województwa. Na omawianym terenie występuje także mniej, niż średnia dla województwa, gleb o zbyt niskiej zawartości fosforu (27 % gleb). Natomiast podobnie jak na pozostałym obszarze Mazowsza występuje tu stosunkowo znaczny odsetek gleb o niskiej zawartości potasu (41 – 60 %) i magnezu (21 – 40 %).

Według danych Wydziału Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Gospodarki Wodnej Starostwa Powiatu Grodzkiego, w 2018 roku odnotowano 6 zgłoszeń dotyczących uciążliwości hałasowej na terenie powiatu, zaś w 2019 roku – 1, a w 2020 roku 3 zgłoszenia. Do głównych źródeł uciążliwości akustycznej na omawianym terenie należą ruch samochodowy oraz źródła punktowe (zarówno związane z działalnością gospodarczą i usługową – np. wentylatory itp.). Wysoki poziom uciążliwości akustycznej związany jest z przebiegiem przez obszar powiatu dróg krajowych i wojewódzkich oraz linii kolejowych. Wydaje się, że źródła liniowe największą uciążliwość akustyczną stanowią dla Milanówka, Grodziska Mazowieckiego, Żabiej Woli i Jaktorowa, gdzie przez obszary zabudowane przebiega zarówno droga wojewódzka o dużym natężeniu ruchu jak i (lub) linia kolejowa.

2.5.2. WALORY PRZYRODNICZE I KONSERWATORSKA OCHRONA PRZYRODY

W powiecie grodzkim obszary chronione obejmują tereny leśne, polno-leśne, dolinowo – łąkowe oraz parkowe. Są powiązane z występowaniem ciągu ekologicznego wzdłuż rzek: Mrowna, Rokicianka, Rokitnica, Pisia Tuczna, Pisia i Karczunek. W większości obejmują tereny leśne, które stanowią naturalne strefy retencji. Gromadzą one i wiążą nadmiar wód powierzchniowych podczas okresów wezbrań w rzekach, a w czasie suszy powolnie oddają nagromadzone zapasy wody.

Obszary chronione związane są również z dolinami rzecznyymi (głównie tereny dolinowo - łąkowe) i zastoiskami. W powiecie grodzkim doliny rzeczne budują często osady takie jak torfy, mursze i mady oraz namuły rzeczne. Osady te charakteryzują się wysokimi zdolnościami sorpcyjnymi (szczególnie metali ciężkich), co czyni obszary ich występowania strefami przechwytyjącymi zanieczyszczenia i skażenia.

W obszarze powiatu grodzkiego znajduje się 5 rezerwatów przyrody, 2 obszary chronionego krajobrazu i 3 zespoły przyrodniczo - krajobrazowe.

Na terenie Podkowy Leśnej zlokalizowane są trzy rezerваты przyrody, które jednocześnie należą do regionalnego ciągu ekologicznego związanego z dolinami rzek: Mrowna, Zimna Woda i Rokitnica. Jednym z nich jest Rezerwat „Parów Sójek” o powierzchni 3,84 ha, zlokalizowany nad płytkim strumieniem. Występują w nim lasy grądowe i łąkowe, z pomnikowymi okazami dębów i grabów oraz z bogatym runem leśnym, w którego skład wchodzi bardzo rzadkie gatunki roślin.

W Rezerwacie im. B. Hryniewieckiego występują zbiorowiska roślinne borów mieszanych i dąbrów z bogatym runem leśnym. Przeważa w nim starodrzew z szeroko rozpowszechnionym dębem szypułkowym, sosną z domieszką lipy, grabu i brzozy. Rezerwat ten zajmuje powierzchnię 24,73 ha.

Rezerwat „Zaborów” im. W. Tyrakowskiego o powierzchni 11,08 ha ma charakter faunistyczny. W jego skład wchodzi las liściasty, różnowiekowy z dębem, lipą, grabem i sosną. Rezerwat ten jest miejscem łąkowym dla wielu gatunków ptaków.

Rezerwat „Parów Sójek” w Podkowie Leśnej

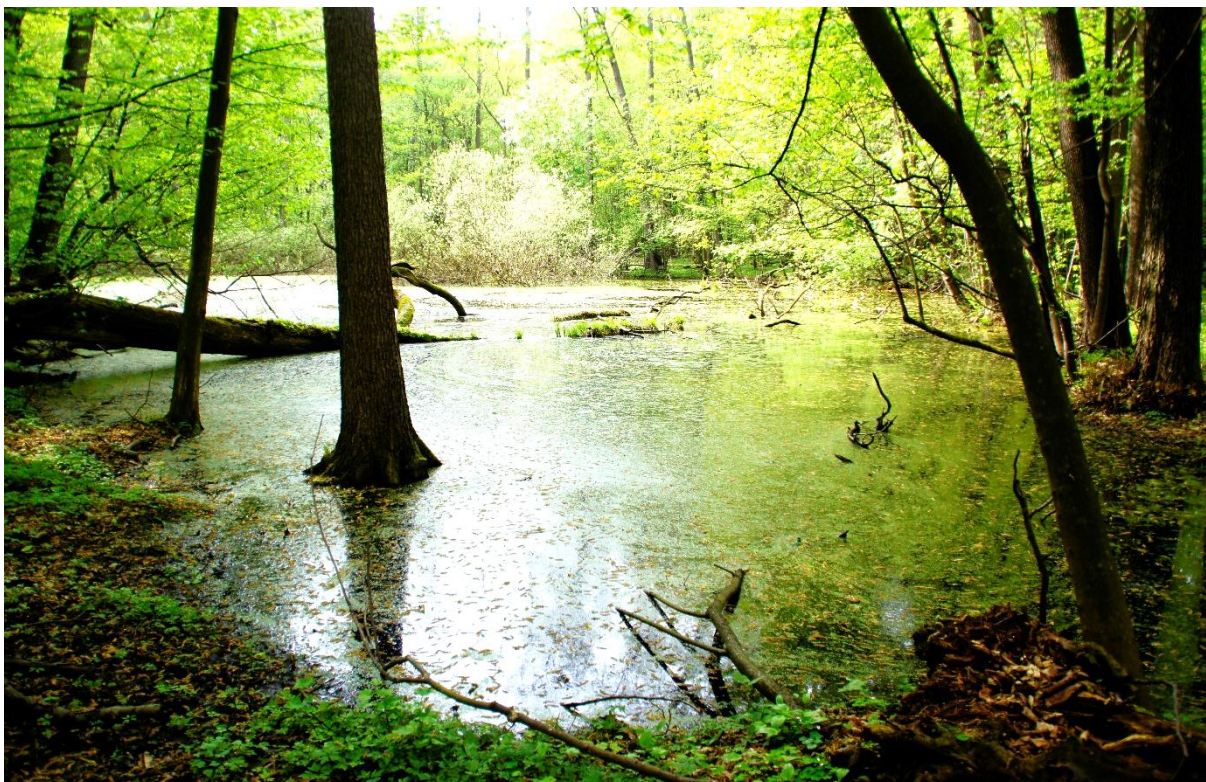
Na terenie gminy Żabia Wola zlokalizowane są dwa rezerваты o charakterze leśnym. Rezerwat „Skulskie Dęby” o powierzchni 30,07 ha, złożony jest głównie z naturalnego starodrzewu dębowego, z towarzyszeniem innych zbiorowisk leśnych, wraz z enklawami roślinności torfowiskowej. Natomiast na Rezerwat „Skulski Las” składają się kompleksy lasów liściastych z licznymi drzewami pomnikowymi, oraz wyspowym stanowiskiem buka. Rezerwat ten stanowi istotną część ciągu ekologicznego doliny rzek Pisia Tuczna i Karczunek. Zajmuje powierzchnię 316,92 ha.

W powiecie grodziskim znajdują się trzy zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. Pierwszym z nich są Wydmy Międzyborowskie – teren o pow. 25,44 ha, powstały po ustąpieniu lodowca 11-12 tysięcy lat temu, położony na gruntach Nadleśnictwa w północnej części Międzyborowa. Najwyższa wydma wznosi się na wysokość 10,5 m ponad poziom terenu. W drzewostanie dominują sosny, brzozy i dęby.

Kolejnym zespołem jest Leśny Park Miejski w Mieście Ogrodzie Podkowie Leśnej o powierzchni 14 ha podobnie jak cała Podkowa Leśna jest wpisany do rejestru zabytków i znajduje się w Warszawskim Obszarze Chronionego Krajobrazu. Posiada szczególne walory krajobrazowe ze względu na unikatowe na terenie Mazowsza wydmy o wysokości 120 m. n.p.m., bogatą szatę roślinną o dużej bioróżnorodności (ok. 500 gatunków roślin naczyniowych, mszaków i grzybów), pomnikowe drzewa oraz wiele gatunków roślin rzadkich (43 gatunki), roślin chronionych (6 gatunków), takich jak: lilia złotogłów (rosnąca na siedmiu stanowiskach w liczbie ponad 60 sztuk), kopytnik pospolity, barwinek pospolity, śnieżyczka przebiśnieg, konwalia majowa, bluszcz pospolity (płożący się po ziemi i drzewach).

Trzeci to Turczynek zlokalizowany w miejscu, gdzie zbiegają się granice trzech miast -ogrodów: Milanówka, Brwinowa i Podkowy Leśnej. Składa się on z dwóch willi otoczonych parkiem przechodzącym w zwartą zieleń parku leśnego. Zlokalizowany jest w centrum dawnej posiadłości „Turczynek” na dużej, leśnej działce o powierzchni 10 ha.

Rezerwat „Skulskie Dęby” w gminie Żabia Wola

Rejon Milanówka i Podkowy Leśnej to głównie tereny miejskie przeważnie parkowe, są to obszary występowania szczególnie cennej szaty roślinnej. Ponadto w Podkowie Leśnej występują zdeponowane w plejstocenie trzy granitowe głazy narzutowe pomniki przyrody nieożywionej.

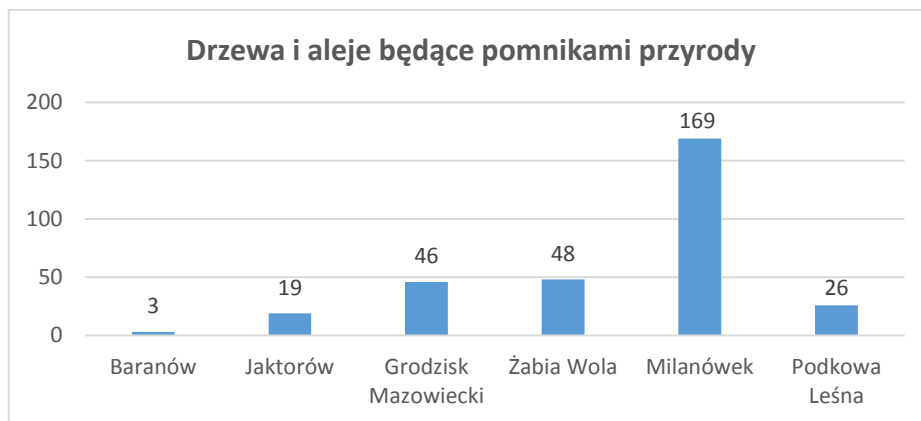
W południowej części gminy Grodzisk Mazowiecki ochronie podlegają: obszary dolinowo - łąkowe wzdłuż rzek Mrowna, Rokicianka, Rokitnica, wraz z okolicznymi kompleksami leśnymi i terenami polno-leśnymi.

Obszary chronionego krajobrazu na terenie powiatu grodziskiego zostały zaklasyfikowane do niższej klasy pod względem ich wartości ekologiczno-przyrodniczej. Na terenie powiatu występują dwa takie obszary: rejon Milanówka i Podkowy Leśnej i południowa część gminy Grodzisk Mazowiecki – Warszawski Obszar Chronionego Krajobrazu i część terenu gminy Jaktorów – Obszar Chronionego Krajobrazu Bolimowsko – Radziejowicki z doliną środkowej Rawki.

Utrudnieniem w egzekwowaniu wymagań ochrony przyrody jest fakt, iż znaczna ilość obiektów chronionych (pomniki przyrody, parki, rezerваты itp.) znajduje się w rękach prywatnych. Przy braku odpowiednich instrumentów finansowych pozwalających na skłanianie właścicieli do prowadzenia właściwej gospodarki obiektami chronionymi, a także ze względu na słabość administracji ochrony środowiska, powoduje to ograniczoną możliwość wpływania administracji publicznej na właścicieli, aby prowadzona przez nich działalność nie wpływała negatywnie na środowisko przyrodnicze.

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody, pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów np. pojedyncze drzewa i głazy, ale również skupiska drzew np. w postaci alei. Poniższy wykres przedstawia liczbę drzew i alei będących pomnikami przyrody na terenie powiatu grodziskiego według danych przekazanych przez Gminy.

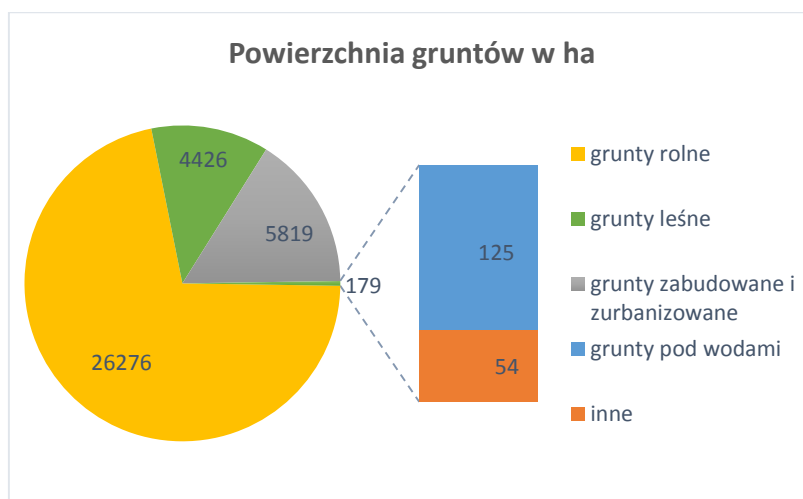
Źródło: Opracowania własne na podstawie danych gmin z terenu powiatu grodziskiego

Należy zauważyć, że proporcje widoczne w powyższym diagramie nie odzwierciedlają faktycznej liczby drzew objętej ochroną w poszczególnych gminach. Przykładem jest Miasto Podkowa Leśna, w którym większość pomników przyrody stanowią aleje zabytkowe.

2.5.3. GRUNTY

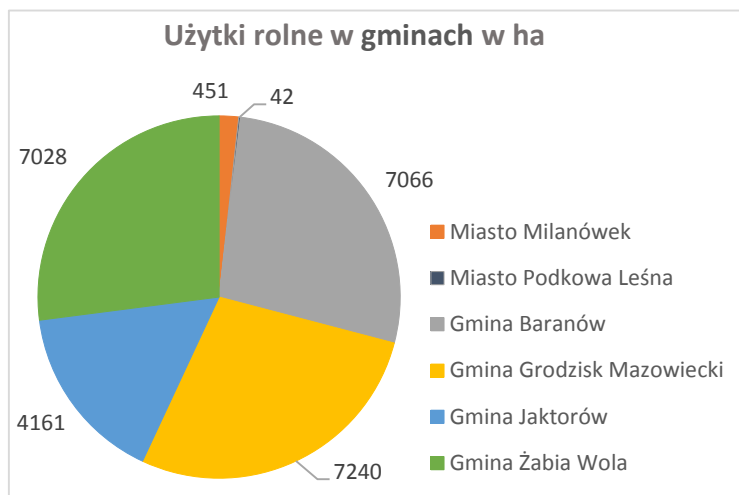
Na podstawie powiatowego zbiorczego zestawienia danych dotyczących gruntów na dzień 1 stycznia 2021 roku, grunty ogółem powiatu grodziskiego zajmowały 36 700 ha.

Najwięcej zajmują grunty rolne, bo aż 26 276 ha, tj. 71,59 % wszystkich gruntów oraz grunty zabudowane i zurbanizowane, gdzie stanowiły 15,85% ogółu. Grunty leśne to 12,05%. Niewielka jest ilość terenów pod wodami, bo zaledwie 0,3% powiatowych gruntów.

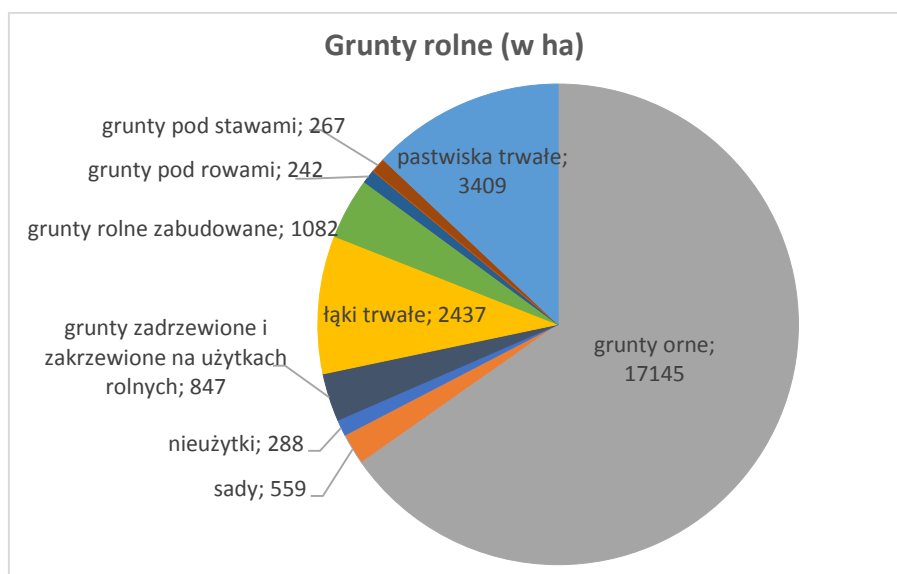
Źródło: Dane Wydziału Geodezji i Kartografii Starostwa Powiatu Grodziskiego

Zgodnie ze statystykami prowadzonymi przez Wydział Geodezji i Kartografii Starostwa, na początku stycznia 2021 roku użytki rolne w powiecie grodziskim zajmowały ogółem 25 988 ha. Gmina Grodzisk Mazowiecki, Baranów i Żabia Wola posiadają użytki rolne o powierzchni na zbliżonym poziomie, stanowiąc odpowiednio 27,85%, 27,18% i 27,04% tych gruntów. Nieco mniej, bo 16,01% wszystkich użytków mieści się w gminie Jaktorów, zaś w mieście Milanówek i Podkowa Leśna, tereny te stanowią znikomą część.

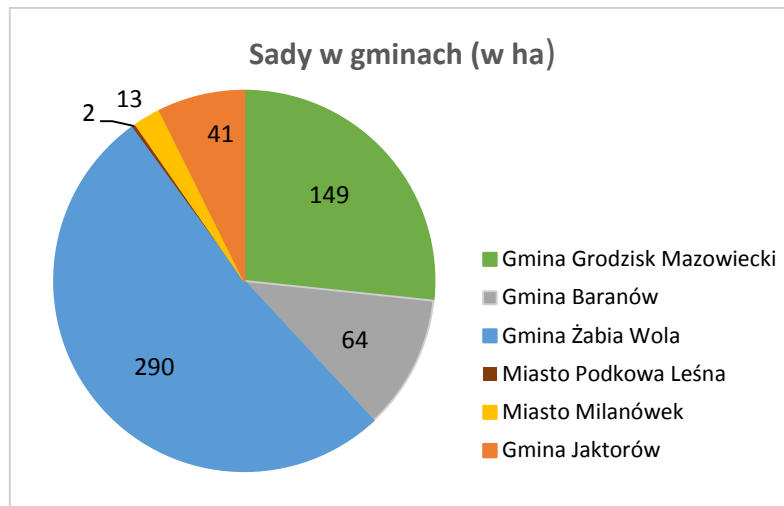
Źródło: Dane Wydziału Geodezji i Kartografii Starostwa Powiatu Grodziskiego

Spośród ogółu użytków rolnych najwięcej, bo 17 145 ha stanowią grunty orne. Następne, co do wielkości są pastwiska trwałe, które zajmują 13,11 % oraz łąki trwałe 9,37% ogółu. Sady stanowią 559 ha całości użytków.

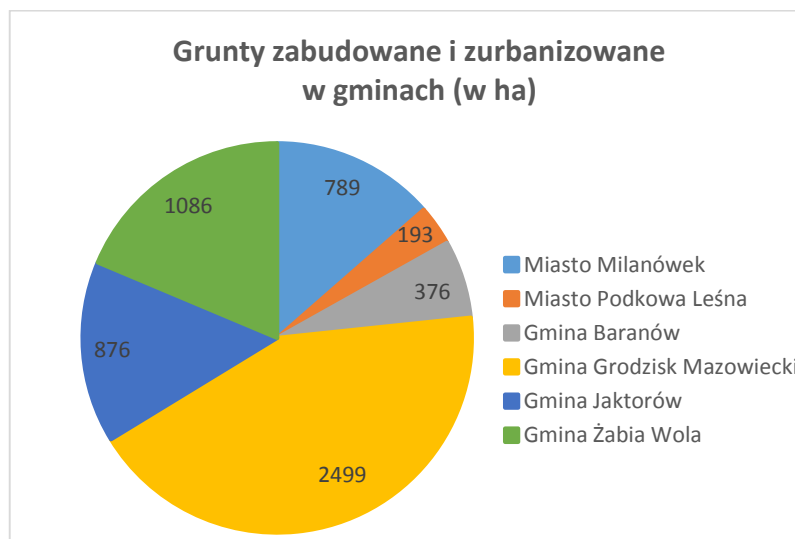
Źródło: Dane Wydziału Geodezji i Kartografii Starostwa Powiatu Grodziskiego

Z wszystkich gmin powiatu, Żabia Wola zdecydowanie dominuje pod względem terenów przeznaczonych pod sadownictwo, zajmując aż 51,87% tej powierzchni. Znaczący obszar pokryty sadami znajduje się również w gminie Grodzisk Mazowiecki oraz w gminie Baranów, odpowiednio 26,65% i 11,4% tych terenów.

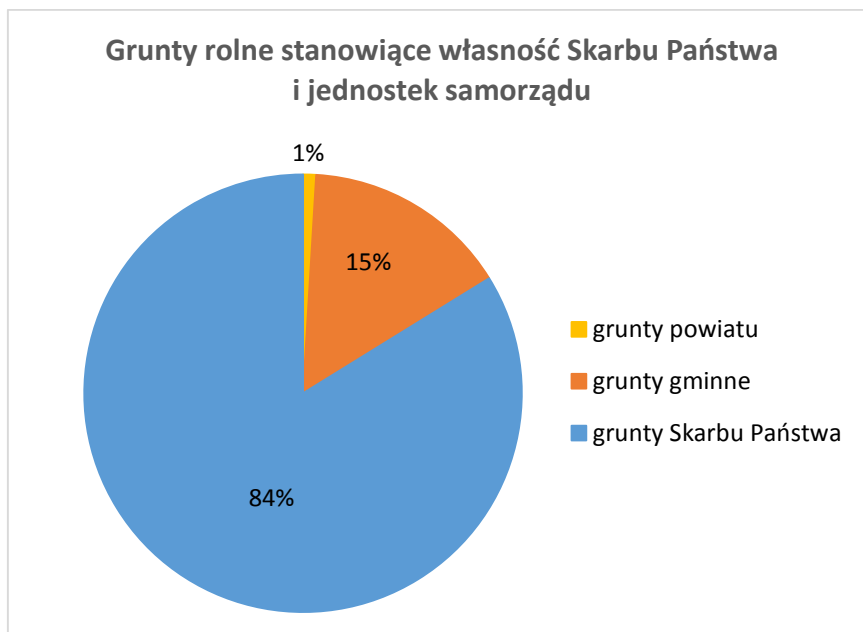
Źródło: Dane Wydziału Geodezji i Kartografii Starostwa Powiatu Grodziskiego

Według danych Starostwa, na początku stycznia 2021 roku grunty zabudowane i zurbanizowane zajmowały w powiecie grodziskim powierzchnię 5 819 ha, z czego najwięcej, bo 43 % stanowiły grunty w gminie Grodzisk Mazowiecki. Kolejne co do wielkości tereny zajmowały: gmina Żabia Wola – 19% i Jaktorów – 15 %.

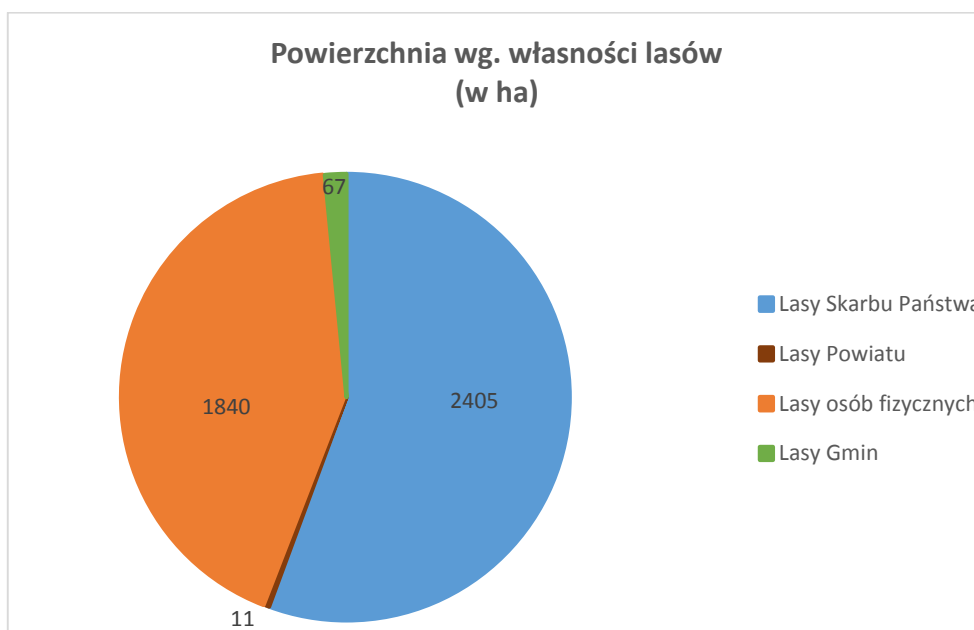
Źródło: Dane Wydziału Geodezji i Kartografii Starostwa Powiatu Grodziskiego

Na grunty rolne Skarbu Państwa i jednostek samorządu składają się grunty orne, sady, łąki, pastwiska, grunty rolne zabudowane, grunty pod stawami, grunty pod rowami, grunty zadrzewione i zakrzewione stanowiące użytki rolne oraz nieużytki. W powiecie grodziskim grunty rolne będące własnością Skarbu Państwa zajmują powierzchnię 1 397 ha, z kolei grunty gminne 254 ha, a powiatowe 16 ha. Strukturę użytków rolnych przedstawia poniższy wykres.

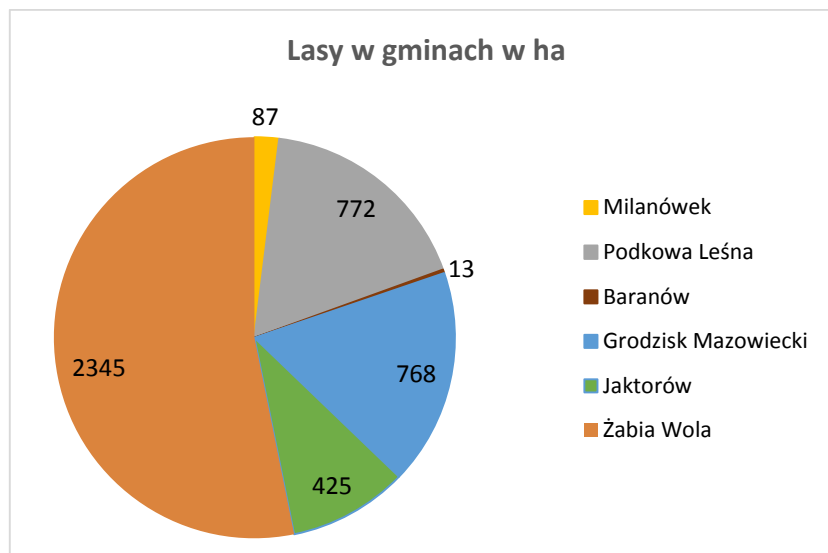
Źródło: Dane Wydziału Geodezji i Kartografii Starostwa Powiatu Grodziskiego

W powiecie grodziskim na dzień 1 stycznia 2021 roku lasy pokrywały obszar wielkości 4 410 ha. Najwięcej, bo 2 405 ha terenów leśnych było własnością Skarbu Państwa. Lasy osób fizycznych stanowiły 1 840 ha. Najmniejszy obszar zajmowały lasy gmin – 67 ha i powiatu – 11ha. Poniższy diagram przedstawia powierzchnię lasów w powiecie grodziskim według własności, stan na 01.01.2021 r.

Źródło: Dane Wydziału Geodezji i Kartografii Starostwa Powiatu Grodziskiego

Gmina Żabia Wola jest najbardziej zalesioną gminą Powiatu Grodziskiego. Lasy zajmują tu 2 345 ha. Natomiast gmina Baranów posiada najmniej obszaru leśnego z całego powiatu, bo tylko 13 ha.

Źródło: Dane Wydziału Geodezji i Kartografii Starostwa Powiatu Grodziskiego

Powiat grodziski charakteryzuje niska lesistość. Według GUS w 2020 wskaźnik lesistości w powiecie grodziskim wynosił 11,7 %, co daje znacznie niższy wynik zarówno w stosunku do średniej województwa jak i kraju. W powiecie grodziskim gminą o najwyższym wskaźniku lesistości jest Podkowa Leśna, gdzie lasy stanowią 75,1 % całej powierzchni gminy. Duży wskaźnik lesistości również posiada gmina Żabia Wola, gdzie kształtuje się na poziomie 21,6%. Natomiast najniższy występuje na obszarze gminy Baranów i stanowi 0,2%.

2.6. ADMINISTRACJA I SŁUŻBY PUBLICZNE

2.6.1. ADMINISTRACJA POWIATOWA

Jednostki samorządu terytorialnego, w tym także powiat, wykonują swoje zadania za pośrednictwem organów stanowiących i wykonawczych. Rada powiatu zgodnie z art. 9 ustawy o samorządzie powiatowym jest organem stanowiącym i kontrolnym. Jej kadencja trwa 5 lat, licząc od dnia wyborów. Radni wybierani są w wyborach bezpośrednich.

V kadencja Rady Powiatu składa się z 21 radnych. Prace zorganizowane są poza posiedzeniami plenarnymi Rady w 7 komisjach, są to:

1. Komisja Rewizyjna
2. Komisja Skarg, Wniosków i Petycji Rady Powiatu Grodziskiego
3. Komisja Budżetu i Finansów Publicznych
4. Komisja Polityki Społecznej
5. Komisja Promocji Powiatu i Współpracy Europejskiej
6. Komisja Ochrony Środowiska, Bezpieczeństwa i Spraw Wiejskich
7. Komisja Statutowo-Regulaminowa

W skład Zarządu Powiatu wchodzi Starosta, Wicestarosta oraz trzech Członków Zarządu.

Zarząd wykonuje zadania powiatu przy pomocy starostwa powiatowego oraz jednostek organizacyjnych powiatu, zgodnie z art. 33 ustawy o samorządzie powiatowym.

Starostwo Powiatu Grodziskiego działa w oparciu o Regulamin organizacyjny, który określa status pracowników oraz organizację i zasady funkcjonowania Starostwa, a w szczególności strukturę i zakresy działania komórek organizacyjnych Starostwa, tryb pracy, zasady i tryb opracowywania aktów prawnych, organizację i sposób załatwiania spraw mieszkańców, sposób podpisywania pism i działalność kontrolną Starostwa.

W skład Starostwa wchodzi następujące komórki organizacyjne:

1. Wydział Architektoniczno – Budowlany,
2. Wydział Finansowy,
  - a. Referat Budżetu i Planowania,
  - b. Referat Finansowo-Księgowy,
3. Wydział Geodezji i Kartografii,
4. Referat Ewidencji Gruntów i Budynków,
5. Powiatowy Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej,
6. Wydział Gospodarki Nieruchomościami,
7. Wydział Komunikacji,
8. Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Gospodarki Wodnej,
9. Wydział Organizacyjny,
10. Wydział Oświaty, Kultury i Sportu,
11. Biuro Rady Powiatu,
12. Samodzielne Stanowisko ds. BHP i PPOŻ,
13. Samodzielne Stanowisko ds. Inwestycji,
14. Samodzielne Stanowisko ds. Kontroli,
15. Samodzielne Stanowisko ds. Obronnych, Obrony Cywilnej i Zarządzania Kryzysowego,
16. Biuro Zarządu Powiatu i Funduszy Zewnętrznych,
17. Samodzielne Stanowisko ds. Promocji i Ochrony Zdrowia,
18. Samodzielne Stanowisko ds. Zamówień Publicznych,
19. Samodzielne Stanowisko Promocji Powiatu,
20. Archiwum,
21. Audytor Wewnętrzny,
22. Pełnomocnik ds. Ochrony Informacji Niejawnych,
23. Pełnomocnik Starosty ds. Systemu Zarządzania Jakością,
24. Koordynator ds. dostępności,
25. Powiatowy Rzecznik Konsumentów,
26. Zespół Radców Prawnych.

Jednostkami Organizacyjnymi Powiatu Grodziskiego są:

1. Powiatowy Urząd Pracy w Grodzisku Mazowieckim - działający w formie jednostki budżetowej,
2. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grodzisku Mazowieckim - działające w formie jednostki budżetowej,
3. Powiatowy Zarząd Dróg w Grodzisku Mazowieckim - działający w formie jednostki budżetowej,
4. Zespół Szkół Nr 1 w Grodzisku Mazowieckim - działający w formie jednostki budżetowej,
5. Zespół Szkół Technicznych i Licealnych Nr 2 w Grodzisku Mazowieckim - działający w formie jednostki budżetowej,

6. Zespół Szkół im. Hipolita Szczerkowskiego w Grodzisku Mazowieckim - działający w formie jednostki budżetowej,
7. Zespół Szkół Nr 1 w Milanówku - działający w formie jednostki budżetowej,
8. Zespół Szkół Nr 2 im. gen. Józefa Bema w Milanówku - działający w formie jednostki budżetowej,
9. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Grodzisku Mazowieckim - działająca w formie jednostki budżetowej,
10. Publiczne Ognisko Plastyczne im. Jana Skotnickiego w Grodzisku Mazowieckim - działające w formie jednostki budżetowej,
11. Muzeum im. Anny i Jarosława Iwaszkiewiczów w Podkowie Leśnej – działające w formie samorządowej instytucji kultury, posiadającej osobowość prawną,
12. Dom Pomocy Społecznej w Izdebnie Kościelnym z filią w Grodzisku Mazowieckim - działający w formie jednostki budżetowej,
13. Samodzielny Publiczny Specjalistyczny Szpital Zachodni im. św. Jana Pawła II w Grodzisku Mazowieckim - działający w formie samorządowej osoby prawnej, posiadającej osobowość prawną,
14. Powiatowe Centrum Usług Wspólnych z siedzibą w Grodzisku Mazowieckim - działające w formie jednostki budżetowej.

Powiatowe służby, inspekcje i straże:

1. Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Grodzisku Mazowieckim - działająca w formie jednostki budżetowej,
2. Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego w Grodzisku Mazowieckim - działający w formie jednostki budżetowej,
3. Komenda Powiatowa Policji w Grodzisku Mazowieckim - działająca w formie jednostki budżetowej,
4. Powiatowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Grodzisku Mazowieckim - działająca w formie jednostki budżetowej.

2.6.2.POLICJA

W powiecie grodziskim działaniami na rzecz ograniczenia przestępczości i zwiększenia bezpieczeństwa mieszkańców zajmuje się Komenda Powiatowa Policji w Grodzisku Mazowieckim wraz z jednostkami podległymi: dwoma komisariatami w Milanówku i Jaktorowie oraz dwoma posterunkami Policji w Podkowie Leśnej i w Żabiej Woli. Według danych Komendy Powiatowej Policji w Grodzisku Mazowieckim stan etatowy i stan zatrudnienia policjantów Komendy i jednostek podległych w 2020 roku wynosił odpowiednio 157 i 143.

Komenda Powiatowa Policji w Grodzisku Mazowieckim realizuje następujące priorytety określone przez Komendanta Głównego Policji na lata 2016 – 2018 (okres obowiązywania przedłużono do 2020 roku):

1. Zwiększenie efektywności działań Policji na rzecz wzmocnienia współpracy ze społeczeństwem.
2. Podniesienie skuteczności działań Policji w identyfikacji i zwalczaniu największych współczesnych zagrożeń, w tym cyberprzestępczości.

3. Wzrost skuteczności działań Policji w zwalczaniu przestępczości najbardziej uciążliwej społecznie.
4. Działania Policji ukierunkowane na poprawę bezpieczeństwa w ruchu drogowym.
5. Optymalizacja działań Policji na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa imprez masowych.
6. Podniesienie jakości i efektywności pracy Policji poprzez sukcesywne podwyższanie kompetencji zawodowych funkcjonariuszy i pracowników Policji.
7. Doskonalenie jakości zadań realizowanych przez policjantów i pracowników Policji poprzez zapewnienie optymalnych warunków pełnienia służby/pracy.

W 2020 roku na terenie powiatu grodzkiego zauważyć można spadek ogólnej liczby przestępstw w stosunku do poprzednich dwóch lat. Wskaźnik wykrywalności w 2020 roku wynosił 69,9% i nieznacznie spadł w porównaniu z latami 2018 (72,5%) i 2019 (71 %), jednak porównując ze wskaźnikiem Komendy Stołecznej Policji (56,6%), Komenda Powiatowa Policji w Grodzisku Mazowieckim znajduje się w czołówce jednostek o największym wskaźniku wykrywalności przestępczości. W 2020 roku na terenie podległym KPP w Grodzisku Mazowieckim przeprowadzono 14 276 interwencji, co daje spadek do roku poprzedniego o 1 588. Liczbę wszczętych postępowań w latach 2018 – 2020 przedstawia poniższy wykres.

Źródło: dane Komendy Powiatowej Policji w Grodzisku Mazowieckim

W powiecie grodzkim do najczęściej popełnianych przestępstw należą przestępstwa gospodarcze oraz kradzieże rzeczy cudzej i kradzieże z włamaniem. W 2020 roku odnotowano nieznaczny wzrost tych przestępstw w stosunku do lat poprzednich. Natomiast spadła przestępczość związana z narkomanią. W 2020 roku przestępstwa w tej kategorii zmniejszyły się o blisko 30% w stosunku do roku 2018. Liczbę najczęściej popełnianych przestępstw w 10 kategoriach, w latach 2018–2020 przedstawia poniższa tabela.

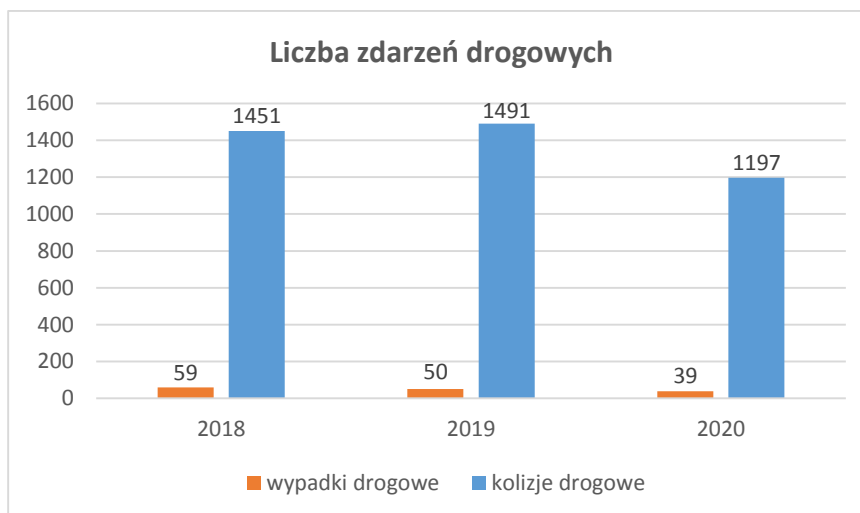
Kategoria przestępstwa	2018 rok	2019 rok	2020 rok
Przestępstwa gospodarcze	319	295	329
Kradzież cudzej rzeczy	247	276	294
Kradzież z włamaniem	123	149	158
Nietrzeźwi kierujący	132	102	137
Przestępstwa narkotykowe	164	117	116

Uszkodzenie cudzej rzeczy	79	46	77
Kradzież samochodów	18	19	22
Uszczerbek na zdrowiu	23	26	19
Przestępstwa rozbójnicze	12	10	9
Bójki, pobicia	7	4	5

Źródło: dane Komendy Powiatowej Policji w Grodzisku Mazowieckim

W 2020 roku wśród zdarzeń drogowych zaistniałych na terenie powiatu grodzkiego, odnotowano 1197 kolizji i 39 wypadków, w wyniku których 5 osób zostało zabitych a 40 zostało rannych. Do zdarzeń drogowych najczęściej dochodziło na terenie gminy Grodzisk Mazowiecki (726 kolizji i 23 wypadki), w tym w większości na drodze wojewódzkiej nr 579 i autostradzie A-2. Poniższy wykres przedstawia liczbę zdarzeń zaistniałych na drogach w powiecie grodziskim w latach 2018 – 2020.

Źródło: dane Komendy Powiatowej Policji w Grodzisku Mazowieckim

W latach 2018 – 2020 policjanci Komendy, podejmowali liczne działania prewencyjne na rzecz bezpieczeństwa mieszkańców powiatu, były to m.in.:

- działania edukacyjne na terenie placówek oświatowych,
- współorganizacja turnieju „Bezpieczeństwo w ruchu drogowym” oraz konkursów „Razem bezpieczniej” i „Policjanci są wśród nas”,
- działania profilaktyczne skierowane do seniorów: spotkania ze słuchaczami Uniwersytetu Trzeciego Wieku oraz Związku Emerytów i Rencistów,
- udział policjantów w imprezach plenerowych i piknikach w celu popularyzowania bezpieczeństwa wśród dzieci i dorosłych,
- akcja znakowania rowerów.

2.6.3. STRAŻ POŻARNA

Zgodnie z celami określonymi w ustawie o ochronie przeciwpożarowej działania w zakresie bezpieczeństwa pożarowego polegają na realizacji przedsięwzięć mających na celu ochronę życia, zdrowia, mienia lub środowiska przed pożarem, klęską żywiołową lub innym miejscowym zagrożeniem poprzez:

- zapobieganie powstawania i rozprzestrzeniania się pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia,
- zapewnienie sił i środków do zwalczania pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia,
- prowadzenie działań ratowniczych.

Działania ratownicze prowadzą jednostki ochrony przeciwpożarowej, do których zaliczone są Państwowa Straż Pożarna i Ochotnicze Straże Pożarne. Na obszarze powiatu grodzkiego działa Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Grodzisku Mazowieckim oraz 13 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych, są to:

1) OSP włączone do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego:

- OSP Grodzisk Mazowiecki,
- OSP Kłudno Stare,
- OSP Milanówek,
- OSP Baranów,
- OSP Boża Wola,
- OSP Kaski,
- OSP Żelechów,
- OSP Skuły,
- OSP Jaktorów,
- OSP Międzyborów

2) OSP poza systemem:

- OSP Książenice,
- OSP Izdebno Kościelne,
- OSP Osiny.

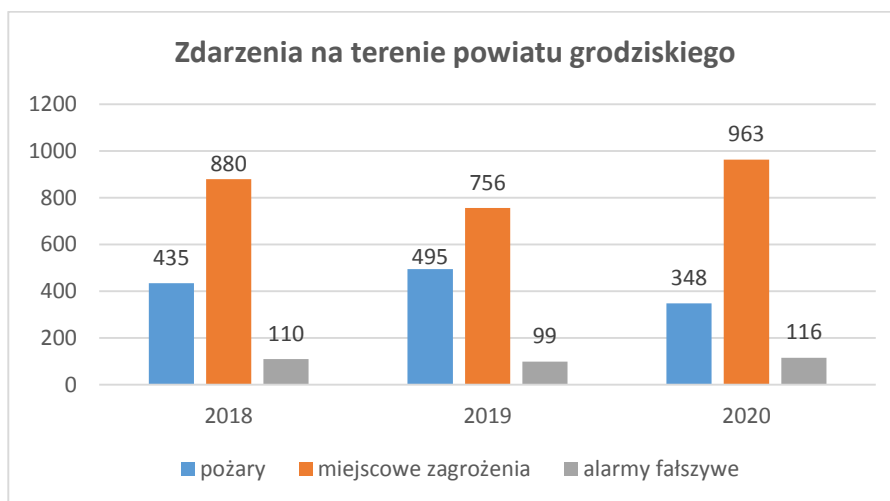
W Komendzie Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej zatrudnionych jest 53 funkcjonariuszy. Do Ochotniczych Straży Pożarnych należy 825 członków, z czego 330 spełnia wymagania do bezpośredniego udziału w działaniach ratowniczo – gaśniczych.

Na dzień 31.12.2020 r. jednostki PSP i OSP dysponowały 49 pojazdami ratowniczymi, w tym:

- 5 samochodów ratowniczo-gaśniczych lekkich,
- 18 samochodów ratowniczo-gaśniczych średnich,
- 10 samochodów ratowniczo-gaśniczych ciężkich,
- 2 podnośniki hydrauliczne,
- 14 samochodów specjalistycznych (mikrobusy kwatermistrzowskie).

Według danych Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Grodzisku Mazowieckim w 2020 roku na terenie powiatu grodzkiego odnotowano 1 427 zdarzeń, spośród których 67,48 % stanowiły miejscowe zagrożenia, 24,39 % pożary, zaś 8,13 % alarmy fałszywe. Najwięcej, bo aż 46,7% zdarzeń zaistniało w gminie Grodzisk Mazowiecki, natomiast w mieście Milanówek 16,7 %, 13,6 % w gminie Żabia Wola, 10% w gminie Jaktorów, 8% w gminie Baranów i 5% w Podkowie Leśnej. W 2020

roku w wyniku zdarzeń na terenie powiatu grodziskiego poszkodowanych zostało 121 osób, w tym 14 ofiar śmiertelnych i 107 osób rannych. Poniższy wykres przedstawia ogólną liczbę zdarzeń zaistniałych na terenie powiatu grodziskiego w latach 2018 – 2020.

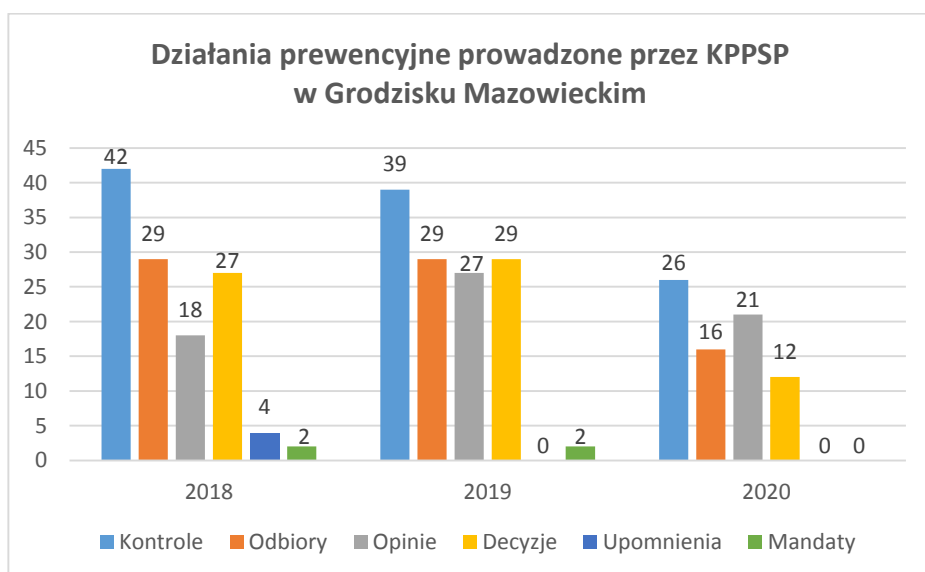

Źródło: dane Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Grodzisku Mazowieckim

Podstawowymi działaniami w ramach realizacji działalności zapobiegawczej są przeprowadzone czynności kontrolno – rozpoznawcze, w tym:

- planowe kontrole przeprowadzane w obiektach istniejących i użytkowanych,
- odbiory – kontrole w obiektach zgłoszonych przez inwestorów w związku z zamiarem przystąpienia do użytkowania.

Ogółem w 2020 roku przeprowadzono 42 czynności kontrolno – rozpoznawcze. Stwierdzono 85 nieprawidłowości, w tym najczęściej powtarzające się to brak badań instalacji użytkowych, oznakowania znakami bezpieczeństwa oraz aktualizacji instrukcji bezpieczeństwa pożarowego. Poniższy diagram przedstawia działania prewencyjne prowadzone przez KP PSP w Grodzisku Mazowieckim w latach 2018 – 2020.

Źródło: dane Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Grodzisku Mazowieckim

Komenda podejmuje także działania o charakterze szkoleniowo popularyzacyjnym takie jak: udział w audycjach radia Bogoria, współudział w organizacji gminnych eliminacji Ogólnopolskiego Turnieju Wiedzy Pożarniczej, kampania społeczna uświadamiająca o zagrożeniach wynikających z wypalania traw, kampania społeczna popularyzująca stosowanie w budynkach czujników tlenu węgla oraz czujek dymowych, akcja pt. „Kręci mnie bezpieczeństwo” skierowana do uczniów szkół.

2.6.4. SŁUŻBA ZDROWIA

Na terenie powiatu grodziskiego znajduje się Samodzielny Publiczny Specjalistyczny Szpital Zachodni im. św. Jana Pawła II w Grodzisku Mazowieckim, który jest jednym z największych podmiotów leczniczych w zachodniej części województwa mazowieckiego. W swojej strukturze posiada szpitalny oddział ratunkowy oraz udziela świadczeń zdrowotnych w zakresie leczenia stacjonarnego i ambulatoryjnego (podstawowa opieka zdrowotna, poradnie specjalistyczne oraz nocna i świąteczna pomoc lekarska). Zgodnie z uchwałą nr 286/XXXIV/21 Rady Powiatu Grodziskiego z dnia 26 sierpnia 2021 roku zmieniającą uchwałę w sprawie nadania Statutu Samodzielnemu Publicznemu Specjalistycznemu Szpitalowi Zachodniemu im. św. Jana Pawła II w Grodzisku Mazowieckim, struktura organizacyjna szpitala przedstawia się następująco:

Leczenie stacjonarne

1. Szpital - Oddziały: Chorób Wewnętrznych, Kardiologiczny, Kardiologii Inwazyjnej, Neurologiczny, Pediatriczny, Chirurgii Ogólnej, Onkologii Klinicznej/chemioterapia jednego dnia, Urologiczny, Ortopedii i Traumatologii, Neurochirurgiczny, Rehabilitacji Kardiologicznej, Anestezjologii i Intensywnej Terapii; Pododdziały: Geriatryczny, Intensywnego Nadzoru Kardiologicznego, Udarowy, Chirurgii Naczyniowej, Wieloprofilowy Zabiegowy oraz Mazowieckie Interwencyjne Centrum Leczenia Udarów MICLU, Blok operacyjny, Stacja Dializ, Szpitalny Oddział Ratunkowy.
2. Zakład Diagnostyki Obrazowej – pracownie: rentgenowska, USG, mammografii, tomografii komputerowej, rezonansu magnetycznego.
3. Zakład Diagnostyki Laboratoryjnej – pracownie: hematologii, biochemii, analityki ogólnej, immunologii transfuzjologicznej z bankiem krwi, koagulologii, immunochemii.
4. Zakład Mikrobiologii – pracownie: bakteriologii, kontroli zakażeń szpitalnych, badań molekularnych.
5. Zakład Diagnostyki Endoskopowej – pracownie: endoskopii, ECPW.

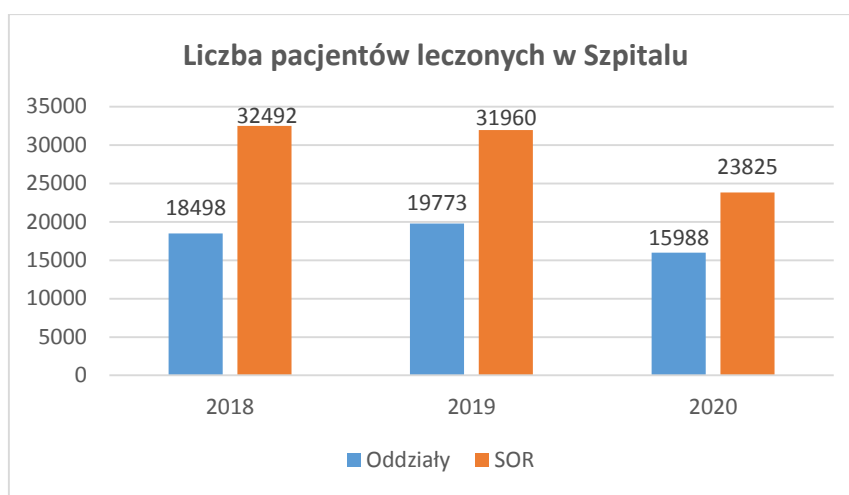
Leczenie ambulatoryjne

1. Podstawowa Opieka Zdrowotna – poradnie: lekarza POZ, pielęgniarki POZ, położnej POZ, Punkt szczepień oraz Nocna i świąteczna opieka zdrowotna.
2. Przychodnia Specjalistyczna – Poradnie: Pulmonologiczna, Nefrologiczna, Zdrowia Psychicznego, Neurologiczna, Leczenia Bólu, Diabetologiczna, Kardiologiczna, Endokrynologiczna, Ginekologiczno – Położnicza, Okulistyczna, Urologiczna, Otolaryngologiczna, Chirurgii Ogólnej, Chirurgii Ogólnej dla Dzieci, Chirurgii Naczyniowej, Chirurgii Szcękowo-Twarzowej, Neurochirurgiczna, Urazowo – Ortopedyczna, Urazowo - Ortopedyczna dla Dzieci, Medycyny Pracy, Spirometrii, Gastroenterologiczna, Endokrynologiczna Osteoporozy, Onkologiczna, Stomatologiczna, Chirurgii Stomatologicznej, Leczenia Uzależnień, Chorób Wewnętrznych, Dermatologiczna, Pediatriczna, Anestezjologiczna, a także Oddział Dzienny Terapii Uzależnienia od Alkoholu, Mazowieckie Centrum Interwencyjnej Medycyny Bólu, Dzienny Dom Opieki Medycznej.

3. Ośrodek Rehabilitacji Diennej: Poradnia Rehabilitacyjna, Dział Fizjoterapii.

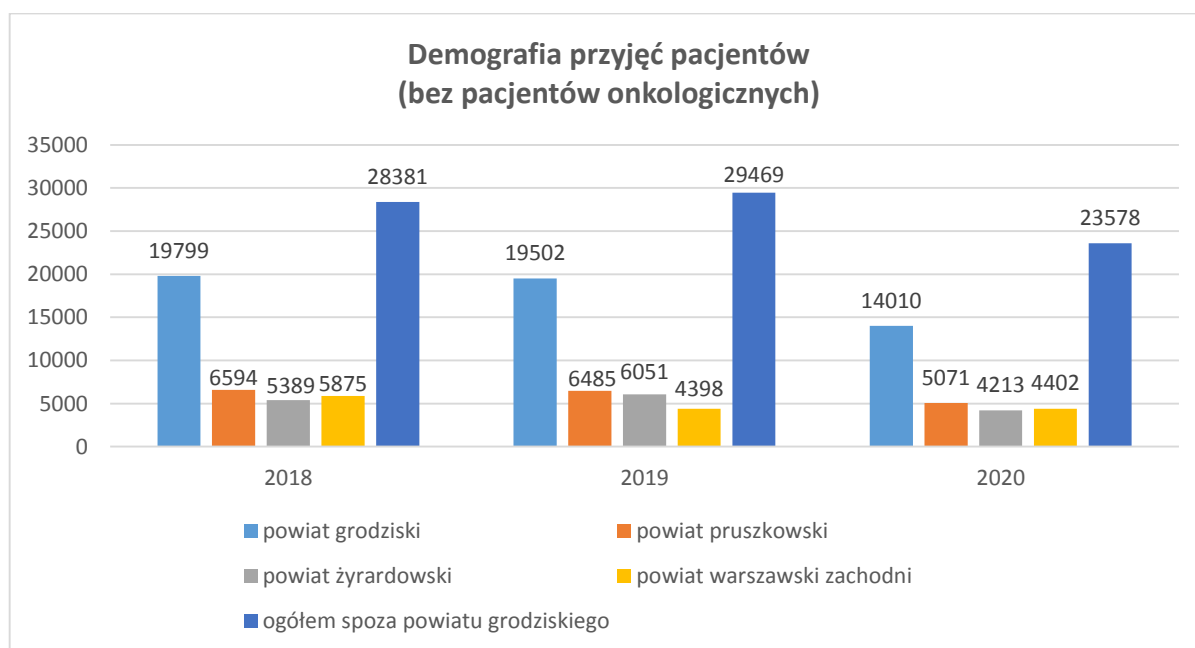
4. Transport Sanitarny.

Liczba pacjentów leczonych na oddziałach Szpitala Zachodniego rośnie z roku na rok, co spowodowane jest m.in. wzrastającą liczbą mieszkańców na terenie powiatu grodziskiego. Wyjątkiem jest rok 2020, w którym rozpoczęła się pandemia Covid-19. NFZ w miesiącach największej zachorowalności zlecił ograniczenie przyjęć pacjentów planowych, co przełożyło się na nieco mniejsze udzielanie świadczeń zdrowotnych. W ostatnich latach najczęściej leczono pacjentów z chorobami układu krążeniowego (w tym zawały serca), układu oddechowego, narządu ruchu i centralnego układu nerwowego. Liczbę leczonych pacjentów na SOR i oddziałach Szpitala Zachodniego w ostatnich trzech latach przedstawia poniższy wykres.

Źródło: dane SPS Szpitala Zachodniego im. św. Jana Pawła II w Grodzisku Mazowieckim

Według danych Szpitala Zachodniego poza pacjentami z terenu powiatu grodziskiego, największą grupę pacjentów stanowią mieszkańcy z powiatów ościennych. Dokładne dane w tym zakresie przedstawia poniższy diagram.

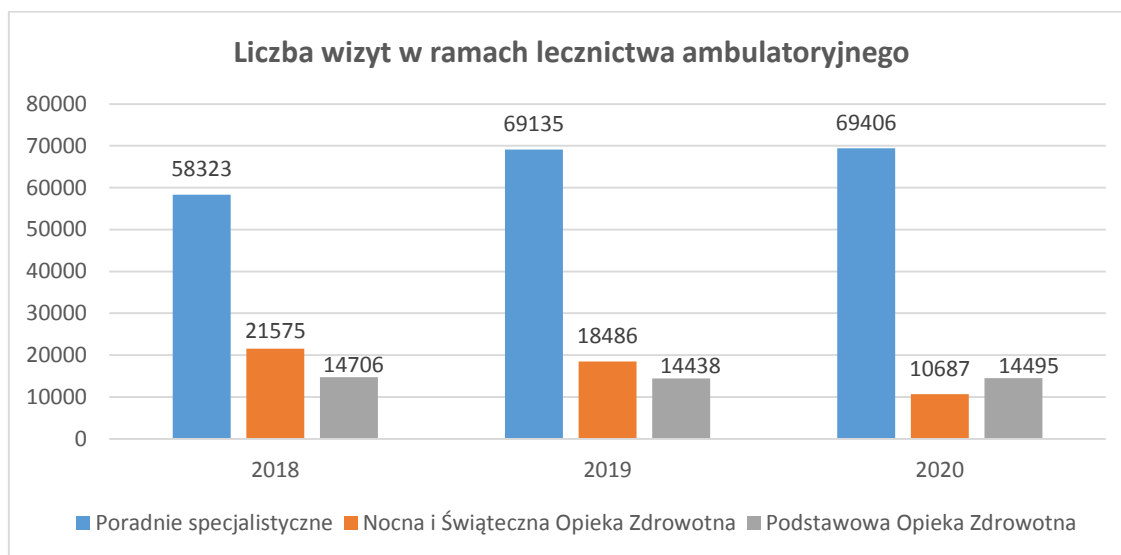

Źródło: dane SPS Szpitala Zachodniego im. św. Jana Pawła II w Grodzisku Mazowieckim

W ramach leczenia ambulatoryjnego, najczęściej świadczeń udzielają poradnie specjalistyczne, w 2020 roku odnotowano ich blisko 70 tys.

W ramach podstawowej opieki zdrowotnej Szpital Zachodni prowadzi świadczenia w zakresie nocnej i świątecznej pomocy lekarskiej. NiŚPL jest czynna od poniedziałku do piątku w godzinach 8.00 – 18.00, a także przez 24h w soboty i niedziele oraz dni ustawowo wolne od pracy.

Liczbę wizyt w ramach leczenia ambulatoryjnego w latach 2018 – 2020 przedstawia poniższy wykres.

Źródło: dane SPS Szpitala Zachodniego im. św. Jana Pawła II w Grodzisku Mazowieckim

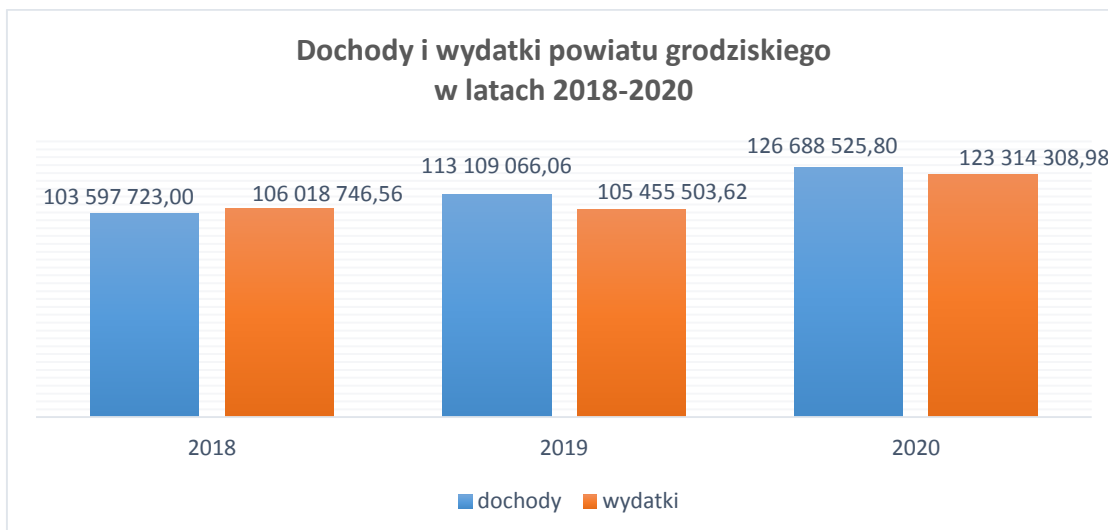
Według danych GUS na terenie powiatu grodziskiego funkcjonuje łącznie 51 przychodni świadczących ambulatoryjną opiekę zdrowotną, z czego 26 w gminie Grodzisk Mazowiecki (w tym 21 na terenie miasta), 9 w Milanówku oraz po 5 w gminach Jaktorów i Żabia Wola, 4 w mieście Podkowa Leśna oraz 2 w gminie Baranów.

Według opublikowanych danych Centrum e – Zdrowia, powiat grodziski łącznie posiada 35 aptek, najczęściej, bo 18 znajduje się w gminie Grodzisk Mazowiecki, natomiast w miastach: Milanówek i Podkowa Leśna odpowiednio 6 i 3 oraz w gminach: Jaktorów – 4, Baranów – 2 i Żabia Wola – 2.

2.6.5. BUDŻET POWIATU

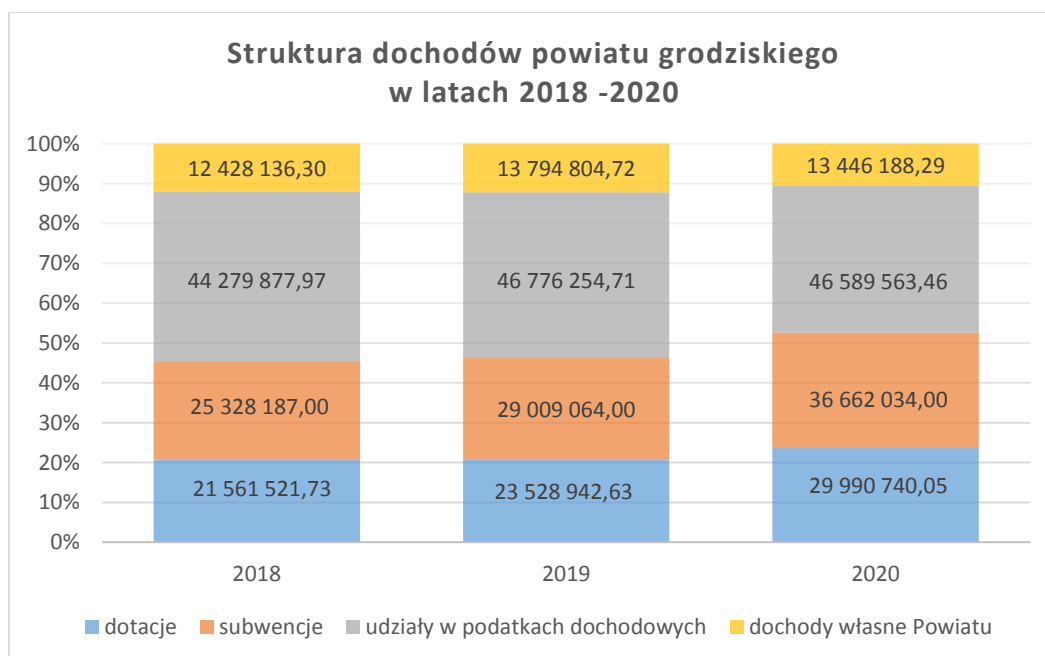
Dochody budżetu Powiatu Grodziskiego w 2020 roku stanowiły 126 688 525,80 zł i były jednymi z wyższych w województwie mazowieckim. W perspektywie ostatnich lat można zaobserwować ich wzrost o około 10 mln rocznie. W przeliczeniu na jednego mieszkańca dochód wyniósł 1 310,15 zł - znacznie mniej niż w sąsiadujących powiatach i w całym Mazowszu. Wydatki budżetowe w tym samym roku wyniosły 123 314 308,98 zł, co w przeliczeniu na jednego mieszkańca stanowiło 1 275,26 zł. W 2020 roku wydatki wzrosły w stosunku do poprzednich 2 lat o blisko 20 mln.

Źródło: dane Wydziału Finansowego Starostwa Powiatu Grodziskiego

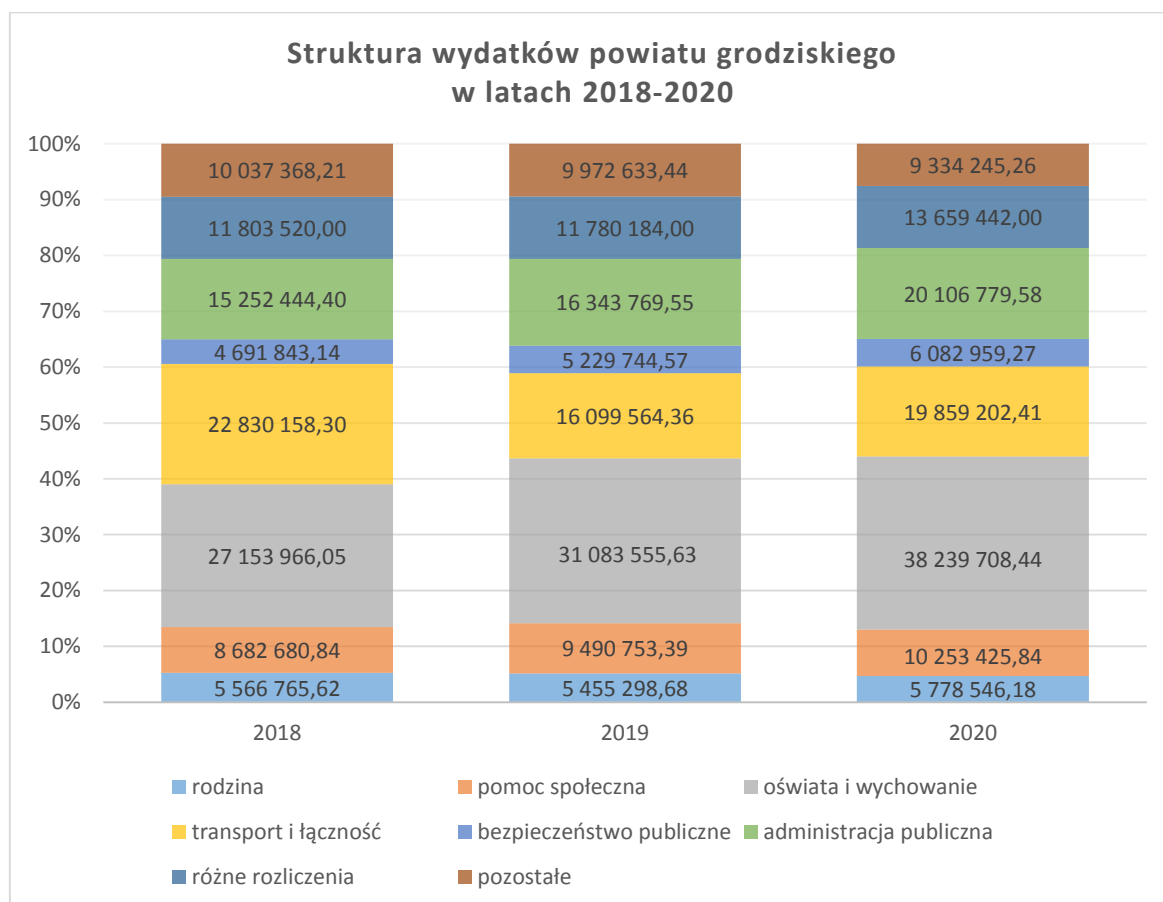
Największy procent dochodów Powiatu Grodziskiego stanowią udziały w podatkach dochodowych, w 2020 roku wyniosły 46 589 563,46 zł i mimo panującej pandemii koronawirusa, tylko nieznacznie zmalały w stosunku do roku 2019. W ramach otrzymanych dotacji, w 2020 roku 17 952 549,71 zł otrzymano z budżetu państwa i na podstawie zawartych porozumień z jednostkami samorządu terytorialnego, 8 896 789,78 zł z państwowych funduszy celowych na realizację zadań bieżących oraz finansowanie kosztów realizacji inwestycji i zakupów jednostek sektora finansów publicznych, 643 343,56 zł ze środków europejskich oraz 2 498 057,00 zł na dofinansowanie własnych inwestycji pozyskane z innych źródeł. Poniższy diagram przedstawia dochody Powiatu w ostatnich trzech latach roku według źródeł.

Źródło: dane Wydziału Finansowego Starostwa Powiatu Grodziskiego

W ramach wydatków Powiatu Grodziskiego największy procent stanowi dział oświata i wychowanie oraz edukacyjna opieka wychowawcza. W 2020 roku na ten cel z budżetu Powiatu przeznaczono 38 239 708,44 zł, co stanowiło ponad 31% wszystkich wydatków.

Wydatki majątkowe w 2020 roku wyniosły 18 226 697,33 zł, z czego najwięcej, bo 10 121 292,88 zł wydano na inwestycje drogowe. Poniższy diagram przedstawia wydatki Powiatu w latach 2018 – 2020 według działów klasyfikacji budżetowej.

Źródło: dane Wydziału Finansowego Starostwa Powiatu Grodzkiego

3. ANALIZA SWOT

3.1. UWAGI OGÓLNE

Analiza SWOT (strengths, weaknesses, opportunities, threats) – mocnych, słabych stron, zagrożeń i szans dla powiatu.

Analiza SWOT to jedna z najpopularniejszych metod stosowanych i wykorzystywanych w technice uporządkowania informacji na temat środowiska wewnętrznego i zewnętrznego w jakim funkcjonuje dana organizacja, w tym przypadku jednostka samorządu terytorialnego – powiat.

Zestawienie tych czynników analizy SWOT uwzględnia następującą systematykę:

- **SZANSE** - to zewnętrzne zjawiska i tendencje występujące w otoczeniu, które gdy odpowiednio je wykorzystamy staną się impulsem rozwoju oraz osłabią zagrożenia.
- **ZAGROŻENIA** - to wszystkie zewnętrzne czynniki, które są postrzegane jako bariery dla rozwoju powiatu, utrudnienia, dodatkowe koszty działania. Istnienie zagrożeń ma destrukcyjny wpływ na rozwój powiatu lub powodzenie planowanych inwestycji.
- **MOCNE STRONY** - to walory wynikające z uwarunkowań wewnętrznych powiatu, które w pozytywny sposób wyróżniają go spośród innych. Mocne strony mogą być wynikiem wielkości powiatu, polegać na dużym potencjale gospodarczym, społecznym, rozwiniętej infrastrukturze itp.
- **SŁABE STRONY** - to konsekwencja ograniczeń zasobów i niedostatecznego ukształtowania uwarunkowań wewnętrznych. Mogą one dotyczyć całego powiatu, jak i jego części. Mogą dotyczyć wszystkich aspektów funkcjonowania powiatu, bądź jego poszczególnych elementów.

Właściwe zdiagnozowanie poszczególnych czynników pozwoli na osiągnięcie celu, któremu służy analiza SWOT czyli pomoże:

- unikać zagrożeń,
- wykorzystywać szanse,
- wzmacniać słabe strony,
- opierać się na mocnych stronach.

W analizie przyjęto podział tematyczny zbieżny w dużej mierze z tym zastosowanym w poprzednich rozdziałach strategii. Z tego względu wskazanie dodatnich i ujemnych czynników ujęto w formie tabelarycznych zestawień w poszczególnych grupach tematycznych.

3.2. TABELE ANALIZY SWOT

Diagnoza stanu powiatu w analizie społeczno-gospodarczej była podstawą do dokonania analizy SWOT. Analiza ta jest oceną obiektywnie istniejącego stanu społeczno – gospodarczego powiatu, jego słabych i mocnych stron, a w rezultacie szans i zagrożeń opisywanego obszaru. Stan powiatu oceniono według następujących zagadnień:

- uwarunkowania ogólne, położenie,
- sytuacja gospodarcza,
- ludność,
- rynek pracy,
- infrastruktura techniczna i środowisko naturalne,
- oświata, kultura, turystyka,
- bezpieczeństwo, opieka społeczna i ochrona zdrowia.

Ponadto analiza SWOT jest wskazówką do formułowania celów strategicznych i operacyjnych. Te z kolei stanowią kluczowy element do określenia zadań, które mają być realizowane w okresie długoterminowym przyjętym w strategii. Właściwe dokonywanie analizy będzie więc kluczowym elementem skutecznego zarządzania organizacją tj. powiatem.

Tabela 1. Uwarunkowania ogólne, położenie.

Mocne strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Atrakcyjne usytuowanie powiatu w województwie mazowieckim. 2. Położenie powiatu w obszarze metropolitarnym. 3. Bliskość Warszawy. 4. Dobrze rozwinięta sieć drogowa i kolejowa (drogi krajowe i autostrada A2). 5. Dynamicznie rozwijające się wszystkie gminy powiatu w szczególności w zakresie rozwoju budownictwa mieszkaniowego i inwestycji w Grodzisku Mazowieckim, Jaktorowie i Żabiej Woli. 6. Rozpoczęcie budowy obwodnicy Grodziska Mazowieckiego.
Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dominacja aglomeracji warszawskiej. 2. Ciągłe niedostateczny rozwój infrastruktury drogowej. 3. Niedostatecznie zabezpieczone środki finansowe na remonty i inwestycje dróg lokalnych (drogi wojewódzkie, powiatowe, gminne). 4. Nierównomierność rozwoju obszarów powiatu. 5. Dysproporcja w lokowaniu dużych inwestycji między poszczególnymi gminami. 6. Różnica w dochodach mieszkańców w poszczególnych gminach. 7. Brak dostatecznego poczucia powiatowej wspólnoty samorządowej.
Szanse
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój różnych form turystyki. 2. Wykorzystanie środków unijnych i krajowych dla rozwinięcia sieci infrastruktury drogowej i innych inwestycji. 3. Wykorzystanie atutu bliskości stolicy. 4. Podjęcie prac planistycznych i urbanistycznych w zakresie zagospodarowania przestrzennego regionu. 5. Wzrost aktywności inwestycyjnej w obszarach podwarszawskich.
Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Bliskość stolicy i jej konkurencyjność w zakresie ofert pracy i edukacji. 2. Zróżnicowanie charakteru gmin powiatu i jego niejednolity rozwój. 3. Brak dostatecznej drożności krajowych ciągów komunikacyjnych w rejonie podwarszawskim.

Tabela 2. Sytuacja gospodarcza.

<p style="text-align: center;">Mocne strony</p> <ol style="list-style-type: none">
1. Przeznaczanie terenów pod inwestycje w planach zagospodarowania przestrzennego.
2. Wpływ aglomeracji warszawskiej na rozwój przedsiębiorczości małej i dużej.
3. Lokalizacja dużych przedsiębiorstw produkcyjnych i usługowych.
4. Znacząca liczba przedsiębiorstw małych i średnich.
5. Aktywna polityka inwestycyjna władz samorządowych powiatu i gmin.
6. Nowoczesne technologie stosowane przez największych przedsiębiorców powiatu w szczególności odnawialne źródła energii.
7. Znaczna ilość inwestycji przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego.
8. Duża aktywność liderów lokalnych w rozwój przedsiębiorczości.
<p style="text-align: center;">Słabe strony</p> <ol style="list-style-type: none">
1. Mało stabilny rynek rolny – zatrzymanie inwestycji w sektorze rolnictwa w obszarze przeznaczonym pod budowę Centralnego Portu Komunikacyjnego.
2. Wysokie koszty produkcji, słabo rozwinięty przemysł rolno – spożywczy.
3. Brak specjalizacji gospodarstw.
4. Ukryte bezrobocie.
5. Zbyt słabo rozwinięta sfera usług turystycznych.
6. Brak koordynacji działań instytucji wspierających przedsiębiorczość.
7. Brak aktywności w sferze spółdzielni społecznych.
8. Sektor edukacji nienadążający za zmianą rynku pracy.
<p style="text-align: center;">Szanse</p> <ol style="list-style-type: none">
1. Wykorzystanie środków unijnych i krajowych do rozwoju przedsiębiorczości.
2. Promocja gmin i powiatu grodzkiego wśród inwestorów krajowych i zagranicznych.
3. Dalszy rozwój usług, handlu i gastronomii, powiększanie i podnoszenie poziomu usług gastronomicznych.
4. Nowe uwarunkowania ekonomiczne i ustawodawstwo sprzyjające tworzeniu nowych podmiotów gospodarczych.
5. Możliwość dalszego wykorzystania zasobów naturalnych i lokalnych tradycji gospodarczych.
6. Powstawanie i koordynacja instytucji wspierających rozwój lokalny.
7. Przyjmowanie przez samorzady lokalne procedur ułatwiających podejmowanie prowadzenia działalności gospodarczej.
8. Współpraca samorządów z przedsiębiorstwami i organizacjami pozarządowymi (współpraca trzech filarów).
<p style="text-align: center;">Zagrożenia</p> <ol style="list-style-type: none">
1. Duża konkurencyjność inwestycyjna powiatów ościennych szczególnie m.st. Warszawy.
2. Nie dość przyjazna polityka finansowa państwa wobec samorządów, między innymi utrzymywanie „Janosikowego”.
3. Brak stabilnego prawa podatkowego i gospodarczego.
4. Duża konkurencyjność tanich towarów z państw azjatyckich.
5. Duża konkurencyjność podmiotów gospodarczych z krajów Unii Europejskiej.

Tabela 3. Ludność.

<p style="text-align: center;">Mocne strony</p> <ol style="list-style-type: none">
1. Zwarta struktura zaludnienia.
2. Liderzy społeczności lokalnych i aktywność społeczności lokalnej.
3. Korzystna struktura wiekowa.
4. Wzrastająca ilość młodych, dobrze wykształconych mieszkańców.
5. Migracja ludności spoza powiatu (zwiększenie potencjału ludności).
6. Dobrze rozwinięta opieka społeczna na szczeblu gminnym i powiatowym.
7. Szeroka oferta edukacyjna dla dzieci i młodzieży.
8. Dostosowywanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy.
9. Duży odsetek uczniów podejmujących naukę na uczelniach wyższych.
<p style="text-align: center;">Słabe strony</p> <ol style="list-style-type: none">
1. Brak mobilności ludności wiejskiej spowodowanej między innymi niedostateczną komunikacją publiczną.
2. Migracja ludności spoza powiatu (osłabienie więzi lokalnych).
3. Niewystarczająca oferta żłobków i przedszkoli publicznych.
<p style="text-align: center;">Szanse</p> <ol style="list-style-type: none">
1. Zwiększająca się liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym.
2. Sukcesywnie zwiększająca się liczba mieszkańców na obszarze powiatu.
3. Niewykorzystany duży potencjał ludzki.
<p style="text-align: center;">Zagrożenia</p> <ol style="list-style-type: none">
1. Spadek liczby urodzeń.
2. Obecny niż demograficzny.
3. Nieznaczny wzrost przestępczości wśród osób nieletnich i młodocianych przestępców.

Tabela 4. Rynek pracy.

<p style="text-align: center;">Mocne strony</p> <ol style="list-style-type: none">
1. Korzystna lokalizacja powiatu grodzkiego w niewielkiej odległości od Warszawy oraz dogodne połączenie komunikacyjne.
2. Niska stopa bezrobocia na poziomie 3,7 %.
3. Duża liczba nowo powstających podmiotów gospodarczych na obszarze wszystkich gmin powiatu grodzkiego.
4. Mały odsetek osób zarejestrowanych do 30 roku życia.
5. Możliwość kształcenia w powiecie i Warszawie w zakresie wymaganym przez rynek pracy.
6. Skuteczna realizacja programów rynku pracy, oferowanie osobom bezrobotnym szerokiego spektrum form aktywizacji i wsparcia.
7. Posiadanie przez powiat grodzki statusu jednego z najlepiej rozwijających się powiatów.

Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Duży odsetek osób długotrwale bezrobotnych. 2. Wzrost liczby osób zarejestrowanych z wykształceniem wyższym. 3. Dezaktualizacja kwalifikacji zawodowych osób długotrwale bezrobotnych związana z długim czasem pozostawania bez pracy. 4. Duża liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych wyłącznie w celu ubezpieczenia zdrowotnego lub pobierania świadczeń.
Szanse
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie osób bezrobotnych podnoszących swoje kwalifikacje w poszukiwaniu pracy. 2. Realizacja programów aktywizacji zawodowej współfinansowanych ze środków unijnych. 3. Duża mobilność mieszkańców powiatu w podejmowaniu własnej działalności gospodarczej. 4. Rozwój małej i drobnej przedsiębiorczości, drobnej wytwórczości i usług. 5. Rozwój infrastruktury.
Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wysokie koszty zatrudnienia ponoszone przez pracodawców. 2. Bariery architektoniczne uniemożliwiające niepełnosprawnym korzystanie z rynku pracy. 3. Starzenie się społeczeństwa. 4. Podejmowanie pracy w tzw. „szarej strefie”. 5. Migracje zarobkowe ludzi młodych. 6. Duży udział osób bez kwalifikacji zawodowych lub z kwalifikacjami nieadekwatnymi do potrzeb lokalnego rynku. 7. Niewystarczająca liczba placówek opieki nad osobami zależnymi (osobami starszymi, dziećmi). 8. Wzrost zainteresowania pracodawców pozyskiwaniem pracowników z państw bloku wschodniego. 9. Zagrożenie epidemiologiczne.

Tabela 5. Infrastruktura techniczna i środowisko naturalne.

Mocne strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wysoka jakość wyposażenia większości jednostek (powiatowych i ochotniczych) straży pożarnej. 2. Oczyszczone rowy melioracyjne. 3. Centralne położenie powiatu. 4. Dogodne położenie komunikacyjne i bliskość autostrady A2. 5. Dobry dostęp do bibliotek, domów kultury i świetlic. 6. Rozwinięta baza sportowo-rekreacyjna. 7. Doświadczenie jednostek samorządu terytorialnego w pozyskiwaniu środków pozabudżetowych.

<ol style="list-style-type: none"> 8. Systematyczna poprawa współpracy o charakterze niefinansowym i finansowym między jednostkami samorządu powiatowego, a organizacjami pozarządowymi. 9. Duża liczba organizacji pozarządowych działających w powiecie.
Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak monitoringu w niektórych (w szczególności tych mniejszych) gminach. 2. Ograniczone działania w kwestii przemieszczania się dzikiej zwierzyny, zagradzanie szlaków przemieszczania się zwierzyny w wyniku zagospodarowania nowych terenów.
Szanse
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dostęp do środków z Unii Europejskiej. 2. Zwiększanie wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii. 3. Wysoka świadomość samorządu regionalnego i lokalnego w działaniach na rzecz rozwoju gospodarki. 4. Dostęp do nowych technologii.
Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Niezadawalający stan jakości powietrza. 2. Pogarszający się stan wód powierzchniowych. 3. Zwiększenie zaludnienia (wzrost ruchu samochodowego, emisji zanieczyszczeń płynnych itp.).

Tabela 6. Oświata, kultura, turystyka.

Mocne strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dobrze rozbudowana sieć szkół podstawowych i ponadpodstawowych, w tym specjalnych. 2. Aktywność instytucji kultury i bibliotek. 3. Dobrze rozwinięte zaplecze dydaktyczne i sportowe szkolnictwa specjalnego. 4. Dobrze rozwinięta sieć szkół zawodowych umożliwiająca realizację zróżnicowanej oferty kształcenia w zawodzie. 5. Zrewitalizowany budynek i park Muzeum im. A. i J. Iwaszkiewiczów. 6. Dobrze rozwinięta i unormowana uchwałą Rady Powiatu współpraca z organizacjami pozarządowymi. 7. Opracowywanie rocznego programu imprez w powiecie grodziskim współfinansowanego z budżetu Powiatu. 8. Dobrze wykształcona i profesjonalnie przygotowana kadra nauczycieli. 9. Wyposażenie wszystkich szkół w boiska szkolne. 10. Wyposażenie wszystkich szkół w pomoce dydaktyczne, w tym sprzęt komputerowy do wykorzystania technik kształcenia na odległość.
Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Niska subwencja oświatowa, powodująca wzrost podziału środków własnych powiatu w finansowaniu zadań oświatowych. 2. Niedostateczny system kształcenia dorosłych.

<ol style="list-style-type: none"> 3. Niedostosowanie kadry pedagogicznej do realizacji zadań z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej. 4. Niewystarczające zasoby kadrowe nauczycieli, szczególnie nauczycieli praktycznej nauki zawodu. 5. Niespójny system zarządzania oświatą w zakresie finansowania jednostek podległych.
<p>Szanse</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozszerzenie oferty edukacyjnej. 2. Polepszenie wyposażenia szkół Powiatu. 3. Poprawa finansów oświaty poprzez racjonalizację wydatków na oświatę, w tym wdrożenie spójnego systemu zarządzania oświatą. 4. Pozyskiwanie wykwalifikowanej kadry nauczycieli zawodowych. 5. Wykorzystanie nowego systemu informacji oświatowej. 6. Inwestycje społeczno-gospodarcze w regionie, w tym plany budowy Centralnego Portu Komunikacyjnego.
<p>Zagrożenia</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Bogata oferta edukacyjna Warszawy. 2. Konieczność zwiększenia środków finansowych na inwestycje i remonty. 3. Brak jednolitej i stabilnej polityki państwa w oświacie (permanentne zmiany przepisów oświatowych i programów nauczania). 4. Niż demograficzny i duża mobilność młodych ludzi. 5. Konieczność podnoszenia poziomu nauczania szkolnictwa ogólnego. 6. Skomplikowane procedury pozyskiwania środków finansowych z Unii Europejskiej. 7. Trudność w ciągłym dostosowaniu oferty szkół zawodowych do potrzeb rynku pracy, wynikające z dynamiki zmian gospodarczych. 8. Występowanie nieprzewidywalnych sytuacji kryzysowych, w tym epidemii COVID -19.

Tabela 7. Bezpieczeństwo, opieka społeczna i ochrona zdrowia.

<p>Mocne strony</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Stosunkowo niski wskaźnik przestępstw. 2. Duża wykrywalność przestępstw. 3. Współpraca Policji ze społecznościami lokalnymi. 4. Duża aktywność Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie i Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej. 5. Przyjęcie przez Radę Powiatu programów w zakresie polityki społecznej w powiecie grodziskim. 6. Szeroka oferta świadczeń zdrowotnych Szpitala Zachodniego. 7. Nowo wybudowana, wyposażona w nowoczesny sprzęt jednostka Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej oraz dobrze wyszkoleni funkcjonariusze Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej i Ochotniczych Straży Pożarnych.

8. Włączenie Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Grodzisku Maz. oraz części OSP z terenu powiatu grodziskiego do Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego.
9. Rozwinięta sieć placówek służby zdrowia.
10. Dobrze funkcjonujący uzyskujący dodatni wynik finansowy Szpital Zachodni w Grodzisku Mazowieckim.

Słabe strony

1. Niewystarczające środki finansowe na realizację zadań służb, inspekcji i straży oraz Szpitala Zachodniego .
2. Wprowadzanie nowych zadań z zakresu opieki społecznej bez zabezpieczenia źródła finansowania.
3. Niskie kontrakty z NFZ niepokrywające kosztów świadczeń medycznych (nadwykonania).
4. Brak środków finansowych na wymianę zamortyzowanego sprzętu w Szpitalu Zachodnim.
5. Zbyt małe środki finansowe na pomoc społeczną.
6. Niskie płace w służbie zdrowia.
7. Brak dostatecznych źródeł finansowania działalności Szpitala Zachodniego.
8. Długi okres oczekiwania na wizyty do lekarzy specjalistów oraz zabiegi medyczne.

Szanse

1. Pozyskiwanie środków unijnych na wzmocnienie bezpieczeństwa, opieki społecznej i ochrony zdrowia.
2. Wypracowanie skutecznych mechanizmów funkcjonowania pomocy społecznej.
3. Rozwój środowiskowych form pomocy społecznej.
4. Realizacja Programów Pomocy Społecznej.
5. Podejmowanie działań prewencyjnych w zakresie bezpieczeństwa publicznego i zdrowia.
6. Interwencja państwa - środki z budżetu państwa na świadczenia medyczne.

Zagrożenia

1. Wzrost przestępczości młodocianych.
2. Patologie społeczne.
3. Zmienna polityka państwa w zakresie opieki społecznej.
4. Niskie finansowanie kontraktów z Narodowego Funduszu Zdrowia.
5. Problemy z zagwarantowaniem właściwego zatrudnienia kadry medycznej szczególnie lekarzy specjalistów i pielęgniarek.
6. Wydłużające się procedury medyczne utrudniające dostęp do lekarzy specjalistów.

4. STRATEGIA ROZWOJU POWIATU GRODZISKIEGO

4.1. USTRÓJ SAMORZĄDU POWIATOWEGO W UJĘCIU STRATEGICZNYM

Ustrój samorządu powiatowego reguluje ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym. Zgodnie z art. 1 ustawy mieszkańcy powiatu tworzą z mocy prawa lokalną wspólnotę samorządową. W ujęciu przedmiotowym powiat to również konkretne terytorium określone granicami. Powiat jako wspólnota mieszkańców jest podmiotem praw i obowiązków podlegający ochronie sądowej posiadający osobowość prawną. Dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców realizuje zadania własne i zadania zlecone z zakresu administracji rządowej na podstawie innych ustaw.

Mieszkańcy powiatu podejmują rozstrzygnięcia dotyczące spraw powiatu w głosowaniu powszechnym poprzez wybory lub referendum. Decyzje istotne w zakresie zadań powiatu podejmowane są także przez organy powiatu. Organami powiatu są:

- Rada Powiatu Grodziskiego jako organ uchwałodawczy i kontrolny,
- Zarząd Powiatu Grodziskiego jako organ wykonawczy.

Przy realizacji zadań Powiat Grodziski działa na podstawie przepisów prawa i w granicach określonych przepisami. Działania te są realizowane w konkretnym środowisku zewnętrznym i wewnętrznym, którego wpływ na realizację potrzeb mieszkańców został dokonany w analizie SWOT. Jej wyniki pozwoliły na sformułowanie celów i zadań, które realizowane w latach 2021 – 2027 pozwolą optymalnie zaspokoić potrzeby lokalnej społeczności.

Strategia jako dokument otwarty powinna podlegać modyfikacji ze względu na zmienność środowiska wewnętrznego, jak i otaczającego go środowiska zewnętrznego. Nie tylko zmienność środowiska, ale i zmieniająca się świadomość mieszkańców i ich potrzeb, pojawiające się nowe filozofie życia muszą mieć swoje odbicie w celach i zadaniach ujętych w strategii. W takim ujęciu strategia musi być na bieżąco monitorowana, co jest też potwierdzeniem jej otwartego charakteru. Strategia musi odzwierciedlać stan rzeczywisty powiatu. Podstawowymi źródłami informacji, co do aktualnych potrzeb wspólnoty samorządowej, jest stała więź radnych z wyborcami, konsultacje społeczne dokumentów strategicznych i aktów prawa miejscowego, współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz rządowymi, a także prowadzenie polityki informacyjnej Starostwa Powiatu Grodziskiego (komunikacja z mieszkańcami). Przy realizacji celów i zadań powiatu ważnym elementem jest sprawnie działający szeroko rozumiany aparat urzędniczy nastawiony na podnoszenie jakości świadczonych usług dla mieszkańców.

4.2. MISJA I WIZJA POWIATU

Planowanie strategiczne to nie tylko określenie celów i zadań. Równie istotne wydaje się wskazanie swoistej filozofii podejmowanych działań. Pamiętając, że Powiat to przede wszystkim społeczność lokalna, konieczne wydaje się sformułowanie misji Powiatu Grodziskiego. Misji rozumianej jako zapis stanu świadomości społeczności lokalnej, wyrażenie podstawowych wartości, jakim hołdują mieszkańcy Powiatu. Innymi słowy misja powiatu to krótkie podsumowanie tego co najważniejsze dla Powiatu Grodziskiego.

Władze Powiatu Grodziskiego wsłuchując się w potrzeby społeczności lokalnej, będą działać dla stworzenia warunków samorealizacji mieszkańców, rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i kultury, by stworzyć region, gdzie łatwo spełnić aspiracje życiowe mieszkańców, a koncepcja zrównoważonego rozwoju zapewnia należyty poziom ochrony środowiska naturalnego i uwzględnienie potrzeb osób znajdujących się w szczególnej potrzebie.

Wcześniejsza analiza uwarunkowań społeczno-gospodarczych uwidoczniała jak dużą wagę Powiat Grodziski przykładła do sytuacji życiowej mieszkańców. Możliwość wykonywania satysfakcjonującej pracy, korzystania z dóbr kultury – szczególnie w jej niepowtarzalnym, lokalnym wymiarze, to przesłanki prawidłowego funkcjonowania niewielkich społeczności.

To wszystko jednak zbyt mało by można mówić o społeczności lokalnej. W tym przypadku konieczne jest stworzenie wspólnej dla mieszkańców świadomości życia w powiecie. Konieczne jest więc zadbanie, by należycie rozwijała się lokalna przedsiębiorczość, lokalne życie kulturalne i społeczne.

Wizja Powiatu Grodziskiego obejmuje projektowany stan społeczności lokalnej, gospodarki, kultury, edukacji i innych obszarów aktywności społecznej w stosunkowo długiej perspektywie czasowej.

W przewidywanej w Strategii perspektywie czasowej Powiat Grodziski ma sprzyjać szerokiemu spektrum aktywności społecznej i rozwinąć się jako bezpieczna przestrzeń, przyjazna tak mieszkańcom, jak i środowisku naturalnemu, z myślą o przyszłych pokoleniach.

4.3. KIERUNKI DZIAŁANIA

W niniejszym rozdziale określone zostały priorytetowe cele istotne dla Powiatu Grodziskiego ze względu na zakres działania i konieczność rozwoju. Zdiagnozowano także zadania, których realizacja może przyczynić się do optymalnego zrealizowania założonych celów. Strategia Rozwoju Powiatu Grodziskiego na lata 2021 – 2027 jako dokument otwarty, podlega zmianom i modyfikacji. Realizacja poniższych zadań będzie uzależniona od możliwości finansowych Powiatu, pozyskiwania środków ze źródeł zewnętrznych oraz bieżących potrzeb wspólnoty samorządowej.

I. CEL STRATEGICZNY:

Podnoszenie jakości świadczonych usług przez jednostki organizacyjne samorządu

1. Cel operacyjny:

Podnoszenie wiedzy i umiejętności pracowników samorządowych jako podstawowy element obsługi klienta

Zadanie 1: Utrzymanie i doskonalenie systemu zarządzania jakością ISO 9001-2015 w Starostwie Powiatu Grodziskiego

Termin realizacji: lata 2021-2027

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego

Podmiot odpowiedzialny: Starostwo Powiatu Grodziskiego

Wskaźniki monitoringu: Utrzymanie certyfikatu systemu zarządzania jakością ISO 9001-2015

Zadanie 2: Szkolenia dla urzędników Starostwa Powiatowego

Termin realizacji: lata 2021-2027

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego

Podmiot odpowiedzialny: Starostwo Powiatu Grodziskiego

Wskaźniki monitoringu: ankiety oceny szkolenia, zaświadczenia o ukończeniu szkolenia

2. Cel operacyjny:

Informatyzacja jako niezbędny element podnoszący standardy pracy Starostwa

Zadanie 1: Rozbudowa i modernizacja sieci informatycznej w Starostwie

Termin Realizacji: lata 2021-2027

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego

Podmiot odpowiedzialny: Starostwo Powiatu Grodziskiego

Wskaźnik monitoringu: liczba zmodernizowanych stanowisk komputerowych, liczba zakupionego sprzętu

Zadanie 2: Pełne wdrożenie i przejście na elektroniczny obieg dokumentów

Termin Realizacji: lata 2021-2027

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego
Podmiot odpowiedzialny: Starostwo Powiatu Grodziskiego
Wskaźnik monitoringu: skrócenie terminu załatwiania spraw

Zadanie 3: Wykorzystanie Elektronicznej Platformy Usług Administracji Publicznej (EPUAP) jako powszechnego narzędzia w komunikowaniu się Starostwa z klientem zewnętrznym

Termin Realizacji: lata 2021-2027

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Cyfryzacji

Wskaźnik monitoringu: Ilość wniosków wpływających przez ePUAP

3. Cel operacyjny:

Podnoszenie jakości obsługi klienta poprzez zapewnienie dostępności

Zadanie 1: Zapewnienie dostępności Starostwa Powiatu Grodziskiego dla osób ze szczególnymi potrzebami

Termin realizacji: lata 2021-2027

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego

Podmiot odpowiedzialny: Starostwo Powiatu Grodziskiego

Wskaźniki monitoringu: liczba wniosków o zapewnienie dostępności

Zadanie 2: Zapewnienie dostępności Jednostek Powiatu Grodziskiego dla osób ze szczególnymi potrzebami

Termin realizacji: lata 2021-2027

Podmiot wdrażający: Jednostki Powiatu Grodziskiego

Podmiot odpowiedzialny: Jednostki Powiatu Grodziskiego

Wskaźniki monitoringu: liczba wniosków o zapewnienie dostępności.

II. CEL STRATEGICZNY:

Poprava stanu środowiska w powiecie grodziskim

1. Cel operacyjny:

Nadzór nad działaniami związanymi z korzystaniem ze środowiska, współpraca z innymi jednostkami

Zadanie 1: Przyjęcie i realizacja „Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Grodziskiego

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego

Podmiot odpowiedzialny: Starostwo Powiatu Grodziskiego

Wskaźniki monitoringu: 2 letnie raporty z realizacji wyznaczonych celów

Zadanie 2: Nadzór nad gospodarką leśną w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego

Podmiot odpowiedzialny: Starostwo Powiatu Grodziskiego
Wskaźniki monitoringu: świadectwa legalności pozyskania drewna

2. Cel operacyjny:

Ochrona przed lokalnymi podtopieniami i powodziami

Zadanie: Współpraca ze spółkami wodnymi

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego

Podmiot odpowiedzialny: Starostwo Powiatu Grodziskiego

Wskaźniki monitoringu: zawarte umowy, protokoły odbioru prac

III. CEL STRATEGICZNY:

Poprawa stanu opieki zdrowotnej

1. Cel operacyjny:

Podnoszenie zakresu i standardów świadczonych usług przez Samodzielny Publiczny Specjalistyczny Szpital Zachodni im. św. Jana Pawła II

Zadanie 1: Budowa ładowiska całodobowego wyniesionego na budynku G2 dla śmigłowców dla potrzeb SOR Szpitala Zachodniego w Grodzisku Mazowieckim zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia w sprawie szpitalnego oddziału ratunkowego

Termin realizacji: lata 2022 - 2023

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Szpital Zachodni

Podmiot odpowiedzialny: Szpital Zachodni

Wskaźnik monitoringu: 1 ładowisko

Zadanie 2: Przebudowa bloku operacyjnego wraz z systemem audio i video w celu uzyskania dodatkowej Sali operacyjnej

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Szpital Zachodni

Podmiot odpowiedzialny: Szpital Zachodni

Wskaźnik monitoringu: 1 sala operacyjna

Zadanie 3: Modernizacja instalacji sygnalizacji przeciwpożarowej

Termin realizacji: lata 2021- 2027

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Szpital Zachodni

Podmiot odpowiedzialny: Szpital Zachodni

Wskaźnik monitoringu: Liczba zabezpieczonych pomieszczeń w budynku szpitala

Zadanie 4: Modernizacja instalacji przyzywowej z wymianą paneli przyłóżkowych w oddziałach szpitalnych w Szpitalu Zachodnim w Grodzisku Mazowieckim w celu poprawienia bezpieczeństwa pacjentów

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Szpital Zachodni
Podmiot odpowiedzialny: Szpital Zachodni
Wskaźnik monitoringu: Liczba zmodernizowanych oddziałów

Zadanie 5: Wykonanie wjazdu z ul. Chełmońskiego do Szpitalnego Oddziału Ratunkowego

Termin realizacji: lata 2021- 2025
Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Szpital Zachodni
Podmiot odpowiedzialny: Szpital Zachodni
Wskaźnik monitoringu: 1 wjazd

Zadanie 6: Modernizacja pomieszczeń szpitala dla uruchomienia Oddziału Szpitalnego Jednego Dnia

Termin realizacji: lata 2022-2023
Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Szpital Zachodni
Podmiot odpowiedzialny: Szpital Zachodni
Wskaźnik monitoringu: Liczba oddziałów

Zadanie 7: Modernizacja pomieszczeń Podstawowej Opieki Zdrowotnej oraz Nocnej i Świątecznej Pomocy Lekarskiej w zakresie zwiększenia ich powierzchni użytkowej i dostosowanie ich do wymogów sanitarnych

Termin realizacji: lata 2022 - 2023
Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Szpital Zachodni
Podmiot odpowiedzialny: Szpital Zachodni
Wskaźnik monitoringu: wielkość zmodernizowanej powierzchni użytkowej

Zadanie 8: Budowa Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego

Termin realizacji: lata 2022 - 2027
Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Szpital Zachodni
Podmiot odpowiedzialny: Szpital Zachodni
Wskaźnik monitoringu: 1 zakład

Zadanie 9: Zakup sprzętu medycznego w tym wysokospecjalistycznego dla Szpitala Zachodniego

Termin realizacji: lata 2021 - 2027
Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Szpital Zachodni
Podmiot odpowiedzialny: Szpital Zachodni
Wskaźnik monitoringu: liczba i wartość zakupionego sprzętu medycznego

Zadanie 10: Modernizacja systemu instalacji gazów medycznych w Samodzielnym Publicznym Specjalistycznym Szpitalu Zachodnim im. św. Jana Pawła II w Grodzisku Mazowieckim

Termin realizacji: lata 2021 - 2022
Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Szpital Zachodni
Podmiot odpowiedzialny: Szpital Zachodni
Wskaźnik monitoringu: liczba zmodernizowanych oddziałów

2. Cel operacyjny:

Poprawa infrastruktury Szpitala Zachodniego

Zadanie 1: Budowa układu trigeneracyjnego o mocy do 1 MW wraz z instalacją wytwarzania pary w Szpitalu Zachodnim w Grodzisku Mazowieckim bez chłodu

Termin realizacji: lata 2021 - 2023

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Szpital Zachodni

Podmiot odpowiedzialny: Szpital Zachodni

Wskaźnik monitoringu: zapewnienie własnego źródła energii elektrycznej

Zadanie 2: Wykonanie termomodernizacji; wymiana stolarki okiennej, docieplenie ścian i stropów (w tym patio), wymiana oświetlenia, panele fotowoltaiczne na dachu budynku

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Szpital Zachodni

Podmiot odpowiedzialny: Szpital Zachodni

Wskaźnik monitoringu: zmniejszenie zużycia energii w budynku

Zadanie 3: Modernizacja automatyki wind szpitalnych z modernizacją wyposażenia

Termin realizacji: lata 2022 - 2027

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Szpital Zachodni

Podmiot odpowiedzialny: Szpital Zachodni

Wskaźnik monitoringu: 5 wind

Zadanie 4: Wykonanie instalacji produkcji chłodu z ciepła odpadowego z trigeneracji w tym zakup chillera

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Szpital Zachodni

Podmiot odpowiedzialny: Szpital Zachodni

Wskaźnik monitoringu: 1 instalacja

Zadanie 5: Wymiana rurociągów centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej, pary oraz ograniczenie zapotrzebowania na energię cieplną przez wykonanie wysokosprawnej izolacji

Termin realizacji: lata 2023- 2027

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Szpital Zachodni

Podmiot odpowiedzialny: Szpital Zachodni

Wskaźnik monitoringu: zmniejszenie strat energii cieplnej na przesyle

Zadanie 6: Wdrożenie systemu detekcji tlenu na Oddziałach Intensywnej Opieki Medycznej

Termin realizacji: 2021 rok

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Szpital Zachodni

Podmiot odpowiedzialny: Szpital Zachodni

Wskaźnik monitoringu: Liczba oddziałów z wdrożonym systemem

Zadanie 7: Wykonanie zabudowy patio w blokach F1, F2, F3 w celu zmniejszenia strat ciepła

Termin realizacji: lata 2023 - 2026

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Szpital Zachodni

Podmiot odpowiedzialny: Szpital Zachodni

Wskaźnik monitoringu: zmniejszenie kosztów energii

3. Cel operacyjny:

Wzmocnienie zastosowań Technologii Informatycznych i Komunikacyjnych dla e-dokumentacji i e-zdrowia

Zadanie 1: Wdrożenie systemu elektronicznego obiegu dokumentacji

Termin realizacji: lata 2021 - 2023

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodzkiego, Szpital Zachodni

Podmiot odpowiedzialny: Szpital Zachodni

Wskaźnik monitoringu: 100% elektronicznej dokumentacji

Zadanie 2: Wdrożenie systemu integracji endoskopii z HIS, z informatycznym systemem medycznym szpitala (Clininet)

Termin realizacji: 2022 rok

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodzkiego, Szpital Zachodni

Podmiot odpowiedzialny: Szpital Zachodni

Wskaźnik monitoringu: 1 system integracji

Zadanie 3: Modernizacja infrastruktury serwerowej - macierze i serwery wirtualizacyjne dla bezpieczeństwa danych

Termin realizacji: lata 2022 - 2024

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodzkiego, Szpital Zachodni

Podmiot odpowiedzialny: Szpital Zachodni

Wskaźnik monitoringu: zwiększenie bezpieczeństwa sieci

Zadanie 4: Modernizacja zasobów informatycznych, w tym domena Windows - centralne zarządzanie komputerami i użytkownikami

Termin realizacji: lata 2023 - 2025

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodzkiego, Szpital Zachodni

Podmiot odpowiedzialny: Szpital Zachodni

Wskaźnik monitoringu: zwiększenie bezpieczeństwa sieci

Zadanie 5: Wdrożenie Centrum Zarządzania, w tym Centrum Dowodzenia SOR - integracja systemów informatycznych

Termin realizacji: lata 2023 - 2025

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodzkiego, Szpital Zachodni

Podmiot odpowiedzialny: Szpital Zachodni

Wskaźnik monitoringu: 1 integracja systemów

4. Cel operacyjny:

Zapewnienie osobom z problemami psychicznymi wielostronnej, dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form pomocy umożliwiających życie w środowisku rodzinnym i społecznym

Zadanie: Opracowanie i realizacja Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego

Podmioty odpowiedzialne: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Zespół Koordynujący realizację Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego

Wskaźniki monitoringu: liczba osób korzystających z różnych form pomocy i wsparcia w ramach Programu

5. Cel operacyjny:

Przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym

Zadanie: Ogłaszanie otwartego konkursu ofert i realizacja zadania publicznego z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego

Podmiot odpowiedzialny: Starostwo Powiatu Grodziskiego

Wskaźniki monitoringu: liczba młodzieży, rodziców i nauczycieli biorąca udział w zajęciach realizowanych w ramach zadania

IV. CEL STRATEGICZNY:

Stworzenie systemu skutecznej, nowoczesnej edukacji zapewniającej wysoką jakość nauczania dostosowaną do kontynuowania kształcenia na wyższym etapie edukacyjnym oraz potrzeb rynku pracy

1. Cel operacyjny:

Zapewnienie odpowiednich standardów bezpieczeństwa przebywania w szkołach i placówkach oświatowych w oparciu o bieżące wytyczne GIS, MZ i MEiN

Zadanie: Bieżące opracowywanie i wdrażanie standardów bezpieczeństwa w szkołach i placówkach oświatowych prowadzonych przez Powiat Grodziski

Termin realizacji: lata 2021-2027

Podmioty wdrażające: szkoły i placówki oświatowe prowadzone przez Powiat Grodziski

Podmioty odpowiedzialne: szkoły i placówki oświatowe prowadzone przez Powiat Grodziski

Wskaźniki monitoringu: mniejsza liczba urazów i nieszczęśliwych wypadków

2. Cel operacyjny:

Wzrost efektywności kształcenia

Zadanie 1: Modernizacja i wzbogacanie bazy techniczno-dydaktycznej szkół i placówek oświatowych

Termin realizacji: lata 2021-2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, szkoły i placówki oświatowe prowadzone przez Powiat Grodziski

Podmioty odpowiedzialne: szkoły i placówki oświatowe prowadzone przez Powiat Grodziski

Wskaźniki monitoringu: wzrost środków finansowych wydatkowanych w celu modernizacji i wzbogacenia bazy techniczno-dydaktycznej placówek

Zadanie 2: Doskonalenie zawodowe nauczycieli

Termin realizacji: lata 2021-2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, szkoły i placówki oświatowe prowadzone przez Powiat Grodziski

Podmioty odpowiedzialne: szkoły i placówki oświatowe prowadzone przez Powiat Grodziski

Wskaźniki monitoringu: liczba nauczycieli objętych wsparciem w ramach doskonalenia zawodowego.

Zadanie 3: Wspieranie szkół w zakresie innowacji edukacyjnych

Termin realizacji: lata 2021-2027

Podmioty wdrażające: szkoły i placówki oświatowe prowadzone przez Powiat Grodziski

Podmioty odpowiedzialne: szkoły i placówki oświatowe prowadzone przez Powiat Grodziski

Wskaźniki monitoringu: liczba innowacji edukacyjnych wprowadzanych w szkołach i placówkach oświatowych.

3. Cel operacyjny:

Rozwój szkolnictwa zawodowego

Zadanie: Dostosowanie oferty edukacyjnej w szkołach realizujących kształcenie zawodowe do potrzeb rynku pracy, w tym do potrzeb Centralnego Portu Komunikacyjnego

Termin realizacji: lata 2021-2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, szkoły i placówki oświatowe prowadzące kształcenie w zawodach

Podmioty odpowiedzialne: szkoły i placówki oświatowe prowadzące kształcenie w zawodach

Wskaźniki monitoringu: liczba uczniów kształcąca się w zawodach

4. Cel operacyjny:

Rozwój współpracy międzynarodowej i mobilności uczniów w szkołach realizujących kształcenie zawodowe

Zadanie: Projekty realizowane przez szkoły prowadzące kształcenie zawodowe w ramach programu Erasmus+

Termin realizacji: lata 2021-2027

Podmiot wdrażający: szkoły prowadzące kształcenie zawodowe

Podmiot odpowiedzialny: szkoły prowadzące kształcenie zawodowe

Wskaźnik monitoringu: liczba uczniów biorących udział w projektach

5. Cel operacyjny:

Wspieranie edukacji szczególnie uzdolnionych uczniów

Zadanie: Przyznawanie Stypendium oraz Nagrody Starosty Grodziskiego

Termin realizacji: lata 2021-2027

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego

Podmioty odpowiedzialne: Starostwo Powiatu Grodziskiego, szkoły ponadpodstawowe prowadzone przez Powiat Grodziski

Wskaźnik monitoringu: liczba uczniów, którym przyznano Stypendium oraz Nagrodę Starosty Grodziskiego

6. Cel operacyjny:

Wzmocnienie pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach prowadzonych przez Powiat Grodziski

Zadanie 1: Przeprowadzenie diagnozy potrzeb uczniów i zakresu niezbędnego wsparcia

Termin realizacji: lata 2021-2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, szkoły i placówki oświatowe prowadzone przez Powiat Grodziski

Podmioty odpowiedzialne: Starostwo Powiatu Grodziskiego, szkoły i placówki oświatowe prowadzone przez Powiat Grodziski

Wskaźniki monitoringu: liczba uczniów objętych diagnozą psychologiczno-pedagogiczną w szkołach i placówkach oświatowych prowadzonych przez Powiat Grodziski

Zadanie 2: Pomoc psychologiczno-pedagogiczna

Termin realizacji: lata 2021-2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, szkoły i placówki oświatowe prowadzone przez Powiat Grodziski

Podmioty odpowiedzialne: Starostwo Powiatu Grodziskiego, szkoły i placówki oświatowe prowadzone przez Powiat Grodziski

Wskaźniki monitoringu: liczba uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkołach i placówkach oświatowych prowadzonych przez Powiat Grodziski

V. CEL STRATEGICZNY:

Ochrona i poprawa stanu zabytków oraz rozwój kultury na terenie powiatu grodziskiego

1. Cel operacyjny:

Ochrona zabytków w powiecie grodziskim

Zadanie: Utrzymanie Muzeum im. Anny i Jarosława Iwaszkiewiczów w Stawisku w stanie zapewniającym trwałe zachowanie jego wartości

Termin realizacji: lata 2021-2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Muzeum im. Anny i Jarosława Iwaszkiewiczów w Stawisku

Podmioty odpowiedzialne: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Muzeum im. Anny i Jarosława Iwaszkiewiczów w Stawisku

Wskaźniki monitoringu: ilość odwiedzających, ilość wydarzeń kulturalno-edukacyjnych

2. Cel operacyjny:

Promocja walorów kulturalnych i zabytkowych powiatu grodziskiego

Zadanie 1: Przygotowanie i realizacja Powiatowego Kalendarza Imprez o charakterze kulturalnym, sportowym i ekologicznym

Termin realizacji: lata 2021-2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, organizacje pozarządowe, jednostki organizacyjne powiatu

Podmioty odpowiedzialne: Starostwo Powiatu Grodziskiego, organizacje pozarządowe, jednostki organizacyjne powiatu

Wskaźniki monitoringu: liczba zorganizowanych imprez w danym roku

Zadanie 2: Wydawanie przewodników, albumów, folderów itp. promujących wiedzę o powiecie grodziskim oraz jego walorach przyrodniczych i kulturalnych

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego

Podmiot odpowiedzialny: Starostwo Powiatu Grodziskiego

Wskaźniki monitoringu: liczba wydawnictw w danym roku

VI. CEL STRATEGICZNY:

Rozwój infrastruktury i komunikacji

1. Cel operacyjny:

Rewitalizacja budynków użyteczności publicznej

Zadanie 1: Budowa instalacji fotowoltaicznych na obiektach użyteczności publicznej wraz z termomodernizacją budynku szkoły na terenie powiatu grodziskiego

Termin realizacji: lata 2021 - 2022

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego

Podmiot odpowiedzialny: Starostwo Powiatu Grodziskiego

Wskaźnik monitoringu: liczba budynków objętych instalacją fotowoltaiczną i termomodernizacją

Zadanie 2: Adaptacja, budowa lub zakup docelowej siedziby Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie

Termin realizacji: lata 2022 - 2025

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego

Podmiot odpowiedzialny: Starostwo Powiatu Grodziskiego

Wskaźnik monitoringu: 1 obiekt

2. Cel operacyjny:

Organizacja publicznego transportu zbiorowego

Zadanie: Utworzenie Związku Powiatowo - Gminnego „Grodziskie Przewozy Autobusowe” w celu planowania, organizowania i zarządzania publicznym transportem zbiorowym

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmiot wdrażający: Związek Powiatowo Gminny „Grodziskie Przewozy Autobusowe”, którego Powiat Grodziski jest członkiem.

Podmiot odpowiedzialny: Związek Powiatowo Gminny „Grodziskie Przewozy Autobusowe”, którego Powiat Grodziski jest członkiem.

Wskaźnik monitoringu: zwiększenie liczby i częstotliwości realizowanych połączeń autobusowych

3. Cel operacyjny:

Modernizacja infrastruktury drogowej

Zadanie 1: Rozbudowa drogi powiatowej nr 1502W w zakresie budowy ścieżki pieszo-rowerowej na odcinku od drogi Nr 1503W do skrzyżowania z drogą 1501W oraz rozbudowa drogi powiatowej nr 1501W od skrzyżowania z drogą nr 1502W do centrum Urszulina

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg

Wskaźniki monitoringu: ilość kilometrów zmodernizowanej drogi

Zadanie 2: Budowa drogi powiatowej nr 1502W od drogi powiatowej nr 1501W do granicy powiatu wraz z rozbudową skrzyżowania z drogą nr 1501W na rondo

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg

Wskaźniki monitoringu: ilość kilometrów zmodernizowanej drogi

Zadanie 3: Rozbudowa drogi powiatowej nr 1501W w zakresie budowy ścieżki rowerowej (Urszulina - granica powiatu ok. 800 mb)

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg

Wskaźniki monitoringu: ilość kilometrów wybudowanej ścieżki rowerowej

Zadanie 4: Rozbudowa drogi powiatowej nr 1515W na odcinku od ul. Stryjeńskiego do granicy powiatu grodziskiego z powiatem żyrardowskim

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg

Wskaźniki monitoringu: ilość kilometrów zmodernizowanej drogi.

Zadanie 5: Rozbudowa drogi powiatowej nr 1520W na odcinku od km 0+432 do km 4+013

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg

Wskaźniki monitoringu: ilość kilometrów zmodernizowanej drogi

Zadanie 6: Rozbudowa skrzyżowania dróg powiatowych nr 1520W i 1521W wraz z drogą gminną nr 150609W w miejscowości Skuły gmina Żabia Wola

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg
Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg
Wskaźniki monitoringu: ilość kilometrów zmodernizowanej drogi

Zadanie 7: Rozbudowa drogi powiatowej nr 2855W relacji Tarczyn - Jeziorzany - Suchodół - Zaręby - Ojrzanów ulicy Słowika od km 0+000,00 do km 1+459,90 w miejscowości Zaręby, gmina Żabia Wola
Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg
Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg
Wskaźniki monitoringu: ilość kilometrów zmodernizowanej drogi

Zadanie 8: Rozbudowa drogi powiatowej nr 2855W w m. Zaręby na odcinku od drogi powiatowej nr 1503W do drogi gminnej ul. Skowroniej ok. 1700 m
Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg
Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg
Wskaźniki monitoringu: ilość kilometrów zmodernizowanej drogi

Zadanie 9: Budowa drogi powiatowej nr 3832W do granicy powiatu w miejscowości Kaski i Gongolina, gmina Baranów

Termin realizacji: lata 2021 - 2027
Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg
Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg
Wskaźniki monitoringu: ilość kilometrów zmodernizowanej drogi

Zadanie 10: Budowa skrzyżowania drogi powiatowej nr 1508W z drogą gminną nr 150210W wraz z rozbudową drogi powiatowej nr 1508W w miejscowości Chlebnia

Termin realizacji: lata 2021 - 2027
Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg
Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg
Wskaźniki monitoringu: ilość kilometrów zmodernizowanej drogi

Zadanie 11: Rozbudowa ul. Średniej w Milanówku polegająca na budowie chodnika

Termin realizacji: lata 2021 - 2027
Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg
Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg
Wskaźniki monitoringu: ilość kilometrów wybudowanego chodnika

Zadanie 12: Rozbudowa drogi powiatowej nr 1521W w miejscowościach Żabia Wola i Huta Żabiowska w zakresie budowy chodnika na odcinku od ul. Jesionowej do ul. Głównej

Termin realizacji: lata 2021 - 2027
Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg
Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg
Wskaźniki monitoringu: ilość kilometrów wybudowanego chodnika

Zadanie 13: Budowa chodnika w ciągu drogi powiatowej nr 1503W (odcinek od ul. Jesionowej do Żelechowa dł. ok. 2 659 mb)

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg

Wskaźniki monitoringu: ilość kilometrów wybudowanego chodnika

Zadanie 14: Rozbudowa drogi powiatowej nr 1504W w zakresie budowy ciągu pieszo-rowerowego w ulicy Widokowej

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg

Wskaźniki monitoringu: ilość kilometrów wybudowanego chodnika

Zadanie 15: Modernizacja drogi powiatowej nr 3833W

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg

Wskaźniki monitoringu: ilość kilometrów zmodernizowanej drogi

Zadanie 16: Modernizacja drogi powiatowej nr 4135W

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg

Wskaźniki monitoringu: ilość kilometrów zmodernizowanej drogi

Zadanie 17: Modernizacja drogi powiatowej nr 1503W (odcinek od drogi powiatowej nr 2855W do granicy powiatu piaseczyńskiego - ul. Tarczyńska)

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg

Wskaźniki monitoringu: ilość kilometrów zmodernizowanej drogi

Zadanie 18: Wymiana nawierzchni drogi powiatowej nr 1503W Grodzisk Mazowiecki – Siestrzeń

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg

Wskaźniki monitoringu: ilość kilometrów wymienionej nawierzchni jezdni

Zadanie 19: Modernizacja drogi powiatowej nr 1523W (odcinek od drogi wojewódzkiej nr 719 do granicy powiatu przyskowskiego - ul. Brwinowska)

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg

Wskaźniki monitoringu: ilość kilometrów zmodernizowanej drogi

Zadanie 20: Remont drogi powiatowej nr 1508W (odcinek Chlebnia – Zabłotnia – Izdebnio Kościelne do drogi 1507W)

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg

Wskaźniki monitoringu: ilość kilometrów wyremontowanej drogi

Zadanie 21: Remont drogi powiatowej nr 1510W (odcinek od drogi wojewódzkiej 579 w m. Tłuste do Nowe Kłudno)

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg

Wskaźniki monitoringu: ilość kilometrów wyremontowanej drogi

Zadanie 22: Modernizacja drogi powiatowej nr 1526W (ul. Dębowa w Milanówku)

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg

Wskaźniki monitoringu: ilość kilometrów zmodernizowanej drogi

Zadanie 23: Przebudowa drogi powiatowej nr 3833W w m. Kaski polegająca na budowie chodnika na odcinku od ul. Rzecznej do ul. Pałacowej

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg

Wskaźniki monitoringu: ilość kilometrów wybudowanego chodnika

Zadanie 24: Rozbudowa drogi powiatowej nr 1504W w m. Radonie (odcinek ul. Gościnną – Krańcowa)

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg

Wskaźniki monitoringu: długość rozbudowanej drogi

Zadanie 25: Modernizacja drogi powiatowej nr 3833W (Kaski w kierunku Szymanowa)

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg

Wskaźniki monitoringu: długość zmodernizowanej drogi

Zadanie 26: Remont nawierzchni drogi powiatowej nr 1511W (ul. Nowowiejska – ul. Kazimierzowska w Milanówku)

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Zarząd Dróg

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg
Wskaźniki monitoringu: długość zmodernizowanej drogi

Zadanie 27: Przebudowa drogi powiatowej nr 1505W na odcinku od ulicy Sadowej do ulicy Niedźwiedziej polegającej na rozbiórce istniejącego chodnika i budowie ścieżki pieszo rowerowej

Termin realizacji: lata 2021 - 2023

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodzkiego, Powiatowy Zarząd Dróg

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg

Wskaźniki monitoringu: długość wybudowanej ścieżki pieszo rowerowej

Zadanie 28: Budowa chodników i ścieżek rowerowych w ciągu drogi powiatowej nr 3833W Szymanów – Bronisławów

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodzkiego, Powiatowy Zarząd Dróg

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Zarząd Dróg

Wskaźniki monitoringu: długość wybudowanych chodników i ścieżek rowerowych.

VII. CEL STRATEGICZNY:

Przeciwdziałanie bezrobociu i promowanie aktywnej polityki rynku pracy

1. Cel operacyjny:

Ograniczenie bezrobocia wśród młodzieży

Zadanie: Działania na rzecz likwidacji bezrobocia wśród osób młodych

Termin realizacji: lata 2021 – 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodzkiego, Powiatowy Urząd Pracy

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Urząd Pracy

Wskaźniki monitoringu: liczba osób bezrobotnych objętych wsparciem

2. Cel operacyjny:

Przeciwdziałanie długotrwałemu bezrobociu

Zadanie: Podniesienie poziomu aktywności zawodowej osób pozostających bez pracy

Termin realizacji: lata 2021 – 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodzkiego, Powiatowy Urząd Pracy

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Urząd Pracy

Wskaźniki monitoringu: liczba osób bezrobotnych objętych wsparciem

3. Cel operacyjny:

Promocja i rozwój przedsiębiorczości

Zadanie: Promowanie samozatrudnienia

Termin realizacji: lata 2021 – 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodzkiego, Powiatowy Urząd Pracy

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Urząd Pracy

Wskaźniki monitoringu: liczba osób bezrobotnych objętych wsparciem

4. Cel operacyjny:

Poprawa skuteczności działań na lokalnym rynku pracy

Zadanie: Promocja działań Powiatowego Urzędu Pracy

Termin realizacji: lata 2021 – 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowy Urząd Pracy

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowy Urząd Pracy

Wskaźniki monitoringu: ilość informacji w mediach na temat działań PUP, ilość szkoleń podnoszących kwalifikacje pracowników PUP

VIII. CEL STRATEGICZNY:

Wzmacnianie i rozwój systemu pieczy zastępczej

1. Cel operacyjny:

Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej

Zadanie 1: Prowadzenie szkoleń dla rodzin zastępczych z terenu powiatu grodziskiego oraz dla kandydatów na rodziny zastępcze

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmiot wdrażający: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Wskaźniki monitoringu: liczba przeszkolonych osób

Zadanie 2: Prowadzenie rodzinnego domu dziecka

Termin realizacji: lata 2022 - 2027

Podmiot wdrażający: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Wskaźniki monitoringu: liczba umieszczonych dzieci

2. Cel operacyjny:

Prowadzenie instytucjonalnych form pieczy zastępczej

Zadanie 1: Prowadzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej dla dzieci z terenu powiatu grodziskiego

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Wskaźniki monitoringu: liczba dzieci umieszczonych w placówce

Zadanie 2: Utworzenie i prowadzenie drugiej placówki opiekuńczo-wychowawczej, w tym z miejscami interwencyjnymi

Termin realizacji: lata 2022 - 2027

Podmiot wdrażający: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Wskaźniki monitoringu: liczba dzieci umieszczonych w placówce

3. Cel operacyjny:

Wspieranie rodziny oraz przeciwdziałanie kryzysom w rodzinie

Zadanie 1: Prowadzenie mieszkania chronionego dla usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmiot wdrażający: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Wskaźniki monitoringu: liczba osób przebywających w mieszkaniu chronionym

Zadanie 2: Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Podmioty odpowiedzialne: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Wskaźniki monitoringu: liczba osób korzystających ze wsparcia

Zadanie 3: Prowadzenie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Podmioty odpowiedzialne: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Wskaźniki monitoringu: liczba osób uczestniczących w programie

Zadanie 4: Utworzenie i prowadzenie ośrodka interwencji kryzysowej

Termin realizacji: lata 2022 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Podmioty odpowiedzialne: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Wskaźniki monitoringu: liczba osób korzystających ze wsparcia

IX. CEL STRATEGICZNY:

Wzmacnianie i rozwój systemu pomocy społecznej

1. Cel operacyjny:

Poprawa jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych z terenu powiatu grodziskiego

Zadanie 1: Zwiększenie dostępu zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, likwidacja barier architektonicznych w komunikowaniu się i technicznych

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmiot wdrażający: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
Wskaźniki monitoringu: liczba osób, którym udzielono wsparcia

Zadanie 2: Prowadzenie domu pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmiot wdrażający: Powiat Grodziski, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Wskaźniki monitoringu: liczba umieszczonych osób

2. Cel operacyjny:

Zapewnienie opieki i wsparcia osobom dotkniętym niepełnosprawnością intelektualną oraz zaburzonym psychicznie

Zadanie 1: Prowadzenie domu pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Wskaźniki monitoringu: liczba umieszczonych osób

Zadanie 2: Wpieranie i rozwój form dziennego wsparcia dla osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz zaburzeniami psychicznymi

Termin realizacji: lata 2021 - 2027

Podmioty wdrażające: Starostwo Powiatu Grodziskiego, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, organizacje pozarządowe działające na terenie powiatu grodziskiego

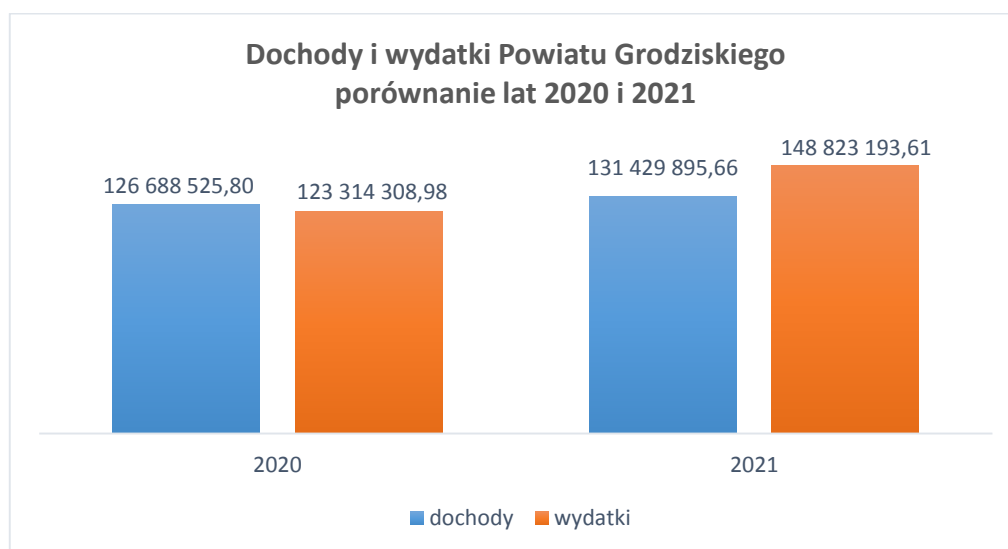
Podmiot odpowiedzialny: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Wskaźniki monitoringu: liczba uczestników zajęć

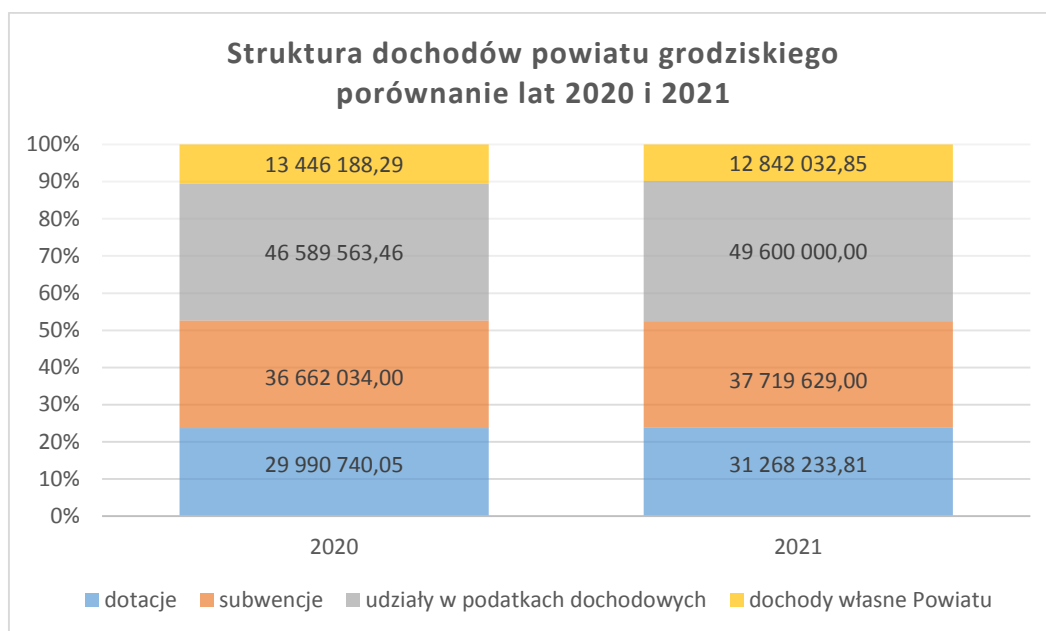
4.4. BUDŻET POWIATU I FUNDUSZE ZEWNĘTRZNE JAKO ŹRÓDŁO FINANSOWANIA

Władze Powiatu Grodziskiego dokonały analizy możliwości finansowania zadań określonych w Strategii, na podstawie szacunkowych kosztów przedstawionych przez komórki merytoryczne starostwa i jednostki powiatu odpowiedzialne za realizację poszczególnych działań. Strategia nie zawiera szczegółowego planu finansowego poszczególnych zadań, z uwagi na szybką dezaktualizację kosztów ich realizacji. Głównym źródłem finansowania Strategii będzie budżet Powiatu Grodziskiego, środki zewnętrzne Unii Europejskiej i krajowe oraz gmin. Dla większości zadań realizowanych przy udziale środków zewnętrznych, w budżecie Powiatu konieczne będzie zabezpieczenie środków na pokrycie wkładu własnego. Niemniej jednak, założeniem przy realizacji zadań jest jak największe pozyskanie środków zewnętrznych. Przy dużych projektach o charakterze inwestycyjnym w przypadku braku pokrycia środków finansowych z budżetu Powiatu Grodziskiego, dopuszcza się zaciągnięcie kredytów i pożyczek na zapewnienie pokrycia wkładu własnego, przy zagwarantowaniu płynności finansowania wydatków bieżących.

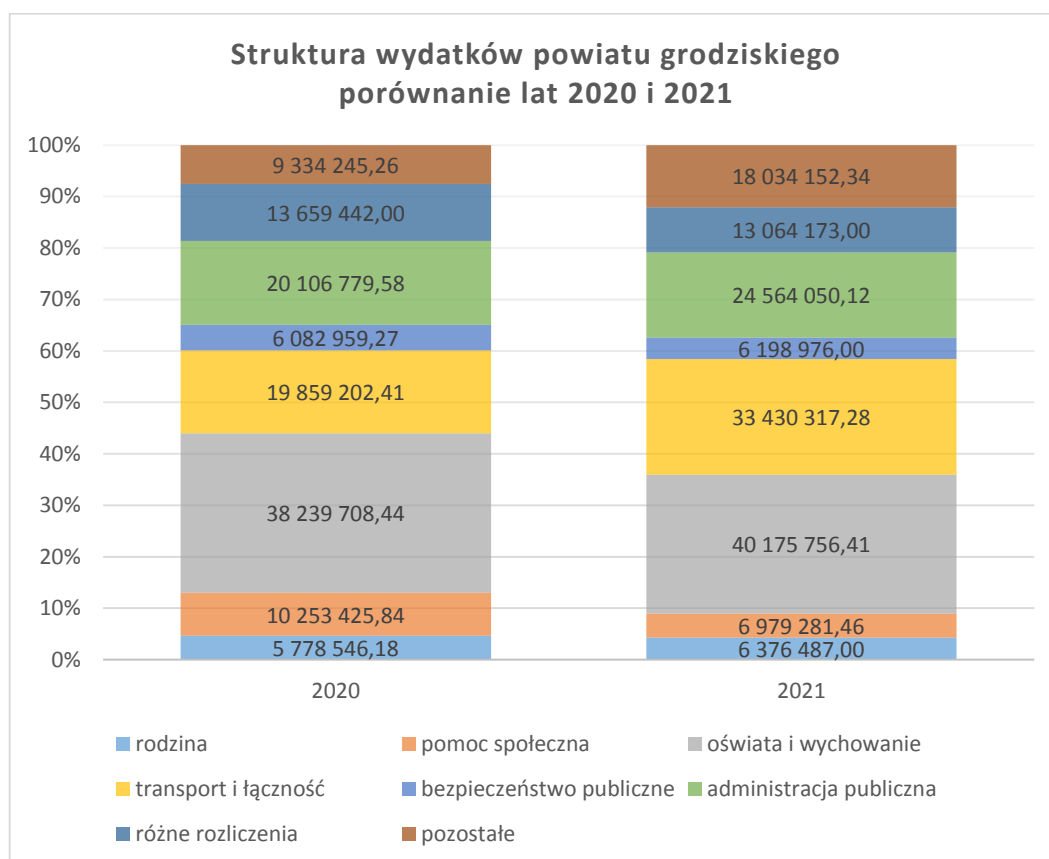
Na dzień 28.10.2021 r., uchwalony przez Radę Powiatu Grodziskiego budżet na 2021 rok obejmował po stronie dochodów kwotę 131 429 895,66 zł, w tym dochody bieżące 127 279 265,81 zł i dochody majątkowe 4 150 629,85 zł. Wydatki natomiast stanowiły 148 823 193,61 zł w tym: wydatki bieżące 123 772 272,42 zł i wydatki majątkowe 25 050 921,19 zł. Analizując poniższe wykresy można zaobserwować w 2021 roku wzrost zarówno dochodów jak i wydatków. Porównując z rokiem 2020, wydatki wzrosły o niemal 20%.

Źródło: dane Wydziału Finansowego Starostwa Powiatu Grodziskiego

Źródło: dane Wydziału Finansowego Starostwa Powiatu Grodziskiego

Źródło: dane Wydziału Finansowego Starostwa Powiatu Grodziskiego

Na realizację celów i konkretnych zadań określonych w Strategii, Powiat Grodziski poza środkami z własnego budżetu wykorzystuje inne dodatkowe źródła finansowania. Jednym z nich są fundusze europejskie. Na lata 2021-2027 określona została nowa perspektywa finansowa funduszy unijnych, według której Polska otrzyma 76 mld euro, w tym 72,2 mld euro z polityki spójności oraz 3,8 mld euro z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji.

Dokumentem określającym współpracę z Unią Europejską oraz uwarunkowania, cele i kierunki wykorzystania funduszy pochodzących z budżetu unijnego w okresie od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2027 r., jest Umowa Partnerstwa, która na dzień przyjęcia Strategii Powiatu nie została ostatecznie uzgodniona z Komisją Europejską.

Polityka spójności na lata 2021-2027 to Europejski Fundusz rozwoju Regionalnego (EFRR), Fundusz Spójności (FS), Europejski Fundusz Społeczny+ (EFS+), Fundusz Sprawiedliwej Transformacji (FST) oraz Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR).

Umowa Partnerstwa zakłada realizację 60 % funduszy poprzez programy krajowe i 40% poprzez regionalne. Programy te wyznaczają konkretne działania i priorytetowe obszary wsparcia. W nowej perspektywie finansowej programy krajowe to:

- Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS) – program głównie ukierunkowany jest na rozwój gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu. Wesprze także inwestycje transportowe, ochronę zdrowia i dziedzictwo kulturowe. Przewidywany budżet to ponad 25 mld euro.
- Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG) – program z przeznaczeniem na projekty badawczo-rozwojowe, innowacyjne oraz sprzyjające zwiększeniu konkurencyjności polskiej gospodarki. Skierowany jest do instytucji naukowych, biznesowych, przedsiębiorców i ośrodków innowacji. Budżet Funduszu wyniesie ok. 7,9 mld euro.
- Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC) – program będzie wspierał projekty mające na celu zwiększenie dostępu do ultraszybkiego, szerokopasmowego internetu, udostępnianie zaawansowanych e-usług dla załatwiania spraw elektronicznie przez obywateli i przedsiębiorców, zapewnienie cyberbezpieczeństwa, rozwój gospodarki z wykorzystaniem danych w najnowszych technologiach cyfrowych. Na ten fundusz zaplanowano ok. 2 mld euro.
- Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS) – program obejmuje obszary w dziedzinie: pracy, zdrowia, edukacji i dostępności. Wspierać będzie zadania z zakresu poprawy sytuacji na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, rozwoju usług społecznych, opieki nad dziećmi i ochrony zdrowia. Planowany budżet to ok. 4,3 mld euro.
- Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW) – program przeznaczony dla województwa lubelskiego, podkarpackiego, świętokrzyskiego, warmińsko-mazurskiego, podlaskiego, mazowieckiego bez m.st. Warszawy, które należą do makroregionu Polski Wschodniej. Skoncentrowany jest na cztery główne obszary: energia i ochrona klimatu, wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, spójna sieć transportowa i zwiększenie dostępności transportowej oraz aktywizację kapitału społecznego, rozwój turystyki i usługi uzdrowiskowe. Środki zaplanowano na poziomie ok. 2,5 mld euro.
- Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich – program, który dofinansuje szkolenia dla beneficjentów, działania informacyjno-promocyjne zwiększające wiedzę o funduszach europejskich, rozwój systemu informatycznego umożliwiającego aplikowanie i rozliczanie projektów unijnych. Planowany budżet programu to ok. 0,5 mld euro.
- Program dotyczący sprawiedliwej transformacji – przeznaczony dla sześciu regionów górniczych z województwa: śląskiego, dolnośląskiego, małopolskiego, łódzkiego, wielkopolskiego i lubelskiego. W ramach tego programu realizowane będą projekty ograniczające negatywne skutki środowiskowe, społeczne i gospodarcze transformacji energetycznej jak: przekwalifikowanie pracowników branży wydobywczej, rekultywację terenów pokopalnianych, tworzenie nowych miejsc pracy czy walkę ze smogiem. Planowany budżet to 4,4 mld euro.

Ponadto programy na poziomie krajowym obejmują Program Pomoc Żywnościową, Program Ryby i programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej.

W okresie 2021-2027 programy regionalne zarządzane przez marszałków województw, wspierać będą realizację celów polityki spójności do których należą: bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa, bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa, lepiej połączona Europa, Europa o silniejszym wymiarze społecznym, Europa bliżej obywateli oraz umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu. Środki zaplanowane na 16 programów regionalnych, podzielone zostały według algorytmu opartego na obiektywnych kryteriach, takich jak liczba ludności i PKB na mieszkańca. Dla województwa mazowieckiego z polityki spójności zarezerwowano 1,67 mld euro w ramach „Programu Regionalnego: Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027”. Pieniądze te rozdysponowane zostaną między słabiej rozwinięty obszar mazowiecki regionalny (1,5 mld euro) oraz lepiej rozwinięty obszar warszawski stołeczny, do którego należy Powiat Grodziski (wstępnie planowana kwota wyniesie 111,5 mln euro).

Dodatkowa alokacja dla Polski przyznana przez Komisję Europejską w ramach polityki spójności to środki programu REACT-EU z nowego instrumentu budżetu unijnego - Funduszu Odbudowy (Next Generation EU). REACT-EU stanowi uzupełnienie programów perspektywy 2014-2020, w której kwalifikowalność wydatków, zgodnie z zasadą N+3 obowiązuje do roku 2023 i jednocześnie wzmacnia fundusze na cele spójności wieloletnich ram finansowych 2021-2027. Z tego mechanizmu Polska otrzyma ok. 2 mld euro, które wdrażane będą w ramach nowego celu tematycznego „Wspieranie kryzysowych działań naprawczych w kontekście pandemii COVID-19 i jej skutków społecznych oraz przygotowanie do ekologicznej i cyfrowej odbudowy gospodarki zwiększającej jej odporność”.

Fundusz Odbudowy (Next Generation EU) jest odpowiedzią Unii Europejskiej na nowe zagrożenia i wyzwania, jakie spowodowała pandemia Covid -19. Głównymi celami jest odbudowa i przywrócenie odporności gospodarek UE na ewentualne kryzysy oraz przygotowanie na przyszłe, nieprzewidziane okoliczności. Największą częścią tego Funduszu jest Instrument na Rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności. Z tego źródła do Polski ma trafić ponad 58,1 mld euro, z czego 23,9 mld euro w formie dotacji i 34,2 mld euro niskoprocentowych pożyczek. Podstawą do uzyskania tych środków dla Polski jest Krajowy Plan Odbudowy. Celem realizacji KPO jest zwiększenie produktywności gospodarki oraz tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy. Główne obszary wsparcia to: odporność i konkurencyjność gospodarki, zielona energia i zmniejszenie energochłonności, transformacja cyfrowa, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia, zielona, inteligentna mobilność, inwestycje infrastrukturalne. Podobnie jak Umowa Partnerstwa, Krajowy Plan Odbudowy na dzień przyjęcia Strategii Powiatu Grodzkiego, nie został ostatecznie zatwierdzony przez Komisję Europejską.

Źródłem finansowania zadań Powiatu Grodzkiego są również środki krajowe, między innymi:

- Rządowy Fundusz Polski Ład - Program Inwestycji Strategicznych, który ma na celu zwiększenie skali inwestycji publicznych przez bezzwrotne dofinansowanie zadań. Korzyści jakie przyniesie to: poprawa warunków życia obywateli, rozwój lokalnej przedsiębiorczości, powstanie nowych miejsc pracy, pobudzenie aktywności inwestycyjnej JST, wsparcie zrównoważonego rozwoju, efektywne zaangażowanie sektora finansowego. Obejmuje 35 obszarów gospodarki i wesprze jej odbudowę po pandemii. Realizowany jest poprzez promesy inwestycyjne udzielane przez Bank Gospodarstwa Krajowego.
- Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg (RFRD) stanowi kompleksowy instrument wsparcia realizacji zadań na drogach zarządzanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Jego celem jest przyspieszenie powstawania nowoczesnej i bezpiecznej infrastruktury drogowej na szczeblu

lokalnym, stanowiącej ważny element prawidłowego funkcjonowania i rozwoju gospodarki oraz przyczyniającej się do poprawy poziomu życia obywateli.

- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) – fundusz, którego celem jest wyrównywanie szans i poszanowanie praw osób niepełnosprawnych. Pomaga w usuwaniu barier w życiu codziennym, nauce, pracy i pełnieniu ról społecznych. Środki PFRON przeznaczone są między innymi na: warsztaty terapii zajęciowej i zakłady aktywności zawodowej, zakup sprzętu rehabilitacyjnego i ortopedycznego, wsparcie edukacji osób niepełnosprawnych, przystosowanie miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych, obniżanie kosztów zatrudnienia osób niepełnosprawnych.
- Narodowy i Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – wspierają przedsięwzięcia o kluczowym znaczeniu dla środowiska naturalnego i gospodarki wodnej. Główne obszary działania to: ochrona ziemi, ochrona klimatu, ochrona przyrody, ochrona wód, gospodarka wodna i likwidacja zagrożeń nadzwyczajnych. Realizują projekty o zróżnicowanej skali – od domowych mikroźródeł energii po kompleksowe projekty infrastrukturalne, służące setkom tysięcy mieszkańców.

Uzupełnieniem w pozyskiwaniu środków przez Powiat Grodzki są programy Ministerstw i Samorządu Województwa Mazowieckiego.

4.5. MONITORING I WSKAŹNIKI

W zadaniach realizowanych w oparciu o Strategię istotną rolę odgrywa monitoring podejmowanych działań, który dostarczy informacji na temat postępów i efektów zakładanych rezultatów. Ewaluacja realizacji projektów odbywać się będzie w cyklu rocznym z uwzględnieniem w szczególności wskaźników monitoringu podanych w ramach poszczególnych zadań. W zależności od przedmiotowego zakresu konkretnych projektów stosowane będą m.in. następujące wskaźniki:

- spadek poziomu bezrobocia, stopa bezrobocia,
- wartość inwestycji powiatowych,
- liczba funkcjonujących obiektów użyteczności publicznej,
- liczba nowych nawierzchni dróg w km,
- liczba zmodernizowanych dróg w km,
- stopień realizacji Powiatowego Programu Ochrony Środowiska,
- procent budżetu Powiatu przeznaczony na podnoszenie standardów świadczonych usług opieki zdrowotnej,
- liczba mieszkańców objętych opieką społeczną przez instytucje powiatowe,
- liczba osób niepełnosprawnych, którym udzielono wsparcia,
- odsetek ludności objętej infrastrukturą techniczną,
- wzrost środków finansowych wydatkowanych w celu modernizacji i wzbogacenia bazy techniczno-dydaktycznej placówek,
- liczba organizowanych imprez kulturalnych i rekreacyjno-sportowych.

Sprawozdanie z realizacji zaplanowanych w Strategii zadań, na podstawie określonych wskaźników, będzie przedstawione w ramach corocznego Raportu o stanie Powiatu Grodzkiego.

5. PODSUMOWANIE

Strategia Rozwoju jest komplementarna z ekspertyzami diagnostyczno – prognostycznymi dla Powiatu Grodziskiego, w szczególności z opracowaniami dotyczącymi oświaty, przeciwdziałania bezrobociu, pomocy społecznej i osobom niepełnosprawnym oraz ochrony środowiska.

Strategia jest kontynuacją koncepcji długookresowego planowania, zapoczątkowaną Programem dla Powiatu przyjętym Uchwałą Rady Powiatu Grodziskiego nr 149/2001 z dnia 25 stycznia 2001 r., który definiował podstawowe cele jakie stały przed powiatem z początkiem jego funkcjonowania. Rozwinięciem Programu była Strategia Rozwoju Powiatu Grodziskiego opracowana na lata 2004 – 2013, a następnie na 2014 – 2020. Dokumenty te obejmowały wszystkie określone ustawowo cele, jakie stoją przed powiatem, a także zasady ich finansowania. Nowa Strategia otwiera kolejne spektrum spraw i problemów, które winny być przez powiat zdiagnozowane a następnie zrealizowane.

Strategia Rozwoju Powiatu na lata 2021 – 2027 została opracowana przez pracowników Starostwa pod kierownictwem Sekretarza Powiatu, we współpracy z Członkami Zarządu i Radnymi Powiatu oraz kierownikami jednostek organizacyjnych powiatu.

Dokument został poddany konsultacjom społecznym od dnia 22.11.2021 r. do dnia 06.12.2021 r. i przekazany został Radnym Powiatu Grodziskiego celem zaopiniowania przez właściwe Komisje.

Uzasadnienie

W dniu 25 lutego 2021 r. Rada Powiatu Grodziskiego podjęła uchwałę nr 243/XXIX/21 w sprawie przystąpienia do opracowania projektu Strategii Rozwoju Powiatu Grodziskiego na lata 2021-2027. Na tej podstawie przygotowano nowy długoterminowy dokument planistyczny. Strategia określa politykę i kierunki działania Zarządu Powiatu na najbliższe 7 lat, uwzględniając potrzeby mieszkańców. Jest skutecznym narzędziem do efektywnego zarządzania i pozyskiwania środków finansowych. Zawiera diagnozę społeczno-gospodarczą, analizę SWOT, która wskazuje mocne i słabe strony oraz zagrożenia i szanse dla powiatu, wyznacza cele strategiczne i operacyjne oraz przedstawia zdiagnozowane i proponowane zadania na czas jej obowiązywania.

W okresie od 22 listopada 2021 r. do 6 grudnia 2021 r. Strategia Rozwoju Powiatu Grodziskiego na lata 2021-2027 była przedmiotem konsultacji społecznych i przekazana została Radnym Powiatu Grodziskiego, celem zaopiniowania przez właściwe Komisje.

Grodzisk Mazowiecki, 07.12.2021 r.

STAROSTA

Marek Wieźbicki